

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

NOBEL 1972

Heinrich Böll

cem yayınevi

Ve O Hiç Bir Şey Demedi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

507/000

NOBEL DİZİSİ

Başaran Ofset - İstanbul
Haziran 1993

HEINRICH BÖLL

VE O HİÇ BİR ŞEY DEMEDİ

Türkçesi: Behçet Necatigil

Nurcamaniye Cad. Kardeşler Hanı 3/3

Çağaloğlu - İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <http://www.kitapci.com.tr>

«Ve O Hiç Bir Şey Demedi» Üzerine Düşünceler*

Savaş sonu Alman edebiyatı öncülerinden Heinrich Böll, uzun bir suskunluktan sonra Türk okurlarının karşısına en uygun şartlar içinde çıkıyor. Üç ayrı çevirici, kısa aralıklarla, üç eserini çevirip yayınladılar: Hayrullah Örs ünlü yazarın romanına geçmeden önce yazdığı hikâyelerden bir bölümünü **«Savaş Bitince»** başlığı altında yayımladı. Cem Yayınevi'nde **«Âdemoğlu Nerdeydin?»** adındaki romanı çıktı. Şimdi de yine aynı yazarın en çok okunan eserlerinden biri, Behçet Necatigil'in bu çapta eserlerde kolay kolay aşılamıyacak usta kalemi ile Türkçeye çevrilerek okurlara sunuluyor. Pek az yabancı yazar yabancı bir dile aktarılırken bu ölçüde talihli olabilir. Bu yalnız üç eserin birden yayın alanına çıkmasından değil, üç ayrı usta çeviricinin kalemiyle sunulduğundan dolayı da böyle oldu.

Cem Yayınevi'nde az önce yayımlanan **«Âdemoğlu Nerdeydin?»** romanına yazdığım, yazarın bütün eserlerini kapsamağa çalışan önsözde **«Ve O Hiç Bir Şey Demedi»** için şöyle demiştim: «... Heinrich Böll'ün üçüncü romanı en büyük başması oldu. Savaş burada değişik bir sahnede, Rhein bölgesindeki bir büyük şehirde sürüp gitmektedir. Daha doğrusu savaşın öteki yüzüdür burada anlatılan. Savaş sonu yıllarında, 1945'lerde geçen mutsuz bir evliliğin romanıdır bu. Dışarıdan bakı-

* Cem Yayınevi bu eseri, 1966'da yayınlamıştı, ilk basımındaki önsözü aynen koyuyoruz.

linca, iki insan bahtsızlıktan kurtulmuş, kıyıya ulaşmış görünüyordu. Ama savaşın yıkıntılarının onarıldığı yoksulluk yıllarında gerçek yıkıntı yüzeyde değildi. Köprüler yeniden yapılır, evler eski temelleri üzerinde daha rahat, daha konforlu ve güzel yapılar hâlinde yükseltilebilirdi. Ama asıl yıkıntı ta içimizde, kalbimiz ve ruhumuzun kötürümleşmesindeydi...»

Bu sözler toplu eserlerinin bütünü içinde romanı değerlendirmek için söylenmişti. Şimdi karşımızda bu eserin Türkçeye kazandırılmış şekli duruyor. Türkçesini okurken, Almanca aslında duyduklarımız ve düşündüklerimizi aşan yankılar duyuyoruz içimizde. Behçet Necatigil, bu kitabı çevirirken Fred'in ve Kaete'nin dünyasına, onların gündelik yoksul yaşantılarını öylesine işlemiş, bu yaşamayı derinden anlıyarak öylesine katılmıştı ki, o, çeviri kitaplarda sık sık karşılaştığımız çetrefil, bulanık, engelleyici «yabancılık» tan kurtuluyor, derinlemesine anlayışa götüren rahat bir okuyuşa kavuşabiliyoruz. Açıkça şunu söylemeli ki, birçok kitaplar ve yazarlar Türkiye'de kendilerine uygun birçok çeviriciler bulabilir, ama hepsinden çok Böll, hele bu eseri, «evlerle savaşımız savaşların çetini» diyen, o ünlü şiiri yazan B. Necatigil'den daha uygun bir çeviriciyi bulamazdı.

Bu roman, savaş sonu Almanyasının Rheln bölgesinde, yazarın vatani Köln'de, yıkıntıların ortasında yaşamak zorunda kalan üç çocuklu bir ailenin küçük dünyasını tasvir ediyor. Roman, 13 bölüm halinde, bir bölümü kadının, bir bölümü de erkeğin aynı yöne çevrilmiş yaşamlarını tasvir ediyor, çifte açıdan aynı büyük sorumu belirtiyor: ne şehirler, ne fabrikalar, ne de toplum düzenleri; asıl büyük yıkıntı küçük insanların yaşamlarına gelmiştir.

Böll'ün asıl başarısı, yıkıntının getirdiği büyük yoksulluklar altında ezilen insanların, gündelik yaşamlarındaki ayrıntılara inebilmesinde, kişilerinin bu yaşamada beliren dramlarını ve yüze çıkan sorunlarını canlı bir belirme içinde verebilmesindedir. Kendi çağına, kendi insanlarına bağlı bir sanatçının «gerçekçi sorumluluğu», eserin yönü ve açısı kadar, işçiliğindeki büyük titizlikten de belli olmaktadır.

Küçük Adam'ın ezilmişliğini, gündelik yaşantılarındaki ger-

çeklere dayanarak anlatmanın. Alman edebiyatında oldukça eski bir geleneği var. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelen enf-lâsyon yıkıntısında, Fallada Küçük Adam'ın ezilmişliğini «Küçük Adam Ne Oldu Sana?» (1932) romanı ile tasvir etmişti. Biri ku-zeyden, biri güneyden iki yazar. Her ikisi de iki büyük savaşın Küçük Adam'a nelere mâl olduğunu tasvir ediyorlar. Her iki-sinde de gerçeklere inişte aynı işçilik inceliği, aynı çalışkanca yöneliş, aynı içten acıma ve bilinç kaygısı. H. Böll, H. Fallada'dan oldukça farklı. Fallada, kiliseye pek dokunmuyor, onu pek önemsemiyordu. Ama Böll, çağının din kurumlarının, kilisenin eleştirilmesine büyük ölçüde önem veriyor. Bu romanın en canlı sahnelerini, kilisede, papazlara, sokaktaki dinî törenlere ayır-dığı sayfalarda seyrediyoruz. Ona göre, yıkıntı İnsanın bütün çâresizliği ve ezilmişliği, küçük adamın desteksiz kalışındaki acılık, yalnız şartların kötü oluşundan değil, kilise tarafından da terk edilmişliğinden, daha doğrusu artık kiliseye bile sığı-namıyacak bir duruma gelmiş olmasındandır. Kilise ve din, büt-tün o şekilci katılığı ile Küçük Adam'ı artık kaybetmiştir. Sa-vaşla, dikta rejimi ile, insanoğluna yönelmiş organize barbarlık ile uzlaşmış bir kilise, artık bu dünyadâki yerini yitirmiş, sığına-cak bir sıcak kucak arıyan küçük İnsanları sokakta bırakmış-tır. İnsanlığın, asıl bu dar çıkmazında ihtiyaçları vardı kiliseye demek istemektedir Böll. Eserin bu sorunlara değinen sayfa-larında, Böll'ü, eski azizlere has bir sertlikle karşımızda bulu-yoruz. Fred ile Kaete'nin, içinde perişan yaşadıkları şehirdeki dini törenler havasını, kilisenin halktan uzak kalmış sağırlığı-nı tasvir ederken, bütün bu şekilci şatafata karşı da aşağılar-dan yükselip gelen nefretin köklerine kadar iniyor. Papaz ün-formaları, yaldızlı kıyafetler, sancaklar, buhurdanlar, çan ve klâ-tî sesleri, ama hepsi Küçük Adam'ın dışında kalmıştır. Kilise birtakım ikilyüzlülerle içine kapanarak hayattan çekilmektedir. H. Böll'ün Küçük Adam'ları din örgütü karşısında ürkek, çe-kingen. Artık onunla bir alacak vereceği kalmamış. Ama aya-ğını sürükliyerek kiliseye gidiyor, günah çıkartıyor, eskisinden umutsuz ve yılgın geriye dönüyor. Bir din şehitleri töreni ve alayının sokaklardan geçişini tasvir eder ki, bütün bu yapının artık insanoğluna yararsızlığını ortaya koyar. Koca alayın ba-

şında yürüyen kırmızı cüppeli, şatafatlı piskoposun ahmağın birisi olduğunu anlamıştır Fred. Organize emeklerin alıp eğittiği, hazırlayıp büyüttüğü, giydirip kuşattığı, öne sürdüğü bir ahmaktır bu. Küçük Adam, bunca ezilmişliği bahasına böylesine ahmakların farkına varacak, onları seçip ayıracak duruma geldi. Küçük Adam herşeyini yitirdi: hepsinden daha önce sâkin ve biraz bönce mutluluğunu. Eski çağlarda bu çekingen, sevimli ve çalışkan insan soyunu küçük kazançlarla, küçük ve düzenli mutlulukları içinde tutmak mümkün olmuştu. Ama yeni çağların şartları büyük adamı ite kaka öyle bir yere getirdi ki, orada tarihin sert evrimini, kuramsal büyük budalalıkları görmemek, anlamamak artık mümkün değil. Böll, suçlamalara, geçmişi yargılamalara gitmiyor. Sonuçları göstererek, hem de şüpheyi meydana vermiyecek ölçüde belirleyerek bu işi bize bırakıyor. Onca doğrudan, kendine iş edinerek yargıladığı, insanların bu duruma düşmelerinde büyük sorumluluğu olan kilisedir. Koca alayın başında yürüyen piskopos âyin sırasında: «Tannı gündelik hayatımıza alalım - Kalplerimizde ona bir kâşâne kuralım» diye sızlanmakta, halka yöneldiğini sanmaktadır. Aslında romanın bütününden çıkan davet şudur: Tanrı bizim hayatımıza buyursun gelsin. Daracık odalarımızın, gecekondularımızın bir köşesine ilişsin. Pis kokular, süprüntüler, yoksulluklar içinde, üst üste nasıl yaşadığımızı görsün. Oradan oraya itelenip kalanarak nasıl yaşadığımızı görsün.

Bu kitapta H. Böll'ün usta kalem, B. Necatigil'in en ince duyarlık frekanslarına ulaşan anlayışlı çevirisi ile ortaya çıkan gerçeğin bir yanı, doğrudan doğruya Türk okurlarını ve edebiyatını ilgilendirmektedir. Batılı insanın yoksulluğu, usta yazarlarının öncülüğü ile, bizim insanlarımızın dile getirilemeyen sürekli yoksulluklarına bakımla kutsallaştırılmış gibi görünüyor. Böll'ün küçük adamlarının yoksullukları, bir ucu mutlu geçmişin, öteki ucu da geleceğin refahının kapılarına açılan bir dar aralıktır. Böll'ün anlattığı savaş sonu dünyasındaki hayat, biraz ölçülü ve sınırlı olmasına rağmen, biralı konyaklı, tereyağlı bir yıkıntıdır. Böll'ün kişilerinin dünyasında hep o eski görgülü insanların özlemleri var. Bu sızlanmalarda, ne de olsa biraz bencil, biraz da dünyayı hesaba katmayan bir saplantı var. Dua ki-

tabı ve kahve kutusu arasında yarım kalmış sigarayı alıp içmenin, ucuz otel odalarında barakalarda buluşmanın, içe dokunan, o çok incelmış duygulu insanlarda büsbütün acıklı hale gelen bir dramdır anlatılan. Batılı adamın yoksulluğunu okumak ve anlamak, bizi ancak yazarlarının bilinçli ustalıklarına hayran etmeli, ama Alman insanına yazarı ölçüsünde acımağa götürmemelidir. Batıdan aldığımız bütün aynalarda hep kendimizi görelim. Her batılı yazar ve eser, bizi kendimize, bizim insanlarımızın sorunlarına götürmelidir. Alman insanının yıkıntısını, dünyayı yıkma bahasına uğradığı büyük sarsıntıyı okuyup anlıyalım. Büyük yanılgılara sürüklenirken, şakşakçıların ve alkışçıların sayılarını azaltmanın bundan başka yolu var mı? Ama bütün bunlar bizi kendi insanlarımızın paralel sorunlarına, onları anlatan yazarlarına götürmedikten sonra bütün bu başarılı çeviriler ne işe yarayacak?

Tahir ALANGU

I

Paydosta aylığımlı almaya bankaya gittim. Gişenin önü kalabalıktı; yarım saat bekledim, çekimi gişeye uzattım, veznedarın onu sarı buluzlu bir kıza verdiğini gördüm. Kız, fiş yığınları başına gitti, benim fişi çıkardı, çeki veznedara geri verdi, «tamam!» dedi; veznedarın temiz eileri mermerin üzerine banknotları saydı. Bir de ben saydım, kendime yol açıp kalabalıktan sıyrıldım, parayı bir zarfa koyup karıma bir pusula yazmak için kapı yanındaki ufak masaya yürüdüm. Masada pembe renkli para yatırma fişleri dağınık duruyordu; birini aldım, arkasına kurşun kalemle şunları yazdım: «Yarın seni görmeliyim, saat ikiye kadar telefon ederim.» Kâğıdı zarfa koydum, paraları da koydum içine; zarf kapağındaki zamlı dilimle ıslattım, birden duraladım, paraları çıkarıp içlerinden bir on mark aldım, paltomun cebine koydum. Pusulayı da çıkardım zarftan, şunları ekledim: «On markını alıyorum. Yarın yollarım, çocukların gözlerinden öperim. Fred.» Ama şimdi zarf yapışmıyordu. Üstünde «Para Yatırılır» yazılı, boş gişeye gittim. Cam kapak gerisindeki kız ayağa kalktı, kapağı kaldırdı. Esmer, zayıf bir kızdı; pembe bir kazak giymiş, kazağın boyun kısmını yapma bir gülle tutturmuştu. «Bir parça zamlı bant verir misiniz?» dedim. Bir an, duraklayarak yüzü-

me baktı, sonra kahverengi bir bobinden az bir şey kopardı; gişeden dışarı, hiç bir şey söylemeden bana uzattı, yine indirdi kapağı. Cam kapağa doğru: «Teşekkür ederim!» dedim, yine masama geldim, zarfı yapıştırdım, beremi başıma geçirip bankadan ayrıldım.

Sokağa çıktığımda yağmur yağıyor, ağaçlı yolda asfaltta tek tük yapraklar uçuşuyordu. Kapı aralığında durup bekledim, on iki numaralı tramvay köşeyi dönünce atlayıp Tuckhoff meydanına gittim. Çok kalabalıktı tramvay; yolcuların üstlerinden başlarından ıslaklığın kokusu yayılıyordu, Tuckhoff meydanında bilet almadan tramvaydan indiğim vakit yağmur daha da hızlanmıştı. Bir koşu, sosis satan bir barakanın çadır damı altına attım kendimi. Tezgâha yanaştım, kızartma sosisle bir fincan et suyu söyledim. On tek sigara aldım, on markı bozdurdum. Sosisi ısıırken, barakanın arka cephesini boydan boya kaplayan aynaya gözüm ilişti: Önce kendimi tanıyamadım; rengi atmış berenin altındaki bu zayıf, kaygılı yüze baktım. Birdenbire bu halimle, kapımızı her çalışmalarında, annemin bir şey almadan geri çevirmediği o gezgin satıcılardan birine benzediğimi anladım. Çocukluğumda kapıyı ne zaman onlara ben açacak olsam, yüzlerindeki o derin, kahredici biçarelik, soframızın loşluğuna vururdu. Sonra, telâşlı, gözlerimle gardrobumuzu kollayarak seslenip çağırdığım annem, ellerini önlüğüne kurularak, mutfaktan gelir, o gelince de bu zavallıların yüzüne insanı tedirgin eden, acayip bir parıltı yayılırdı. Toz sabun veya muşamba cilâsı, traş bıçağı ya da fotin bağı satarlardı onlar. Annemi daha görmeleriyle duydukları mutluluğa, bu yaşlı yüzler, korkunç bir şeyler katardı. İyi bir kadındı annem: Kapıdan kimseyle eli boş çevirmezdi; dilencilere ekmeğimiz varsa ekmek, paramız varsa para verirdi; hiç değilse bir fincan kahve içirirdi. Bir şeyimiz yoksa tertemiz bir bar-

dakla soğuk su verirdi: bir de gözlerindeki teselliyi! Kapı zilimizin çevresi; dilencilerin, yersiz yurtsuzların yaptıkları işaretlerle bir çeteleye dönmüştü. Bir gezgin satıcı bize uğradı mı bir şey satabilme şansına sahipti mutlaka; evde bir fotin bağı olsun almaya yeter biraz para varsa şayet. Firma ajanlarından da kendini kollayamazdı annem; bu halsiz, yorgun çağdaşlarına karşı da yüzü tutmaz; satış senetleri, sigorta poliçeleri, sipariş pusulaları imzalardı. Hatırlarım: Küçüklüğümde gece yatağında yatarken babamın geldiğini duyardım; babam yemek odasına girer girmez kavga başlardı; müthiş bir kavga; ve annem ağzını açıp da bir şey demezdi pek. Sessiz sakın bir kadındı o. Bize uğrayan bu satıcılardan biri, rengi atmış bir bere giyerdi, şimdi benim giydiğim gibi. Adı Disch'ti, sonradan öğrenmiştim, eskiden rahipmiş, toz sabun satardı.

Şimdi sıcaklığı yaralı diş etlerimi sızlatan sosislere yerken karşıdaki düz aynada, beremle, kara kuru üzgün yüzüm ve bakışlarımdaki ümitsizlikle o Disch'e benzemeye başladığımı görüyordum. Ama aynada, kendi yüzümün yanında, çevremdeki insanların yüzlerini, sosisleri ısırarak için açılan ağızları da görüyordum; sararmış dişlerin gerisinde kara kara genişleyen gırtlakları görüyordum; sosislerin pembemsi etleri parça parça aşağılara kayıyordu. İyi ve kötü şapkaları; şapkasız çağdaşlarımla ıslak saçlarını görüyordum. Onların arasında sosisçi kadının pembe yüzü gidip geliyordu. Kadın, neşeli, gülümseyerek, elindeki tahta çatalı batırıp yağda yüzen sıcak sosisleri çıkarıyor, bir kartona biraz hardal sürüyor, bu yiyecek çığneyen ağızlar arasında gidip geliyor, yağmur çadır damında tıpırdıyadursun hardal bulaşığı, kirli karton tabakları topluyor; sigara, limonata veriyor, pembe, biraz kısa parmaklarıyla paralar alıyordu.

Sosisi her ısırışında ağızım açılıp da sararmış dişle-

rimin gerisinde boğazımın karanlık oyuğu belirdikçe, yanımdakilerde görürken ürktüğüm o sakın açgözlülüğü kendi yüzümde de görüyordum. Sosis tavaşından yükselen sıcak buğulara bürünmüş başlarımız, bir kukla tiyatrosunda gibiydi. Ürkmüş, kendime güçlkle yol açıp dışarı çıktım; yağmurda bir koşu, Mozart caddesine daldım. Dükkânların gerili tenteleri altında bekleyenler vardı. Wagner'in atelyesine vardığım zaman, kapıya erişebilmek için yine onun bunun arkasından kendime bir yol açmam gerekti. Kapıyı güçbelâ ancak dışarıya doğru açabildim, sonunda basamakları inmeye başlayıp da yüzüme bir deri kokusu çarpınca rahatladım. İçerisi eski kunduraların yılanmış terleri, yeni kösele ve katran kokuyordu. Eski model kunduracı makinesinin takırtısını duydum.

Bir sıraya oturmuş, bekleyen iki kadının önünden geçtim, camlı kapıyı açtım, gelişimin Wagner'in yüzünde bir gülümseme yarattığını görüp sevindim. Ben onu otuz beş yıldır tanırım. Biz onun dükkânı üstünde otururduk, ta yukarda, dükkânının çimento damı üstünde. Beş yaşındaydım, ona annemin terliklerini getirmiştım. İşte şimdi yine taburesinin gerisinde, duvarda haç asılı. Haçın yanında, ellerinde üç ayaklı bir kunduracı demiri, ermişlerden kır sakallı, halim selim bir ihtiyar, Crispinus'un resmi. Wagner'e elimi uzattım, ağzında çiviler olduğu için, başıyla öteki tabureyi gösterdi; oturdum, cebimden zarfı çıkardım. Wagner tütün kesesiyle sigara kâğıtlarını sürdürü önüme, ama sigaram henüz yanıyor-du, «teşekkür ederim!» dedim, zarfı uzattım, «mümkünse...» dedim.

Ağzındaki çivileri aldı, yapışıp kalmış bir çivi olup olmadığını anlamak üzere parmağını pürtüklü dudaklarında gezdirdi. «Yine karınıza verilecek, değil mi? Bu ne iştir!» dedi.

Elimden zarfı aldı, başını salladı: «Merak etmeyin; kiliseye günah çıkarmaya gitti, döner dönmez torunumla yollarım.» Saate baktı. «Yarım saate kalmaz.»

«Bugün alması lâzım, içinde para var,» dedim. «Biliyorum.» dedi. Elini sıkıp ayrıldım. Merdivenleri çıkarırken hatırladım, bana borç para verebilirdi belki. Bir an durakladım, sonra son basamağı aşip kalabalığın içinde kendime yol açarak sokağa çıktım.

Beş dakika sonra Benekam caddesinde otobüsten indiğimi vakit yağmur hâlâ yağıyordu. Şehrin görülecek yerleri olarak kalsınlar diye, payandalarla desteklenmiş gotik evlerin sivri çatıları arasından hızlı hızlı yürüdüm. Yanmış, yıkılmış pencere oyuklarından doğru, koyu gri gökyüzünü görüyordum. Bu evlerin yalnız bir tanesinde oturanlar vardı; saçağı altına attım kendimi, kapıyı çaldım, bekledim.

Şimdi açıkça kendilerine benzemeye başladığım tiplere karşı bir zamanlar duyduğum acımanın tıpkısını, hizmetçinin tatlı, elâ bakışlarından okuyordum. Hizmetçi paltomu, beremi aldı, kapı önüne silkeledi: «Aa, ne kadar da ıslanmışsınız!» dedi. Başımı salladım, aynaya doğru yürüdüm, ellerimi saçlarımda gezdirdim.

«Bayan Beisem evde mi?» diye sordum.

«Hayır!»

«Yarın ayın biri. Size bir şey söyledi mi acaba?»

«Hayır!» dedi hizmetçi. Beni salona aldı, masayı sobanın yanına çekti, bir sandalye getirdi; ama ben oturmadım, sırtım sobaya dönük, ayakta durdum. Beisem ailesine yüz elli yıldır zamanı bildiren saate baktım. Eski mobilyalarla doluydu oda; pencerelerde orijinal, gotik camlar vardı.

Hizmetçi bana bir fincan kahve ile, askısından çekerek Beisem'lerin oğulları Alfons'u getirdi. Kesirler hesaplarındaki kuralları öğretmekle görevliydim çocuğa.

Gürbüzdü çocuk, al aldı yanakları; büyük bahçede kestanelerle oynamaktan hoşlanıyordu. Boyuna kestane topluyor, henüz boş duran komşu evlerin bahçelerindeki kestaneleri bile toplayıp getiriyordu. Son haftalarda, pencere açıksa, dışarda ağaçlar arasında uzun kestane dizilerinin sallandığını görüyordum.

Kahve fincanını iki elimle kavradım, sıcaklığı içime çektim ve yavaş yavaş, kesir sayılarındaki kuralları anlatmaya başladım bu sağlıklı yüze. Oysa boşuna olduğunu biliyordum. Çocuk sevimli, ama aptaldı: annesi, babası ve kardeşleri gibi aptaldı. Zeki ve uyanık bir kişi vardı evde: Hizmetçi kız.

Bay Beisem, deri ve hurda demir ticareti yapar, hoş adamdır. Bazan karşılaşırsınız da birkaç dakika benimle konuşursa içimde hemen saçma bir his uyanır: Mesleğimi kışkırtıyor gibime gelir. Hayatı boyunca sanki kendisinden bir şey beklemişlerdir de o bunu yapamamış olmanın üzüntüsünü çekmektedir, meselâ büyük bir ticaret-hanenin idaresi; buysa zekâ kadar azim de ister, ama onda ikisi de yoktur; ne zekâ ne azim. Karşılaştığımız zamanlar işimin ayrıntılarını öylesine gönülden sorar ki, ufak bir telefon santralinde ömrü boyunca benim yerime kapanıp kalmaya can attığını sezinlemeye başlarım. Santral nasıl kullandığımı, numaraları nasıl bağladığımı bilmek ister; telefoncuların dilini, deyimlerini sorar, bütün konuşmaların santraldakiler tarafından da dinlenebileceğini düşünmek ona çocukça bir sevinç verir. «Enteresan!» der boyuna «Çok enteresan!»

Saat yavaştan ilerliyordu. Kuralları tekrarlattım, ödevleri yazdırdım, sigara içerek yapılmalarını bekledim. Sessizdi dışarsı. Burada şehrin göbeğinde ufacık bir bozkır köyünün ıssızlığı hüküm sürüyordu; sürülerin götüldüğü, geride yalnız birkaç hasta, yaşlı kadının kaldığı zamanlardaki ıssızlığı.

«Bir bayağı kesri bir bayağı kesre bölmek için birinci-
ciyi ikincinin tersiyle çarpıyoruz.» Çocuğun gözleri, bir-
denbire yüzüme takıldı, kaldı. «Clemens Lâtineden se-
kiz almış.» dedi çocuk.

Bilmem farkına vardı mı, irkildim. Verdiği haber,
gözümün önüne ansızın oğlumun yüzünü getirdi, on
üçünde bir oğlanın solgun yüzünü getirip önüme bırak-
tı. Onun, Alfons'un yanında oturduğunu hatırladım.

«Güzel!» dedim güçlkle. «Sen kaç aldın?»

«Beş!» dedi çocuk, bakışlarını kuşkuyla yüzümde
gezdirirdi ,bir şeyler arar gibiydi. Kızardığımı hissettim,
ama bir yandan da bir kayıtsızlık sardı beni. Çünkü
şimdi, karımla çocuklarımla yüzleri, sanki bir projek-
siyonla, gözlerimin önüne devcileyin yansıtılmıştı. Çare-
siz, gözlerimi yumarken mırıldandım: «Ee, sonra? Ke-
sirler nasıl çarpılır?» Hafif bir sesle kuralı söyledi, söy-
lerken de bana bakıyor, ama ben ne dediğini duymu-
yordum: Bir okul çantasının sırtlanmasıyla başlayıp,
herhangi bir yerde, bir büro iskemlesinde sona eren o
kahredici çarka koşulmuş çocuklarımla görüyordum sa-
dece. Annem, sabahları, sırtımda okul çantası, evden çı-
kışlarımla görmüştü. Karım Kaete de, sabahları, sırtla-
rında okul çantaları, çocuklarımızın evden çıktıklarını
görüyor.

Kesir kurallarını bu çocuğun yüzünden içlerlere sok-
mağa çalışıyordum, ama söylediklerimin bir kısmı ço-
cuğun yüzünden yine bana dönüyordu. Yavaş da olsa
geçti saat; iki buçuk mark kazanmıştım. Çocuğa gele-
cek derse yapacağı ödevleri yazdırdım, fincandaki kah-
venin son yudumunu içtim, sofaya çıktım. Hizmetçi kız,
paltomla beremi mutfakta kurutmuştu; paltomu giyme-
me yardım ederken gülümsedi bana. Sokağa çıkınca kı-
zın kaba çizgili dost yüzü geldi gözümün önüne. Kıza

parayı sorabilirdim, diye düşündüm, bir an durakladım, sonra paltomun yakasını kaldırdım, çünkü hâlâ yağmur yağıyordu, ve Sieben Schmerzen Maria kilisesi yanındaki otobüs durağına koştum.

On dakika sonra şehrin güney semtlerinden birinde sirke kokan bir mutfaktaydım. Gözleri sarıya çalan ve büyük büyük, solgun yüzlü bir kız çocuğu, ezberlediği Lâtince kelimeleri söylüyordu. Bir ara bitişik odanın kapısı açıldı, kapı aralığında sıska bir kadın yüzü belirdi; gözleri sarıya çalan ve büyük büyük, bir kadın yüzü. «Gayret et, yavrum,» dedi kadın. «Seni okula göndermek için nele katlanıyorum, biliyorsun. Bu derslere de para veriyoruz.»

Çocuk gayret ediyordu, ben gayret ediyordum. Ders boyunca Lâtince kelimeleri, cümleleri, cümle kurallarını karşılıklı mırıldandık; ama ben boşuna olduğunu biliyordum. Tam üçü on geçte sıska kadın, bitişik odadan göründü, keskin sirke kokusunu da birlikte getirdi, çocuğun saçlarını okşadı, yüzüme baktı, sordu:

«Başarır mı dersiniz? Son defa altı aldı. Yarın yine imtihan olacaklar.»

Paltomu ilikledim, cebimden ıslak beremi çıkardım. «Başarır her halde!» diye mırıldandım ve elimi çocuğun açık kumral, güdük saçlarına koydum. Kadın: «Başarması lâzım!» dedi. «Tek evlâdım. Kocam Winiza'da savaşta öldü.» Bir an gözlerimin önüne o pils Winizia istasyonu geldi; paslı traktörlerle doluydu istasyon. Kadına baktım, birden cesaretlendi, çoktandır söylemek istediği şeyi söyleyiverdi: «Para için beklemenizi rica etsem, birkaç...» O daha cümlesini bitirmeden: «Hayhay!» dedim.

Küçük kız, gülümsedi bana.

Sokağa çıktığımda yağmur dinmiş, güneş açmıştı. Ağaçlardan ıslak asfalta, tek tük iri, sarı yapraklar ya-

vaşça uçuşuyordu. Bir aydır yanlarında kaldığım Block'lara gitmekti en iyisi! Fakat içimde bir his, beni bir şeyler yapmaya, bir sonuç alamayacağımı bildiğim halde, birtakım çabalara zorluyordu. Wagner'den, Beisem'lerin hizmetçisinden, sirke kokan kadından para isteseydim biraz bir şey verirlerdi her halde. Ama tramvay durağına gittim, on bir numaraya bindim, ıslak insanların arasında sallana sarsıla Nackenheim'e geldim; öğlen çiğneme-den yuttuğum sıcak sosisin midemi bulandırdığını hissediyordum. Nackenheim'de bir parkın bakımsız fidanları arasından geçerek Bückler'in villasına vardım, zili çaldım, sevgilisi beni içeri salona aldı. Ben salona girince Bückler, bir gazetenin kenarından bir parça kopardı, okumakta olduğu sayfaya işaret diye koydu, kitabını kapadı, donuk bir gülümseyişle benden yana döndü. Bückler de yaşlanmıştı, yıllardır bu Dora ile yaşıyordu. Dora'nın arkadaşlığı bir evlilikten daha sıkıcı olmuştu. Birbirlerine göz açtırmıyorlar, bu yüzden yüz çizgileri sertleşip katılaşıyordu. Birbirlerine canım, ciğelim diyor, para için çekiliyor, kenetlenmiş yaşayıp gidiyorlardı.

Tekrar salona dönen Dora da bir gazetenin kenarından bir parça kâğıt kopardı, işaret diye kitabına yerleştirdi, bana çay ikram etti. Fondanları, bir kutu sigaraları vardı, ortalarında da bir demlik çay.

«Ne güzel, yine görebildik seni!» dedi Bückler. «Sigara?»

«Alayım, teşekkür ederim.» dedim.

Sigaralarımızı içiyor, susuyorduk. Dora arkası bana dönük oturuyordu. Görmek için başımı her çevirişimde, göz göze geldikçe yüzünde, yerini hemen gülümseyişe bırakan, taş gibi katı bir ifade buluyordum. İkisi de konuşmuyor, ben de hiç bir şey demiyordum. Sigarayı ezip

söndürdüm, sessizliği ansızın bozarak: «Paraya ihtiyacım var.» dedim. «Acaba siz...»

Bückler gülerek sözümü kesti: «Bizim çoktandır ihtiyacımız olan şeye demek sen de muhtaçsın! Bilirsin ki, sana yardım etmek isterim, fakat para...»

Dora'ya baktım. Taştan yüzü hemen bir gülümseyişle yumuşayıverdi. Ağzının kenarında sert bir kırışık vardı; sigarasının dumanını şimdi, içine daha çok çekiyordu âdeta.

«Kusura bakmayın!» dedim. «Ama biliyorsun işte...»

«Biliyorum.» dedi Bückler. «Ne varmış kusura bakacak? Herkes darda kalabilir.»

«O halde sizi rahatsız etmiyeyim!» deyip ayağa kalktım.

«Ne münasebet!» dedi Bückler. Birden canlanıveren sesinden, samimi olduğunu fark ettim. Dora da ayağa kalkmıştı; omuzlarımdan tutmuş oturmamı istiyordu. Gözlerinde gidiyorum diye beliren korkuyu okudum. Ansızın, beni gördüklerine sahiden sevinmiş olduklarını anladım. Dora sigara kutusunu uzattı; fincanıma tekrar çay koydu: oturdum, beremi iskemlenin üzerine bıraktım. Fakat yine konuşmuyor, arada bir şey söylüyorduk. Dora'ya her bakışımda yüzünün taş katılığı yumuşayıp bir gülümsemeye dönüşüyor, bu da bana onun açık kalpli olduğunu gösteriyordu. Çünkü sonunda kesin olarak ayağa kalkıp iskemleden beremi aldığım vakit, onların yalnız kalmaktan korktuklarını sezdim. Kitaplardan, sigaralardan, çaydan korkuyorlardı; akşamdan korkuyorlardı; evliliğin bezginliğinden ürktükleri için, yüklenedikleri sonsuz iç sıkıntısından korkuyorlardı.

Yarım saat sonra bir başka semtte, eski bir okul arkadaşımın kapısı önündeydim; zile bastım. Bir yıldan fazla var ki ona uğramamıştım. Kapısındaki küçücük

penceresinin perdesi aralanınca beyazımsı, tombul yüzünde bir şaşkınlık ifadesi gördüm. Kapıyı açtı; yüzüne bir başka yüz takınmaya vakit de bulmuştu. Bir sofada ilerlerken bir kapıdan banyo buğuları taşıyordu. Çocuk çığırları duydum. Banyo odasından karısının cırlak sesi yükseldi: «Kim geldi?»

Kâfur kokan, mobilyaları yeşilimsi odada yarım saat oturdum onunla. Ordan burdan konuştuk, sigara içtik, okul anılarını anlatmaya başladığı zaman yüzü bir gömlek daha aydınlandı; fakat benim içim kararıyordu. Sigaramın dumanını yüzüne doğru üfleyerek uluorta sordum:

«Bana borç para verebilir misin?»

Hiç şaşmadı; ama bana radyo, büfe, şezlong taksitlerinden söz açtı; karısına kışlık bir manto yaptıracığını söyledi; sonra konuyu değiştirip yine okuldan anlatmaya başladı. Dinledim; bir tuhaf duygu sarmıştı beni: İki bin yıl gerilerde kalmış bir şeyi anlatıyordu sanki. Kendimizi çok öncelerin alaca karanlığında okul kapıcısıyla çekişir görüyordum. Sınıf tahtalarına süngerleri fırlatır, sanki tarihin ilk çağlarındaki oyukları andıran helâlarda sigara içer görüyordum. Bütün bunlar bana öyle yabancı ve uzaktılar ki, korktum, ayağa kalktım: «O halde kusura bakma!» dedim, müsaade istedim.

Sofadan geçerken yine suratını astı. Karısı, cırlak sesiyle banyo odasından yine bir şeyler seslendi; ne dediğini anlamadım. Arkadaşım bir şeyler homurdandı, «Bırak şimdi!» dedi galiba. Ve kapı, ardımdan kapandı. Pis merdivenlerde başımı geri çevirdiğim vakit onun, küçücük pencere perdesini aralayıp arkamdan baktığını gördüm.

Yayan, yavaş şehre döndüm. Hafiften, yine yağmur başlamıştı. Çünkü, nemli bir koku vardı havada; havagazi fenerleri yanmıştı. Yol üstü bir meyhanede bir tek

attım, bir adamı seyrettim. Bir plâk makinesi önünde boyuna paralar atıp şarkılar dinliyordu. Sigaramın du-manını tezgâha doğru üflëdim, bana bir lânetli gibi gö-rünen meyhaneci kadının gülmeyen yüzüne baktım, pa-rayı verip çıktım.

Harap olmuş evlerin yıkıntılarından sızan yağmur, bulanık derecikler halinde sarımsı veya boz bulanık, kal-dırırma akıyor, altlarından yürüdüğüm yapı iskelelerin-den, kireç bulaşığı, paltoma damlıyordu. Dominiken ki-lisesine girip oturdum, dua etmeyi denedim. Karanlıktı içerisi. Günah çıkarma hücreleri önünde kadın, erkek, çocuk, küçük bir kalabalık vardı. İlerde mihrapta iki mum yanıyordu; günah çıkarma hücrelerinde minik lâmbalar yanıyordu. Üşüdüğüm halde, şöyle böyle bir saat, kilisede kaldım. Günah çıkarma hücrelerindeki yu-muşak mırıltılara kulak verdim. Birisi dışarı çıktıkça beklemekte olanların kilisenin ortasına doğru ilerleyiş-lerine, ellerini yüzlerine götürüşlerine baktım. Bir rahip, hücresinin kapısını açıp da daha kaç kişi bekliyor diye bakınırken, yuvarlak bir elektrik sobasının kızmış tel-lerini gördüm. Rahibin yüzünde bir ümitsizlik ifadesi belirmişti, çünkü daha çok bekleyen vardı, on, on iki kişi vardı. Rahip tekrar hücrelerine girdi; sobanın düğ-mesini çıt diye kapadığını duydum ve hafif, yumuşak mırıltı yeniden başladı.

Öğleden sonra bankada bana bir parça zamlı bant veren kızdan başlayarak, sosis barakasındaki pembe yüz-lü kadını; sosis lokmalarını yutan, açılmış ağızımla ken-di yüzümü; yüzümün yukarsında rengi atmış bereyi gördüm; Wagner'in yüzünü gördüm; Beisem'lerdeki hiz-metçinin kaba çizgili, uysal yüzünü; yüzüne kesir kural-larını fısıldadığım Alfons Beisem'i; sirke kokulu mut-faktaki kızı gördüm; paslı traktörlerle dolu, pis Winiza istasyonunu, kızın babasının savaşıırken öldüğü o istas-

yonu gördüm; kızın sıksa yüzü, gözleri sarıya çalan ve büyük büyük, annesini gördüm; Bückler'i, öbür okul arkadaşımı, meyhanede otomatik pikabın önündeki adamın kırmızı suratını gördüm. Üşüdüğüm için yerimden kalktım; girişteki kutsal suya parmaklarımı batırıp istavroz çıkardım; Böhnen caddesine çıktım. Betzner'in meyhanesine girip de otomata yakın ufak bir masaya oturunca, zarftan on mark aldığımdan bu yana, bütün bir ikinci vakti, bu küçük meyhaneden başka bir şey düşünmemiş olduğumu anladım. Beremi elbise askısına atıp tezgâha seslendim: «Lütfen bir duble Korn!» Pal-tomun düğmelerini çözdüm, ceket cebimden birkaç on kuruşluk çıkardım, bir tanesini otomatın deliğinden attım, düğmelere bastım, gümüş bilyelerin oyuga koşuşmalarına baktım, sağ elimle Betzner'in getirdiği içkiyi aldım, bilyelerden birini oyun sahasına kaydardım, kontak olur olmaz başlayan melodiyi dinledim. Cebimi biraz daha derin yoklayınca, nöbeti devrettiğim arkadaşın ödünç verdiği, nerdeyse aklımdan çıkmış beş markı buldum.

Otomata iyice eğildim, gümüş bilyelerin oyununa baktım, melodilerini dinledim, Betzner'in tezgâh başındaki bir adama yavaşça şöyle dediğini duydum: «Meteliksiz kalıncaya kadar ordan ayrılmaz artık.»

II

Fred'in gönderdiği paraları sayıyorum boyuna: Koyu yeşil, açık yeşil ve mavi banknotlar. Başak taşıyan köylü kadın başları var üzerlerinde; dolgun göğüslü, ticareti yada bağcılığı sembolize eden kadınlar. Bir tarih kahramanının pelerini altında bir adam, bir elinde bir çark, ötekinde çekiç, zanaati ifade ediyor anlaşılan. Onun yanında bir banka modelini bağrına basmış, can sıkıcı bir genç kadın. Kadının ayakları dibinde bir yazı tomarı ve mimar avadanlıkları. Yeşil banknotların ortasında silik sönük, biçare kadın, sağ elinde bir terazi tutuyor, ölü gözleriyle beni süzüp geçiyor. Bu kıymetli banknotların kenarlarında süsler, köşelerinde değerlerini gösteren rakamlar var. Maden paraların üzerine meşe, asma yaprakları, buğday başakları ve çapraz çekiçler basmışlar; arkalarında korkunç bir kartal sembolü; kanatlarını açmış, birisini kapmak için uçmaya hazır bir kartal.

Banknotları teker teker elimden geçirirken, çocuklar beni seyrediyorlar. Kâğıt paraları çeşitlerine göre ayırıyor, madeni paraları istif ediyorum: İşte Kiliseler İdaresinde telefon memurluğu yapan kocamın aylık kazancı: Üç yüz yirmi mark, seksen üç fenik. Banknotlardan birini kırıya ayırıyorum, birini elektrikle havaga-

zına, birini hastalık sigortasına. Ekmekçinin parasını çıkarıyor, kalan paraya bir daha bakıyorum: İkiyüz kırk mark, Fred zarfa bir de pusula koymuş, on mark aldığını yazıyor, yarın yollayacakmış, gidip içer bu parayla.

Çocuklar bana bakıyorlar; yüzleri durgun, sessiz; ama onlar için bir sürpriz hazırladım. Bugün koridorda oynayabilirler. Franke'ler Katolik Kadınlar Derneği toplantısına gittiler, pazarı orada geçirecekler. Altımızda oturan Selbstein'ler daha iki hafta tatildeler. Hopf'lara, yani odaları bizimkinden sadece kerpiç bir duvarla ayrılan bitişik kiracılara sormaya hacet yok. Yani çocuklar koridorda oynayabilirler ve bu, değeri hiç de azımsanmayacak bir şans, bir ayrıcalık onlar için.

«Paraları babam mı yollamış?»

«Evet.» diyorum.

«Babam hâlâ hasta mı?»

«Evet... Siz bugün koridorda oynayabilirsiniz, ama sakın bir şey kırmayın, duvar kâğıtlarına dikkat edin.»

Onları hem sevinmiş görmenin, hem de cumartesi işlerine başlamadan başımdan savmış olmanın bahtiyarlığını duyuyorum.

Bayan Franke üç yüz kavanozunu doldurdu doldurmasına, fakat koridorda hâlâ turşu, reçel kokuları, Fred' in safrasını kabartmaya tek başına birebir, kızdırılmış sirke kokusu; kaynatılmış meyvaların, sebzelerin kokusu. Kapılar kilitli; gardropta Bay Franke'nin bodruma inerken başına geçirdiği eski şapkası var sade. Yeni kapladıkları duvar kâğıtları bizim kapıya kadar geliyor. Yeni badana, bizim bölüğün başlangıcı olan oda kapımızın pervazlarını aşıyor, ortasına kadar geliyor. Bizim bölük, tek oda; içinde kontrplakla kamara gibi bir yer ayırdığımız tek odadan ibaret. Bu kamarada en küçük yavrumuz yatar, döküntülerimizi oraya koyarız. Franke'lerinse dört odaları var: Yemek, oturma, yatak ve toplantı odaları.

Bayan Franke, kadın erkek bir sürü ziyaretçiyi bu sonuncu odada kabul eder. Komitelerin sayısını bilmem, kolların sayısını bilmem; onun üye olduğu derneklerden bana ne! Benim bildiğim, kilise makamlarının, bu odanın Bayan Franke'ye kesinlikle gerekli olduğunu onaylamış olmasıdır. Bu oda, bizi mutlu etmezdi; ama bize bir imkân sağlardı, Fred'le bir arada yaşırdık.

Bayan Franke altmışındadır, fakat hâlâ güzel bir kadındır. Yalnız, gözlerindeki, o herkesi büyüleyen acayip parıltı, ürkütür beni. O siyah, katı gözleri, ustalıkla boyanmış o bakımlı saçları, yalnız benimle konuşurken birdenbire cırlaklaşan o basık ve hafif titrek sesi; elbise-lerinin vücuduna tıpatıp oturuşu; her sabah kiliseye, âyine gidişi; her ay cemaatin rehber hanımlarını kabul ettikçe piskoposun yüzünü öpüşü. Bütün bunlar, onu o hale getirmiştir ki, onunla savaşmak boşunadır artık. Biz bunu anlamış bulunuyoruz, çünkü altı yıl ona karşı savaştık, fakat vazgeçtik şimdi.

Çocuklar koridorda oynuyorlar. Uslu durmaya öyle alışmışlar ki, izin bile verilmiş olsa gürültü etmezler artık. Ancak duyabiliyorum: Mukavva parçalarını birbirine eklemişler, koridoru boydan boya kaplayan bir tren yapmışlar, sağı solu kollayarak onu çekip durmaktalar şimdi. İstasyonlar kuruyor; teneke kutular, tahta çubuklar yüklüyorlar trene. Bununla akşama kadar oyalanacaklarından emin olabilirim. Küçük, uyuyor henüz.

Banknotları bir daha sayıyorum; bu kıymetli, kirli banknotları. Baygın kokularındaki yumuşaklık, korkutuyor beni. Fred'in bana borcu on markı da bunlara ekliyorum. Fred gidip içer o parayla. Fred iki ay önce bizi terketti, tanıdıklarının evlerinde geceliyor, yada rasgele bir yerde. Odamızın darlığına, Bayan Franke'nin yüzünü görmeye, Hopf ailesinin korkunç komşuluğuna artık dayanamaz oldu çünkü. İki ay önce şehrin bir

ucunda yeni bir site kuran konut komisyonu aleyhimize karar verdi, zira çok içiyordu Fred. Rahibin benim hakkımdaki kanaati de menfi oldu. Kilise derneklerinin toplantılarına katılmıyorum diye, kızar bana rahip. Bu kolun başkanı, Bayan Franke'dir; mükemmel, fedakâr bir kadın diye bilinir hep; böyle yapmakla ününü daha da artırdı; çünkü Bayan Franke bize o evlerden birini verseydi biz bu odadan çıkardık, o da burasını yemek odası yapardı, böyle bir odaya ihtiyacı da vardı. Bayan Franke, kaybını göze alarak kararını aleyhimize verdi.

Bense o gün bugün anlatmaya cesaret edemediğim bir korkuya kapıldım. Böyle bir nefrete hedef oluşum ürkütüyor beni. Kilise âyinlerinde rahibin dağıttığı mayasız ekmeği yemekten korkuyorum; çünkü Bayan Franke bu ekmeği yedikçe her gün biraz daha korkunçlaşıyor âdeta; çünkü gözlerindeki parıltı gittikçe daha katılaşıyor. Sonra ben, âyin dinlemekten de korkuyorum; oysa elimde kalan son birkaç sevinçten biri de âyinin verdiği huzurdur. Rahibi, bitişliğimizdeki toplantı odasından sık sık sesini duyduğum o adamı, mihrapta görmekten korkuyorum: İyi sigaralar içen; derneklerdeki, komisyonlardaki kadınlara olmayacak fıkralar anlatan, yiyip içmeyi, eğlenmeyi seven, ama eli kolu bağlı bir adamın sesi bu. Onlar bitişliğimdeki odada sık sık kahkahalar atarken, toplantının tedirgin edilmemesi için ben boyuna, çocukların hiç gürültü etmemelerine göz kulak olurum. Ama epeydir aldırdığım yok buna. Bırakıyorum çocukları oynasınlar! Bırakıyor ve dehşetle görüyorum ki, çocuklar artık hiç gürültü edemez olmuşlar. Ve bazı sabahları en küçük uykuda, büyükler de okuldalarken alış verişe çıktığım zamanlar, bir iki dakikalığına bir kiliseye giriveriyor; ibadetin çoktan yapıp bittiği, kilisenin o tenha saatlerinde Tanrı'yla karşı karşıya olmaktan taşan sonsuz huzuru tadıyorum.

Arada bir, duygu kıpırdanışları da olur Bayan Franke'de. Nefretinden çok, onun bu yakınlıkları korkutur beni. Noel'de bize uğramış, oturma odasında yapacakları küçük bir kutlamaya bizim de katılmamızı istemişti. Koridorda, bir aynanın derinliklerine yol alır gibi yürüdüğümüzü görmüştüm: Clemens'le Carla öndeydiler, Fred onların arkasında. Kucağımda en küçüğümüz, ben gerilerindeyim. - Bir aynanın derinliklerine dalar gibiydik: gördüm kendimizi: yoksul, zavallı.

Otuz yıldır hiç değişmemiş oturma odasında yadırgadım kendimi; bir başka âlemden hissettim; benim yerim değildi burası: Biz bu mobilyaların, bu tabloların insanları değildik. Biz damasko serili bu masaya oturmalıydık. Noel ağacındaki süsler, Bayan Franke'nin savaştan kurtardığı o süsler karşısında korkudan kalbim duruyordu: Mavi, sarı bu yanar-döner küreler, camdan meleklerin saçları, bebe yüzleri; gül ağacından bir yemliğin içinde sabundan yapılmış yavru İsa; göz alıcı renklere boyanmış, kilden yapılmış Meryem ve Meryem'in kocası Yusuf; «insanlara huzur, sükûn» dileyen alçıdan bir bandın altında, aygın baygın sırttan Meryem ile Yusuf... Sonra o mobilyalar: Anneler Derneğinde üye bir temizlikçi kadına, saati elli fenik'ten her hafta sekiz saat ter döktüren o mobilyalar... Bütün bu kahredici temizlik, beni ürkütüyordu. Bay Franke köşede oturuyor, piposunu içiyordu. Bay Franke'nin kemikli vücudu yavaş yavaş et bağlıyor; güçlü adımlarının sesini çok zaman duyuyordum. Merdivenleri çıkarken patırtılı yürüyüşünü duyuyordum. Kesik kesik soluyuşları, odamın önünden geçerek koridorun derinlerinde kaybolur.

Çocuklar binde bir gördükleri o mobilyalardan korkuyorlar. Deri kaplı koltuklara çekinerek oturmuşlardı; öyle ürkek, öyle usluydular ki, ağlayasım geldi içimden. Onlar için de tabaklar hazırlanmıştı, hediyeler vardı

masada: Çoraplar, kilden yapılmış, domuz biçiminde, insanın almadan edemeyeceği kumbara; Franke'lerde otuz beş yıldır bir noel âdeti olmuştu bu kumbara!

Fred, suratını asmıştı; daveti kabul ettiğine pişman olduğunu görüyordum. Pencere pervazına yaslanmıştı. Cebinden ezilmiş bir sigara çıkardı, yavaşça düzeltti, yaktı.

Bayan Franke kadehlere şarap koymuştu; çocuklara renkli porselen bardaklarla limonata uzattı. «Kurtla yedi oğlak» masalından motifler vardı bardakların üzerinde.

İçiyorduk. Fred bir yudumda bitirmişti kadehini. Şimdi kadehi elinde tutuyor, düşünceli hali şarabın cinsini tâyine çalıştığını gösteriyordu. Böyle dakikalarda ona hayranlık duyarım; çünkü söylenmesi gereksiz olanı, yüzünden açıkça okuyabilirdi herkes: İki kumbara ile bir kadeh şarap, beş dakika süren bir duyarlık; oturduğumuz yerin darlığını unutturamaz bana.

Bu korkunç davet, soğuk bir vedalaşma ile sona ermişti ve ben Bayan Franke'nin gözlerinde her şeyi okuyuvermiştim: Bu gece için neler anlatmayacaktı neler! Katlandığımız sayısız hakaretlere şimdi de işte ortada, nankörlüğümüz, kabalığımız katılıyor, Bayan Franke ise kat kat fedakârlık tacına iki sıra daha çıkmış oluyordu.

Bay Franke çok seyrek konuşur. Ama karısının evde olmadığını biliyorsa, bazan başını odamızdan içeriye uzatır, kapı yanındaki masaya tek söz söylemeden bir çikolata bırakır. Kimi zaman çikolatanın ambalaj kâğıdı arasında, oracığa sokuluvermiş bir kâğıt para bulduğum olur; kimi zaman da Bay Franke'nin, koridorda çocuklarla konuştuğunu duyarım. Çocukları durdurur, onlara birkaç kelime fısıldar. Çocukların anlattığına göre başlarını okşar, «güzel şeyler» söylemiş onlara.

Fakat Bayan Franke başka türlüdür; konuşkandır, canlıdır, ama şefkatten yoksundur. Ataları tüccarmış Bayan Franke'nin. Ticaretini yaptıkları maddeleri babadan oğula değiştirmişler, her kuşakta daha da değerlendirmişler: Zeytin yağıydı, tuzdu, undu, balıktı, bezdi derken şaraba geçmişler; sonra siyaset hayatına atılmışlar, bir ara emlak komisyonculuğuna düşmüşler. Bazen bu aile bugün en kıymetli şeyin ticaretini yapıyor gibime gelir: Din ticareti.

Bayan Franke binde bir yumuşar: en başta, paradan bahsediyorsa. Para lâfı ederken sesi öylesine tatlılaşır ki, bu korkutur beni: Bazı kimselerin hayat derken, aşk derken, ölüm veya Tanrı derken seslerine kattıkları o hafif ürküntü, o büyük muhabbetle ne de yumuşak söyler bunu! Gözlerindeki parlaltı donuklaşır, yüz hatlarında bir gençleşme olur paradan, reçellerinden, turşularından konuştuğu vakitler. Bunlar onun, el sürülmesine asla razı olmadığı hazinelerdir. Kömür ya da patates almaya arada aşağıya bodruma indiğim zamanlar, bir korku kaplar beni: Onun bitişikte kavanozları saydığını duyarım. Yumuşacık bir sesle mırıldanarak, gizli bir âyin havasına uymuş gibi ahenkli, sayar da sayar ve sesi, dua eden bir rahibenin sesini hatırlatır bana. Çok zaman elimdeki kovayı oracığa bırakır, yukarı kaçır, çocuklarımı bağırma basarım; çünkü onları bir şeylerden korumam gerekiyormuş gibi bir duyguya kapılırım. Ve çocuklar bakarlar yüzüme. Büyümeye başlamış öğlümün gözleri, kızımın o tatlı bakışlı siyah gözleri bakarlar yüzüme; anlayarak veya anlamadan bakarlar... ve okumaya başladığım duaya çekingen ürkek onlar da katılırlar; uzun ilâhilerin sürüp giden, insanı kendinden geçiren parçaları ya da «Ey Rabbimiz» duasının cümleleri nazlı sırça dökülür ağızlarımızdan.

Fakat saat üç oldu, dışarda birdenbire pazar gü-

nünün telâşı başladı. Avluya gürültüler doluyor şimdi ve cumartesindeki neşeli ikindi saatlerinin başladığını bildiren sesleri işitiyorum; kalbim bağrımda donmaya başlıyor. Paraları bir daha sayıyor, insanın içini karartan resimlerine bakıyor ve karar veriyorum; harcamaya başlayacağım bunları. Koridorda çocuklar gülüyorlar, küçük uyandı, davranıp çalışmaya koyulmalıyım. Dayannuş, düşüncelere daldığım masadan gözlerimi kaldırınca bakışlarım odamızın duvarlarına çarpıyor: Duvar çivilerinde ucuz baskılar. Renoir'ın tatlı kadın portreleri. Onları yadırgıyorum; bana öyle yabancı geliyorlar ki daha yarım saat önce nasıl tahammül etmiş olduğumu aklım almıyor. Resimleri çivilerden indiriyor, telâssız sakın yırtıyor, parçaları alıp aşağıya götüreceğim çöp kovasına atıyorum. Duvarlarda geziniyor bakışlarım. Gözlerim ancak iki şeye kıyamıyor: Kapının üzerindeki haç ve kimin olduğunu bilmediğim bir desen. Bu resmin karışık çizgileri, kıt renkleri şimdiye kadar yadırgatmıştı beni. Birdenbire anlamadan kavrar gibi oluyorum bu resmi.

III

Ben istasyondan ayrılırken şafak söküyordu; sokaklar boştu henüz. Sokaklar bir ev blokunun önünden revlmesine uzayıp gidiyordu; evin cephesinin sıvaları yer yer dökülmüş, sonradan çirkince onarılmıştı. Hava soğuktu; istasyonun önündeki meydanda birkaç taksi şoförü titreşiyordu; ellerini paltolarının ceplerine, ta derine sokmuşlardı. Mavi, siperli kasketler altındaki bu dört beş soluk yüz, bir an benden yana çevrildi; iplerinden çekilen kuklalar gibi düzenli kımıldadılar. Yalnız bir an için; sonra yüzler bir çırpıda eski durumlarına döndüler, gar kapısına çevrildiler.

Bu saatlerde sokaklarda orospular bile yoktu. Başımı yavaşça çevirdiğim vakit gar saatindeki yelkovanın usulca dokuzun üzerine sıçradığını gördüm: Altıya çeyrek vardı. Sağdaki büyük binanın önünden geçen sokağa saptım, vitrinlere dikkatle bakmaya başladım: Bir yerde açık bir kahve ya da meyhane olmalıydı; yahut hiç hoşlanmadığım halde, bu saatlerde kahvesi soğuma-ya yüz tutmuş, ısıtmaktan yavanlaşmış et suyu kışla kokan, fakat bekleme salonlarına yine de tercih ettiğim, o barakalardan biri olmalıydı. Paltomun yakasını kaldırdım, uçlarını içeri kıvırdım; pantolonuma, paltoma gevşekçe yapışmış, sıyahımsı çamurları silkeledim.

Dün akşam her zamankinden fazla kaçırmiş, geceleyin bire doğru gara, bana bazan yatacak yer gösteren Max'a gelmiştim. Max bagaj dairesinde çalışır; — savaşta tanımıştım onu — bagaj dairesinde, salonun ortasında büyük bir radyatör vardır; kanepeli tahta bir sandık içindedir. Garın en alt katında çalışanlar bu kanepede dinlenirler: bagaj taşıyıcılar, memurlar, asansör-cüler. Sandığın kenarları radyatörden bir hayli uzakta kalıyor; sürünerek içine girebiliyorum. Sandığın içi geniştir; karanlıktır, sıcaktır. Sandığın içine uzanınca bir huzur duyarım; kalbim rahatlar, içki damarlarımda dolaşır, gelip giden trenlerin boğuk tekerlek sesleri, yukarda bagaj taşıyan el arabalarının takırtıları, asansörlerin uğultuları; karanlıkta bana daha da karanlık gelen gürültüler, çabucak uyutur beni. Bazan orada Kaete'yi, çocuklarımı hatırladıkça ağladığım da olur. Bir sarhoşun gözyaşlarının değersiz, saçma olduğunu bile bile ağlar, içimde vicdan azabı değil de, sadece acı diye adlandırmak istediğim bir şeyler duyarım. Ben savaştan önce de içerdim, ama bu unutuldu âdeta. Benim bu ahlâk çöküntüm şimdi biraz hoşgörülle karşılanıyor; çünkü «cepheye gitmişli» diyebiliyorlar benim için.

Bir kahve vitrinindeki aynanın önünde üstümü basını elimden geldiği kadar temizledim. Ayna, ufak tefek, çelimsiz görüntümü, yuvarlanan bir hayal top gibi, birçok defalar arkalara attı: Yuvarlanan top, yolu üstündeki kremalı, çikolatalı pastaları, turtaları devirmişti. Kendimi ta illerde gördüm: Şaşkın hareketlerle saçlarını düzelter, pantolonunu çektiştiren minicik bir adam halinde, keklerin, kurabiyelerin arasına yuvarlanmış, yitip gitmiştim.

Tütüncü, çiçekçi dükkanları önünden ağır ağır yo-

luma devam ettim. Vitrinlerinde mankenlerin sahte bir iyimserlikle gözlerini üzerime diktikleri, kumaş mağazaları önünden geçtim. Sonra sağa bir yol ayrıldı; hemen sadece tahta barakalar vardı bu sokakta. Sokağın köşesinde, büyük beyaz filigranlı bir afiş, üzerinde şu yazı: Eczacılar, hoşgeldiniz!

Bu barakalar, yıkıntıların arasına yapılmıştı; yanmış çökmüş bina cepheleri arasına sıkışmışlardı; fakat tütüncü, tuhafiyeci, gazeteci barakalarıydı bunlar da. Derken bir sandviççi çıktı karşıma, fakat kapalıydı dükân. Kapının tokmağını kurcaladım, geri döndüm, derken bir ışık gördüm. Sokağı geçip ışığa doğru yürüdüm: Bir kilisedeydi ışık. Yüksek, gotik pencere, kaba taşlarla şöyle böyle örülmüştü. Çirkin duvarın ortasına, herhalde bir banyo odasından gelme, ufak, hafif sarı boyalı bir pencere çerçevesi yerleştirilmişti. Dört küçük çamda zayıf, sarımtırak bir ışık görülüyordu. Durdum, bir an düşündüm: Pek olacak şey değildi ya, ama belki de sıcaktı içersi. Bozuk, kırık basamakları çıktım. Kapı sağlam kalmışa benziyordu; üzerine deri kaplamışlardı. Kilise sıcak değildi. Beremi çıkardım, sıraların arasından geçerek usulca öne doğru ilerledim, bir onarımdan geçmiş yan cemaat yerinde yanan mumları gördüm nihayet. Yürümeye devam ettim; içersinin dışardan daha soğuk olduğunu anlamıştım oysa: Cereyan vardı, köşe bucaktan içeri rüzgâr doluyordu. Duvarların bazı kısımları taşlarla bile onarılmamıştı; üst üste konuvermiş düralit levhalarından ibaretti sade. Tutkallar taşmış, levhalar tabaka tabaka kabarmaya başlamıştı. Kirli kabartılardan ıslaklık sızıyordu. Bir direğin yanında kararsız durdum.

İki pencere arasında bir taş masa önünde, sağında solunda birer mum, beyaz cüppesiyle rahip duruyordu. Ellerini kaldırmış, dua ediyordu. Yalnız sırtını gördüğüm

halde üşümekte olduğunu fark ettim. Bir an açık dua kitabı, solgun kalkık elleri, üşüyen sırtlarıyla rahibin tek başına olduğunu sanmıştım. Ama şimdi, titreyen mumların altındaki mat karanlıkta bir genç kızın sarışın başını seçmiştim. Kız, başını öne öyle içten eğmişti ki, saçları, ensesinde düzgün yeleler halinde ikiye ayrılmış, aşağı sarkmıştı. Kızın yanında oturmuş bir oğlan çocuğu, başını durmadan sağa sola çeviriyordu. Alaca karanlığa rağmen, yandan, salak çocuğun şiş göz kapaklarını, açık ağzını, hafif kızarmış göz kenarlarını, şişkin yanaklarını, acayip bir şekilde yukarı çekik ağzını görüyordum. Gözlerin kapalı kaldığı anlarda bu salak çocuk yüzünde, şaşırtıcı ve insanı sınırlendiren bir küçümseyiş okunuyordu.

Rahip, başını çevirmişti şimdi. Yüzü kaba ve solgun bir köylüydü rahip. Kalkık ellerini kavuşturmadan önce, yanında durduğum direğe doğru şöyle bir baktı, sonra ellerini bitıştırıp bir şeyler mırıldanmaya başladı. Sonra arkasına döndü, taş masaya eğildi, âni bir dönüş yaptı; âdeta gülünç bir tören edasıyla kızı ve salak çocuğu takdis etti. Kilisede olduğum halde, tuhaftır, kendimi bunların dışında hissediyordum. Rahip tekrar mihraba döndü, takkesini çıkardı, ayaklı kupayı aldı, sağdaki mumu üfleyip söndürdü. Ağır ağır, esas mihraba doğru indi, orada diz kırdı ve kilisenin karanlığında gözden kayboldu. Onu bir daha göremedim; bir kapı rezesinin gıcırtısını duydum sadece. Sonra bir an, ışıktaki genç kıızı gördüm: Çok tatlı bir profili, yalın bir içtenliği vardı; ayağa kalkıp diz kırdı, soldaki mumu söndürmek üzere basamakları çıktı; o yumuşak sarı ışıktaki durdu. Gördüm; cidden güzeldi, fidan gibiydi, temiz duru bir yüzü vardı; dudaklarını büzüp mumu üfleşişi ne kadar tabii idi. Sonra o ve çocuk karanlıkta kaldılar ve ben onu, duvara açılmış ufak pencereden düşen gri

ışığa girince tekrar gördüm. Beni kısa bir bakışla ve gayet sakin süzdü, yanımdan geçip kapıdan çıkarken başını tutuş tarzı, ensesinin kımıldayışı beni yeniden etkiledi. Güzeldi ve ben peşi sıra yürüdüm. Kapıda tekrar diz kırdı, kapıyı itti, salak çocuğu çekti arkasından.

Peşinden gidiyordum. İstasyona ters yönde, sadece ufak dükkânlar, yıkıntılar bulunan, karşiki ıssız sokağa girmişti. Birkaç kere dönüp arkasına baktığını gördüm. Narin bir kızdı, incecikti âdeta: Ancak on sekiz, on dokuz yaşlarında görünür, sürekli, bıkmaz bir sabırla salak çocuğu peşi sıra götürüyordu.

Evler çoğalmıştı şimdi. Arada ufak bir dükkânla da karşılaştığımız oluyor, ilerde yan yana bir sürü tramvay rayları uzanıyordu. Binde bir geçtiğim bu semti tanımıştım. Depo buradaydı her halde: Kötü bir onarım görmüş kırmızımtırak bir duvar gerisinde tramvay gıcırıltıları duyuyor, alaca karanlıkta kaynak aletlerinin göz kamaştıran ışıklarını görüyor, oksijen tüplerinin fısırtısını işitiyordum.

Duvara öylesine dalıp gitmiştim ki, genç kızın durduğunun farkına varmadım. Şimdi çok yaklaşmıştım ona. Bir barakanın önünde durduğunu, bir anahtar demetini karıştırmağa başladığını gördüm. Salak oğlan hep aynı grilikte uzayan gökyüzüne bakıyordu. Genç kız başını çevirip tekrar bir baktı bana. Yanından geçerken bir an durakladım; açmaya başladığı barakanın bir büfe olduğunu gördüm.

Kapıyı açmıştı; içerde alaca karanlıkta iskemleler, bir tezgâh, bir kahve makinesinin mat gümüşünü gördüm: Soğuk patates köftelerinin bayat kokusu dışarı vu-

ruyordu. Yarı ışıktaki yağlara belenmiş bir cam bölme gerisinde iki tabakta tepeleme köfteler, soğuk pırzolar, büyük yeşilimsi bir kavanoz gördüm; kavanozdaki sirkede salatalıklar yüzüyordu.

Ben durunca genç kız yüzüme baktı. Saç kepenkleri çıkarıp almıştı. Ben onun yüzüne baktım.

«Afedersiniz,» dedim. «Açıyor musunuz?»

«Evet!» dedi ve yanımdan geçerek sonuncu kepengi içeriye götürdü. Bir yere dayadığını duydum. Kepenklerin hepsi taşınmış olduğu halde yine dışarı çıktı, bana baktı, sordum:

«Girebilir miyim?»

«Tabii!» dedi. «Fakat içerisi soğuk henüz.»

«Olsun!» dedim, içeri girdim.

İçersisi pis pis kokuyordu. Cebimden sigaralarımı çıkardım, birini yaktım. Kız, elektrik düğmesini çevirdi; aydınlıkta her şeyin ne kadar temiz olduğunu görünce şaşırdım.

«Eylül ayında ne tuhaf hava!» dedi genç kız. «Öğleye yine sıcak olur, ama şimdi üşüyoruz.»

«Evet, tuhaf!» dedim. «Sabahları soğuk oluyor.»

«Ben hemen biraz soba yakayım.» dedi.

Duru, biraz narin bir sesi vardı; telaşlı olduğunu fark ettim.

Başımı salladım sadece; tezgâhın yanındaki duvara yaslandım, etrafıma bakındım: Çıplak tahtadan duvarlar renkli sigara afişleriyle örtülmüştü. Saçları kıvrılmış şık, zarif baylar, giyimleri pek dekolte kibar bayanlara sigara kutularını uzatıyor, buyurun der gibi gülümsüyor, öbür elleriyle de boynundan bir şampanya şişesini tutuyorlardı. Bir de at sırtında kovboylar vardı afişlerde, yüzlerinde şeytanî bir neşe, bir ellerinde kementleri, öteki ellerinde birer sigara, kovboylar; akıl almayacak kadar büyük, o kadar mavi bir tütün dumanı-

nı sürüyüp götürüyorlar ve duman, ipek bir bayrak gibi bozkır ufuklarına kadar uzanıyordu.

Salak çocuk sobanın yanına çökmüştü, soğuktan hafifçe titriyordu. Bir şeker vardı ağzında; şekerin tahta sapını elinde tutuyor; insanı sinirlendiren bir ısrarla çiy kırmızı şekerini evire çevire yalıyor, belli belirsiz iki ince şerit halinde ağzının iki yanından aşağılara yapış yapış ağdalar sızıyordu.

«Bernhard!» dedi genç kız, şefkatli. Ve çocuğa doğru eğilip mendiliyle, kollayarak, çocuğun ağzını kenarlarını sildi. Sonra sobanın kapağını kaldırdı, gazeteleri kıvrıp sobaya attı; üzerlerine tahta parçaları, briket koydu; sobanın paslı ağzına bir kibrit tuttu.

«Otursanıza, buyurun!» dedi bana.

«Ah, teşekkür ederim!» dedim ama oturmadım. Üşüyor, sobanın yanında ayakta durmak istiyordum. Salak çocukla karşı karşıya olmaktan ve ucuz yiyeceklerin soğuk kokularından duyduğum hafif tiksintiye rağmen kahveyi, ekmeği, tereyağını düşündükçe daha şimdiden içimde tatlı bir haz duyuyordum. Genç kızın kar beyazı ensesine bakıyor, bacaklarında orası burası şöylece tutturulmuş çorapları görüyor, sobanın yanıp yanmadığını anlamak üzere yere doğru eğildikçe başının o tatlı hareketlerini izliyordum.

Sobadan, önce biraz duman çıkmıştı, derken çıtırdamaya başladığını işittim; alevlerde hafiften bir po-furtu oldu, duman azaldı. Bütün bu süre içinde genç kız ayaklarımın ucunda çömelmiş, kirli parmaklarıyla sobanın ıskara demirlerini çekirmiş, arada üfle-mek için daha da eğilmişti. O eğildikçe ensesinden ilersini, ak pak çocuksu sırtını görmüştüm.

Birden ayağa kalktı, gülümsedi bana ve tezgâh gerisine geçti. Musluğu açıp ellerini yıkadı; kahve makinesinin fişini prize soktu. Sobaya gittim, bir kanca ile

kapağını kaldırdım; alevlerin odunları sarmış, briketlerin yanmaya başlamış olduğunu gördüm. Dükân ısınmaya başlamıştı nitekim. Kahve makinesi de fokurduyordu; iştahımın açıldığını hissettim. Ne zaman içki içsem kahve ve kahvaltı ister canım — fakat buruş buruş sosislere, salata konmuş tabaklara hafif bir tiksintiyle bakıyordum. Genç kız içi boş şişe dolu bir teneke kasayı alıp dışarı çıkmış, salak çocukla yalnız kalışım içimi acayip bir öfkeyle doldurmuştu. Çocuğun bana aldırdığı bile yoktu; ama onun halinden memnun oracıkta oturuşu, o iğrenç şeker sapını yalayıp duruşu beni çileden çıkarıyordu.

Sigaramı fırlatıp attım; kapının açılıp da içeriye kızın değil, demin kilisede dua okuyan rahibin girdiğini görünce irkildim. Toparlak, solgun köylü yüzünü şimdi siyah, çok temiz bir şapka örtüyordu. «Günaydın!» dedi; tezgâh gerisindeki yeri boş görünce, yüzünden gölge gibi bir hayal kırıklığı geldi geçti. «Günaydın!» dedim, düşündüm: «Zavalıcık!» Ancak şimdi hatırlamıştım: Girdiğim kilise Sieben Schmerzen kilisesiydi ve ben rahibin özel dosyasını çok iyi biliyordum: Diploması orta derece idi, vaızları beğenilmiyordu, heyecan katamıyordu, çok da kısıktı sesi. Savaşta kahramanlıklar gösterememişti; ne bir kahraman olmuştu, ne de bir mukavemetçi. Göğsünü hiç bir nişan süslemediği gibi çilelerin, kahırların görünmez çelengiyle de yücelmemişti. Yat borusu dinlemeyişli yüzünden aldığı beylik bir disiplin cezasıyla, dosyası lekelenmişti hattâ. Ama bütün bunlar o tuhaf kadın meselesi kadar kötü şeyler olmamıştı. Evet, bu ilişkinin platonik olduğu anlaşılmıştı ama, bu gönül yakınlığı resmî makamların hoşnutsuzluğuna yol açmıştı. Sieben Schmerzen rahibi, üst makamın ancak lütfen göz yumduğu, neredeyse görev dışı bırakacağı rahiplerden biriydi. Rahibin şaşkın hayal kı-

rıklığı o kadar belliydi ki, beni rahatsız ediyordu. İkinci sigaramı yaktım, tekrar «Günaydın!» dedim; bu sıradan adamın yüzüne şöyle bir baktım. Onları siyah cüppeler içinde, yüzlerinde hem masum bir güven, hem de masum bir güvensizlikle ne zaman görsem, çocuklarıma karşı duyduğum öfke ve merhamet karışımı o garip duyguyu onlara karşı da duyarım.

Rahip, sinirli sinirli, elindeki madeni iki mark'ı tezgâhın üstündeki cama çıt çıt vuruyordu. Kapı açılıp da kız içeri girince boynundan yüzüne bir kızartıdır yükseldi.

«Şey...» dedi hemen. «Sigara alacaktım da!»

Rahibe dikkatle bakıyordum. Kısa, beyaz parmaklarını kotletlerin yanından kollayarak, sigaraların olduğu yere uzattı, oradan kırmızı bir paket aldı, parayı tezgâha bıraktı, zar zor işitilir bir «İyi günler!» sözüyle acele çıktı gitti barakadan.

Kız, arkasından baktı, kolundaki sepeti yere bıraktı; ve ben bu sarımsı, gevrek francalacıkların karşısında ağzımın sulandığını hissettim. Ilık sızıntıyı yuttum, sigaramı söndürdüm, oturacak bir yer aradım. Şimdi saç soba, çevreye henüz hafif bir briket dumanıyla güçlü bir sıcaklık yayıyordu. Ve ben midemden ekşi ekşi yükselen hafif bir bulantı duydum.

Dışarda depodan çıkan tramvaylar gıcırtılı sesler çıkarıyor, dönemeçleri dönüyor, caddeden kirli beyaz geçip gidiyordu. Dura dura uzaklaşan yılanlardı bunlar: Hıştırtıları belli merkezlerden çıkarak beyaz gıcırtıların uzak kanallarına gider gibi çeşitli yönlerde kayboluyor, sicim yumaklarına benziyorlardı.

Kahve makinesinde su, yavaştan kaynıyor, salak çocuk elindeki şeker sapını yalayıp duruyordu; sapta pembe, saydam, çok ince şeker kalıntısı vardı şimdi.

Tezgâhtan doğru sordu kız: «Kahve? Kahve ister misiniz?»

«Evet, lütfen!» dedim hemen. Sesimin tonuyla duyulanmış gibi, sakın güzel yüzünü bana çevirdi, gülümseyerek başını salladı, bir fincanı tabağıyla birlikte makinenin musluğu altına sürdü. İçinde çekilmiş kahve bulunan teneke kutuyu ihtiyatla açtı, kaşığı çıkardığı vakit harikulâde bir kahve kokusu bana kadar geldi. Bir an durakladı, sordu:

«Şey... kaç fincan olsun kahve?»

Hemen cebimdeki paraları çıkardım, kâğıtları düzledim, madenleri üst üste yığdım, tekrar ceplerimi arandım, sonra saydım hepsini: «Üç... üç fincan olsun!» dedim.

«Üç!» dedi, tekrar gülümseyip ekledi: «O halde size bir küçük kahvedenlik vereyim, daha ucuza gelir.»

Makinenin nikel gözüne dört çay kaşığı dolusu kahve koyduğunu, gözü içeri ittiğini, fincanı geri alıp musluğun altına bir kahvedenlik sürdüğünü gördüm. Muslukları sessizce açıp kapıyordu; bir kaynama, bir fokurdama; buğular yüzüne doğru fışkırıyordu. Koyu kahve rengi sıvının kahvedenliğe damlamağa başladığını gördüm. Kalbim yavaştan çarpmağa başlamıştı.

Bazan ölümü, bu hayattan ötekine geçiş anını düşündüğüm olur; o anda neler kalmıştır bana, onu tasarlardım: Karımın solgun yüzü, günah çıkarma hücresinde bir rahibin tetikte kulağı, alaca karanlık kiliselerde ayrıntıların ahengiyle dolu bir iki sessiz âyin, çocuklarımın pembe sıcak derileri, damarlarımda dolaşan içki ve kahvaltı, birkaç lokma bir şey kahvaltı... Kendisine, kahve makinesinin musluklarını açıp kapayışına baktığım şu anda anlıyordum ki, bunların arasında bu genç kız da olacaktır. Paltomun düğmelerini çözdüm, beremi boş bir iskemleye attım.

«Küçük francalalardan da verir misiniz?» diye sordum. «Taze midir?»

«Tabii!» dedi, «Kaç tane? Taze, çok taze!»

«Dört tane!» dedim. «Sonra tereyağı.»

«Hayhay! Ne kadar?»

«Elli gram.»

Sepetten francalarını çıkardı, bir tabağa koydu, iki yüz elli gramlık bir paket tereyağını bıçakla bölmeye başladı.

«Terazim yok... fazla olsa? Dörtte birini versem? Bıçakla kesebilirdim.»

«Aa, tabii!» dedim ve francalarının yanına koyduğu parçanın dörtte birden çok olduğunu gördüm. Paketten kestiği dörtte bir parçaların dördünün en büyüğüydü bu.

Yağın kâğıdını dikkatle çıkardı, tabağı bana getirdi. Boştaki eliyle bir peçete yaymak istediği için, iş görürken yüzüme yakın tutuyordu tabağı. Peçeteyi açarak ona yardım ettim ve bir an ellerinin kokusunu duydum: Elleri güzel kokuyordu.

«Buyurun!» dedi.

«Çok teşekkür ederim.» dedim.

Fincana kahveyi, sonra şekeri koydum, karıştırıp içtim. Sıcaktı, çok iyiydi kahve. Yalnız karım pişirebilir böyle kahveyi, ama ben evde binde bir kahve içirim. Ne kadar zamandır artık böyle güzel bir kahve içmediğimi düşündüm. Peş peşe yudumluyor, neşemi bulduğumu, dirildiğimi hissediyordum. Yüksek sesle: «Çok nefis!» dedim kızı. «Kahveniz çok nefis!» Gülümsedi, başını salladı; birdenbire onu seyretmekten zevk duyduğumu fark ettim. Orada oluşu, içimi haz ve huzurla dolduruyordu.

«Kahvemini iyi olduğunu bana kimse söylememişti.»

«Fakat iyi!» dedim.

Daha sonra dışarda, boş şişelerin teneke kasada tı-kırtısını işittim. Sütçü içeri girdi, dolu şişe ve kâseleri getirdi, sessiz sakın saydı beyaz parmaklarıyla: Süt, ka-ka, yoğurt, kaymak. İçersi ısınmıştı. Salak çocuk hep eski yerinde oturuyor, yalanmış bitmiş şeker sapını ağ-zında tutuyor, arada kesik kopuk kelime parçaları, ses-ler çıkarıyordu: Hep z ile başlayan, bir ezgiyi andıran zu zu- za za-zooo. Bu peltek ve fışılıtlı sesleri, kaba gizli bir ritm dolduruyor ve genç kız ondan yana döndükçe çocuğun yüzünde bir sırtış belirliyordu.

Tramvay teknisyenleri içeri giriyor, gözlerindeki ko-ruyucu gözlükleri çıkarıp oturuyor, şişelerden ağızların-da kamışlar süt içiyorlardı. Üzerlerindeki muşambalara şehir armaları dikiliydi, gördüm. Dışarsı daha da canla-nıyordu. Dizi dizi römorkların arkası kesilmişti; şimdi düzgün aralıklarla kirli beyaz römorkörler geçiyordu.

Kaete'yi, karımı, akşama onunla buluşacağımı dü-şündüm. Ama önce biraz para, bir de oda bulmalıydım. Para bulmak kolay değildi; ah, diyordum içimden, birisi çıksa da bana hemen para verse! Fakat bu bizim şehir gibi bir şehirde, üç yüz bin nüfuslu bir şehirde para ist-ediniz mi hemen çıkarıp verecek birisini bulmak zor-dur, zor, zor! Sıkılmadan isteyebileceğim birkaç kişi bi-liyordum, onlara gideyim dedim; belki otellere de bir uğrar, olur a bir de oda bulurdum.

Kahveyi içip bitirmiştim; saat yediye geliyordu her halde. İçerisi sigara dumanıyla dolmuştu, yüzünde bir gülümseme, topallayarak içeri girmiş yorgun ve traş ol-mamış bir harp malulü sobanın başında oturuyor, kah-ve içiyor, bir gazete kâğıdından çıkardığı peynir ekmeği salak çocuğa yediriyordu.

Genç kız, elinde bir masa bezi, sakın, para alarak,

üstünü vererek, gülümseyip selâmlayarak tezgâh başında duruyor, kahve makinesinin kolunu indirip kaldırıyor, sıcak sudan çıkardığı şişeleri bezle kuruluyordu. Her yaptığı kendiliğinden oluyor gibiydi; tezgâh başında bazan dakikalarca, sabırsız insanlar biriktiği halde bu onu hiç yormuyordu sanki. Sıcak süt, soğuk sıcak kakao veriyor, yüzünü kahve makinesinin fokurdayan buğularına eğiyor, tahta bir maşayla suyu bulanık kavanozdan salatalık turşuları çıkarıyordu. Ve birdenbire boşaldı dükkân. Şimdi tezgâh başında sarımtırak yüzlü, şişman bir delikanlı vardı sade. Bir elinde bir turşu, ötekinde soğuk pirzola vardı. Acele yedi bunları, bir sigara yaktı, cebinden besbelli boşta duran paraları buldu, çıkardı yavaş yavaş; ve ben onun yepyeni, yalnız biraz buruşmuş elbisesiyle kırayatından, ansızın, dışarda bir tatil günü olduğunu, şehirde pazar gününün başladığını anladım; pazarları para bulmanın zorluğu geldi aklıma.

Delikanlı da gitti ve dükkânda yalnız, tıraş olmamış harp malulü kaldı. Adam sürüp giden bir sabırla, şalak çocuğun ağzına lokma lokma peynir ekmek sokuşturuyor, bir yandan da zu zu-za za-zozo diye, çocuğun çıkardığı sesleri hafiften taklit ediyordu; onun mırıltıları çocuğun söyleyişindeki o kaba büyüleyici ritimle dolu değildi fakat. Lokmaları yavaş yavaş çiğneyip yutan çocuğu dalgın dalgın seyrediyordum. Barakanın duvarına dayanmış, her ikisine bakıyordu genç kız. Bir kâsedden sıcak süt içiyor, içerken de parçalar kopararak kuru bir francalayı yavaş yavaş yiyordu. Şimdi sessiz ve rahattı dükkân; ama ben, içimde gittikçe artan bir öfke hissediyordum.

«Hesap!» dedim sert ve yüksek sesle, ve ayağa kalktım.

Harp malulü serinkanlı, inceleyen bir bakışla bana bakınca utanır gibi oldum. Salak çocuk da başını

benden yana çevirmişti. Fakat açık mavi, erimiş bakışları beni görmeden başka taraflara kaydı ve genç kız, sessizliğe doğru usulca şunları söyledi:

«Artık yeter, baba, doymuştur Bernhard.»

Banknotu elinden aldı, masanın altındaki bir sigara kutusuna bıraktı, bozuk paraları camın üstüne önüme yavaş yavaş saydı. Ben tabağa bahşişi bırakınca aldı, hafifçe «Teşekkür ederim» dedi, kâseyi ağzına götürüp sütünü içti. Gün ışığında da güzeldi genç kız, ve ben caddeye çıkmadan önce bir an durakladım. Çok isterdim orada kalmayı, saatlerce oturup beklemeyi; üçüne sırtımı dönmüş, durdum, sonra davrandım, yavaş sesle: «İyi günler!» dedim ve birden dışarı attım kendimi.

Kapının önünde beyaz gömleklî iki delikanlı, bez bir afişi yuvarlayarak açıp iki direğe bağlamaya uğraşıyorlardı. Caddeye çiçekler serpilmişti; bir an bekledim; afiş açıldı, beyaz zemin üzerinde kırmızı yazıyı okudum: Var olsun ruhumuzu selâmete erdiren!

Bir sigara yaktım ve yavaş adımlarla para ve gece için bir oda bulmaya şehre doğru yürüdüm.

IV

Kovayı doldurmak için musluğa gidince aynada ister istemez yüzümü görüyorum: Hayatın çilesini çekmiş, sıska bir kadın. Saçlarım dökülmemiş henüz, ama şakaklarımda kumral saçlarıma gümüşümsü bir parıltı veren yol yol küçük ağarmalar — İki yavrum için duyduğum üzüntülerin en önemsiz belirtisi bu. Günah çıkardığım rahip, dualarını o küçüklere yolla, diyor bana. Franz'ın şimdiki yaşındaydılar; yatakta doğrulup kalkınmaya, benimle çat pat konuşmaya başlamışlardı. Onlar çiçekli çayırarda hiç oynamadılar, ama ben onları ara sıra çiçekli çayırarda görüyorum ve duyduğum acıya bir çeşit sevinç karışıyor, iyi ki hayatın sillesini yemekten kurtuldular, diyorum. Ama İki hayal varlık da var ki, büyüdüklerini; yıldan yıla, hattâ aydan aya değiştiklerini görüyorum; onlar yaşasalardı tıpkı bunlar gibi olurlardı. Aynada yüzümün gerisinde durmuş, bana el eden bu İki çocuğun gözlerinde bir bilgelik var; bunu seziyor, fakat bundan yararlanmıyorum. Çünkü aynanın derinliklerinde gümüşümsü bir loşlukta duran bu İki çocuğun acılı gülümseyen gözlerinde ben sabrı görüyorum, sonsuz sabrı. Fakat ben... ben sabırlı değilim, onların beni başlamakta vazgeçirmek istedikleri mücadeleden çekilmiyorum.

Kovam ancak yavaş yavaş doluyor. Gurultusu gittikçe daha seçilir oldukça, inceldikçe, her günkü mücadele aracım olan tenekenin dolduğunu işittikçe gözlerim aynanın derinliklerinden geri dönüyorlar, bir an kadar daha yüzümde oyalanıyorlar: Elmacık kemiklerim çıkık biraz, çünkü zayıflamaya başladım. Yüzümün renksizliği sarıya çalıyor, ve bu akşam için rujumun rengini değiştirsem mi, diye düşünüyorum; açık kırmızı mı alsam acaba?

Bu işi binlerce defa yapmışımdır, işte yine tekrarlıyorum. Kovanın dolduğunu işitiyor, bakmadan anlıyorum. Musluğu kapatıyorum; ellerim birden uzanıyor, kol kaslarımın gerildiğini hissediyorum; ağır kovayı kaldırdığım gibi yere koyuyorum.

Kontrplakla ayırdığımız kabinemsi kısmın kapısında, Franz'ın uyuduğundan emin olmak için, içeriye kulak kabartıyorum.

Sonra mücadeleme başlıyorum, kir ve tozla boğuşmama başlıyorum. Bu toz toprakla başa çıkabileceğim ümidini bana veren ne ki? İşe girişmeyi biraz geciktiriyorum, aynaya bakmadan taranıyorum, kahvaltılık sofrasını kaldırıyorum, dolapta dua kitabımla kahve kutusu arasında duran yarım sigarayı yakıyorum.

Bitişikteki uyandılar. İncecik duvardan doğru gaz alevinin fısırtısını duyuyorum; sabah kikirdeşmeleri; o iğrenç sesler konuşmaya başlıyorlar. Adam henüz yatakta galiba, mırıltıları anlaşılmiyor, arkasına dönmediği zamanlar kadının sözlerini anlıyorum sade.

... geçen pazar sekiz... yeni prezervatif... para olacak ki...

Adam kadına bir sinema programı okuyor galiba, çünkü birdenbire kadının «İşte ona gidelim!» dediğini duyuyorum.

Gidecekler şu halde; sinemaya, gaziroya gidecekler, ve ben hafiften, Fred'le sözleşmiş olduğuma pişmanlık duymaya başlıyorum; çünkü bu akşam gürültü olmayacak bu evde; hiç değilse bitişliğimizde. Ama Fred şimdi yollara düşmüştür, bir oda ve para aramaktadır her halde; yani ister istemez buluşacağız. Sigaram bitti.

Daha dolabı biraz kımıldatır kımıldatmaz, duvardan kopmuş sıva parçaları dökülüyor önüme. Dolabın ayakları arasından kireç toprakları toz halinde, kuru, pat diye dışarı çıkıyor, hemen döşemeye yayılıyor, az ötede un ufak oluyorlar. Bazan büyük bir parça aşağı kayıyor, bıraktığı yarık hemen genişliyor; dolabı çektim mi arkasında birikmiş topraklar kurtuluyor, yumuşak bir gök gürlemesi gibi yuvarlanıyor; kireçli bir bulut çetin bir savaş gününün başladığını bildiriyor bana. Odadaki herşeyin üstünü toz bürüyor. İncecik kireç tozu beni, toz beziyle herşeyi bir ikinci defa temizlemek zorunda bırakıyor. Ayaklarımın altında çıtırtılar. Odacığının ince duvarından doğru, sırnaşık tozlar genzine kaçmış küçüğün öksürdüğünü işitiyorum. Maddi bir acı gibi çaresizliğimi duyuyor, boğazımda yumruk gibi bir korku, yutmaya çalışıyorum. Boğulur gibi oluyorum. Toz, göz yaşı ve yeis karışımı bir şey mideme kayıyor, ve ben o zaman savaşa gerçekten başlıyorum. Pencereyi açıyor, yüzümde seğirmeler, süpürüp topluyor, sonra toz beziyle her şeyi bir bir siliyor, nihayet bezi suya batırıyorum. Bir metre karelik yeri temizledim mi paçavrayı yıkamam gerekiyor ve duru suyun üstünde hemen süt rengi, bulanık bir tabaka beliriyor. Üçüncü metre kareden sonra su iyice koyulaşıyor ve kovayı boşalttım mı dibinde pis bir kireç tortusu kalıyor; ellerimle kazıyor, çıkarıyor, yıkıyorum. Ve kovayı tekrar doldurmam gerekiyor.

Yüzümden doğru, gözlerim aynaya ilişiyor, ve ben

onları, o iki yavrumu, Regina ile Roberti görüyorum; öldüklerini görmek için doğurduğum ikizleri görüyorum. Onların göbeklerini kesen, aletleri kaynatan, Fred'in elleri olmuştu; ben doğum acıları içinde kıvrılırken alımdaydı bu eller. Sobayı yakmıştı, ikimze sigaralar sarmıştı ve askerden kaçmıştı Fred. Bazan düşünürüm de ben onu galiba, ancak kanunlardan ne kadar nefret ettiğini anladım anlayalı sevmeye başladım. Fred beni, kollarında bodruma taşımıştı; aşağıda bodrumun küflü serinliğinde ikizleri ilk emzirilişimde yanımdaydı; etrafa yumuşak bir ışık saçıyordu mum; Clemens iskemleciğinde oturuyor, bir resimli kıtaba bakıyor ve evimizin yakınlarında bombalar patlıyordu.

Fakat suyun tehditli bir hal alan guruldayışları beni yine kire toza karşı giriştiğim mücadeleye çağırıyor. Alıştığım tezlikle kovayı alıp yere koyunca, demin silindiğim yerlerin kurumuş olduklarını görüyorum: Beyaz kireç kalıntılarının kahredici izleri, iğrenç lekeler gibi... biliyorum, çıkarmak imkânsız bunları. Bu belirsiz beyazlık bütün irademi yok etmeye yetiyor, derman bırakmıyor bende, ve kovamdaki duru suyu görmenin verdiği güç, öylesine az ki!

Boş kovayı boyuna kaldırıyor, yavaş yavaş akan musluğun altına tutuyorum, ve gözlerim aynanın derinliklerinde bulanık, yitip gitmiş uzakları emiyor ıylce — ve ben, iki yavrumun vücutlarını tahtakuruları ve bitler tarafından ısırılmış, kabartılmış görüyorum. Ve savaşın seferber ettiği sürü sürü böcekleri düşününce içim bulanıyor. Bir harp patlayınca milyarlarca bit, tahtakurusu, sıvrısınek ve pire harekete geçiyor, kendilerine yine iş çıktığını söyleyen dilsiz emre uyuyorlar.

Ah, biliyorum ve unutmuyorum beni! Yavrularımı bitlerin öldürdüğünü, bize sağlık bakanının yeğeni tara-

fından korunan bir fabrika malı, tamamen faydasız bir ilâcı sattıklarını; iyi, tesirli ilâcı ise kendilerine sakladıklarını biliyorum. Ah, biliyor ve unutmuyorum ben! Çünkü aynanın derinlerinde iki yavrumu görüyorum. Vücutları ısırlıklarla dolu, çirkinleşmiş, ateşler ve haykırırlar içinde, küçücük gövdeleri faydasız iğnelerle şişmiş, görüyorum. Ve musluğu kapatıyor, kovaya el sürmüyorum. Çünkü bugün pazar ve ben harbin harekete geçirdiği kire pislîğe karşı giriştiğim mücadelede kendime bir dinlenme zamanı ayırmak istiyorum.

Ve Fred'in yüzünü görüyorum; insafsızca yaşlanan ve hayat tarafından kemirilen, oyulan yüzünü. Öyle bir hayat ki, bana verdiği aşk da olmasa yaşamaya değmezdi, değmez de! Başka erkeklerin ciddiye almaya azmettikleri her şeyi vaktinden önce umursamaz olmuş bir adamın yüzü bu. Ben bu yüzü sık sık görüyorum, pek sık; bizi terk edeli daha da sık görüyorum.

Aynada gülümsüyorum. Bu bana yabancı kendi gülüşüme şaşkınlık içinde bakıyorum; musluğun sesine kulak veriyorum; suyun gurultusu gitgide inceliyor. Bakışlarımı aynadan ayırıp da kendi yüzüme, aslında gülümsemediğini bildiğim kendi yüzüme çeviremiyorum.

Orada, gerilerde kadınlar görüyorum, uyuşuk, hantal, akıp giden su başlarında çamaşır yıkayan sarı kadınlar... onların şarkılarını duyuyorum. Siyah kadınlar görüyorum, gevrek toprakları kazan kadınlar... arka plânda işsiz güçsüz erkeklerin anlamsız ama o kadar çekici davul seslerini duyuyorum. Esmer kadınlar görüyorum, taş teknelerde tahıl dövüyorlar; sırtlarında emzikteki çocukları... erkeklerse bir ateşin çevresine çömelmiş, ağızlarında bir çubuk, alık ve aptaldırlar. Ve beyaz kız kardeşlerini görüyorum: Londra'nın, New-york'un, Berlin'in kira evlerinde; Paris'in dar, karanlık

sokaklarında; bir sarhoşun attığı naralara ürkmüş, kulak kabartan acılı yüzler. — Ve aynada o pis, iğrenç ordunun yaklaştığını görüyorum; yavrularıma ölümü getirecek, o meçhul ve rezil böcekler ordusu.

Fakat kova çoktan doldu; pazar bile olsa temizlik yapmam, toza kire karşı savaşmam gerek.

Yıllardır bu tek odanın tozuyla kiriyle savaşıyorum; kova kova sular dolduruyor, döşemeyi sildiğim bezleri yıkıyor, kirli suyu yalağa boşaltıyorum. Ve bu benim mücadelem; duvarcıların, sıvacıların, neşeli işçilerin altmış yıl önce bu odayı yaparlarken kullandıkları kireci tamamen kazıyıp yıkayana kadar sürecektir muhakkak.

Bakışlarım sık sık aynaya ilişir, kovayı her doldurduğumda. Ve gözlerim aynanın derinliklerinden geri döndüğü zaman kendi yüzüme çevrilir; ölü ve uzak, o görünmeyen oyunu seyreden yüzüme. O zaman bu yüzde bir gülümseme gördüğüm olur; yavrularımın yüzlerinden düşmüş, orada yapışıp kalmış bir gülümseme her halde bu. — Yahut çılgınca bir azım, bir nefret, bir sertlik ifadesi görürüm; beni korkutmayan, hayır, bana gurur veren bir sertliktir bu. Unutulmayacak olan bir yüzün sertliği.

Fakat bugün pazar ve ben Fred'le buluşacağım. Küçük uyuyor, Clemens'le Clara âyın alayına katılmaya gittiler. Ve avludan doğru üç âyının, iki konserin, bir konuşmanın yankılarını duyuyorum; bir de bir zencinin kısık şarkısını; hepsini geride bırakıyor; bir bu, kalbime işliyor benim.

... and he never said a mumbaling word...

... ve o hiç bir şey demedi...

Fred belki para bulur da gider, dans ederiz. Kendime yeni bir ruj alacağım, aşağıda ev sahibesinden alıp parasını sonra vereceğim. Ne iyi olacak Fred'le dansa gitmemiz! Zencinin yumuşak, kısık haykırışını hâlâ işitiyorum; yavan iki vaız arasından doğru işitiyor ve nefretimin, bu vaız seslerine karşı duyduğum nefretin çoğaldığını seziyorum; boş lâfları bir çürüme gibi içime sokuluyor.

... dey nailed him to the cross, nailed him to the cross.

... onu çarmıha gerdiler, onu çarmıha gerdiler.

Evet, bugün pazar ve odamız kızartma kokusuyla dolu ve bu koku beni ağlatabilir, ete hasret çocukların sevincine ağlıyabilirim.

... and he never said a mumbaling word - diyor zencinin şarkısı.

... ve o hiç bir şey demedi.

V

Dönüp gara geldim, bir soslşçide para bozdurdum, ışın kolayına bakmaya karar verdim, çünkü bugün pazardı. Para isteyebileceklerimin evlerine gidemeyecek kadar yorgundum, ümitsizdim; telefonu olanlara telefon edeyim, dedim. İnsanlar ne hikmetse karşılardakinin sesinden, yüzünden gerçekten darda olduğunu anlayınca keselerinin ağzını kapatıverirler; ama ara sıra telefonda umursamaz bir eda ile konuşmasını beceriyordum; bu da konuştuğum kimsenin gözünde kredimi artırıyordu.

Garda boş bir telefon kulübesi vardı; girdim, bir kâğıt parçasına birkaç otelin telefon numarasını yazdım, cebimden not defterini çıkarıp para isteyebileceğim kimselerin numaralarını aradım. Üzerimde bir sürü on kuruşluk vardı; bir iki saniye daha duraksadım; kulübenin duvarlarına asılı, üzerleri tamamen yazılı çizili çok eski ve pis tarifnamelere baktım; kararsız bir halde iki on kuruşu deliğe attım. İstedğim kadar didineyim, boyuna para sıkıntısı çekeyim, giderek bu para bulma işi bir kâbus olsun benim için; içtiğim zamanlar içtiğime yine de pişman değilimdir. Bana biraz para verebileceğini en çok umduğum kimsenin telefon numarasını seçtim; fakat o da beni eli boş çevirdi mi işler büsbütün

sarpa sarar, çünkü öbürlerine sormak daha da sıkıntılı olurdu benim için. Attığım paralar telefonun içinde bekliyordu; kolu tekrar aşağı bastım, biraz oyalandım. Alnımda ter birikiyor, terler gömleğimi enseme yapıştırıyordu. Acaba para bulabilecek miydim; benim için öyle önemliydi ki bu.

Dışarda kulübenin önünde bir adamın karaltısını görüyordum; anlaşılan beni bekliyordu. Attığım paralar düşsün, geri gelsin diye öteki düğmeye basmak üzereydin ki yandaki telefon boşaldı ve kapımın önünden çekildi gölge. Bense hâlâ karar veremiyordum. İlerde trenler, sesleri buğulu geliyor gidiyor, gidiş geliş saatlerini haber veren memurun söylediklerini çok uzakta bir ses gibi işitiyordum. Terimi kuruladım ve düşündüm; Kaete ile buluşabilmemiz için bana gerekli bu kadar parayı bu kadar kısa zamanda asla bulamayacağımı düşündüm.

Telefon edeceğim kimse bana hemen para versin diye dua etmeye utanıyordum. Birden davrandım, tekrar çevirdim numarayı, sol elimi yine aşağı basmayayım diye koldan çektim. Son rakamı da çevirince bir an bir sessizlik oldu, sonra aradığım numaranın telefonunda düdük sesleri duyuldu. Şimdi telefonu çalan Serge'nin kütüphanesini görür gibiydim. Bunca kitabını, duvarlarındaki zevkli gravürlerini, üzerlerinde ermiş Cassius'un tasviri, renkli pencere camlarını görüyordum. Az önce gördüğüm afişi hatırladım: Var olsun ruhumuzu selâmete erdiren! Ve bugün âyin alayı günü olduğunu düşündüm. Serge, evinde değildi besbelli. Şimdi daha çok terliyordum; Serge'nin sesini önce işitmemiştim anlaşılan, çünkü çok sabırsızdı sesi:

«Alo, kimsiniz?»

Sesindeki eda bütün cesaretimi kırdı, bir saniye içinde zihnimden bir sürü şey geçti: Para istersem, acaba emrinde çalışan benle kendisinden borç para isteyen ben

arasında bir ayırma yapabilecek miydi? Sesimi yükseltebildiğim kadar yükselterek adımı söyledim: «Bogner!» dedim, sol elimle alnımdaki soğuk terleri sildim; ama Serge'nin sesine de iyice dikkat ediyordum. Bu seste şimdi bir dostluk sezince ne kadar ferahladığımı hiç unutmayacağım.

«Aa, siz miydiniz?» dedi. «Neden cevap vermediniz?»

«Çekindim.» dedim.

Sustu. İlerde geçip giden trenlerin uğultusunu, gidiş geliş saatlerini haber veren memurun sesini duydum; kulübe önünde bir kadın karaltısı gördüm. Mendilime baktım, kirlî ve nemliydi. Serge'nin. «Ne kadar lâzım?» diyen sesi bana bir darbe indirdi sanki.

Telefondan doğru şimdi Dreikönige kilisesinin boğuk ve güzel çan seslerini duyuyordum; kulaklıkta taşkın bir uğultu gibiydi. Yavaşça: «Elli!» dedim.

«Ne kadar?»

«Elli!» dedim ve inen darbenin altında tekrar irkil-dim; o bunu isteyerek yapmamıştı tabii. Ama böyleydi bu: Beni dinleyen, beni gören birisi, ondan para istediğimi hemen anlardı.

«Saat kaç?» diye sordu.

Kulübenin kapısını açtım, önce başını sallayarak kapı önünde duran yaşlıca bir kadının asık yüzünü, sonra eczacılar birliğinin afişi üzerinden gar saatini gördüm; telefona doğru: «Yedi buçuk!» dedim.

Serge tekrar sustu; kulaklıkta kilise çanlarının boğuk ve çekici uğultusunu duyuyordum; dışardan katedralin garı aşarak gelen çan seslerini de duyuyordum, ve Serge: «Saat onda gelin!» dedi.

Telefonu hemen kapatacak diye korktum, acele: «Alo alo, Bay...» dedim.

«Evet, ne var?»

«Kesin, değil mi?»

«Tabii!» dedi. «Hoşça kalın!»

Telefonu kapadığını duydum, ben de kapadım, kulübenin kapısını açtım.

Telefon paralarına dokunmamaya karar verdim, bir oda aramak üzere yavaş yavaş şehre doğru yürüdüm. Ama çok zordu bir oda bulmak. Büyük âyin alayı dolaşısıyla şehre yabancılar gelmiş, her zamanki gelişler de azalmamış, son günlerde kongreler de yurdun çeşitli yerlerinden şehre aydın kimseler getirmişti. Her yıl katedralin gölgesinde toplanmak; operatörler, pul koleksiyoncuları, Katolik Hayırseverler Derneği üyeleri için tatlı bir alışkanlık olmuştu. Bu gelenler otelleri dolduruyor, fiatları yükseltiyor, ödeneklerini harcıyorlardı. Şimdi de eczacılar gelmişti; pek çok eczacı vardı her halde.

Yakalarında derneklerinin sembolü pembe bir band, onları her yerde görüyordum. Erken başlamış soğuklar keyiflerini de kaçırmışa benzemiyor, otobüs ve tramvaylarda şen şakrak, meslekleriyle ilgili şeyler konuşuyorlar; komisyona toplantılarına, yönetim kurulu seçimlerine koşuyorlar, ikinci sınıf otelleri en azından bir hafta için boşaltmamaya kararlı görünüyorlardı. Sahiden de çok eczacı vardı, içlerinden bazıları hafta tatiline eşlerini de getirmişlerdi. Çift yataklı oda bulmak daha da güçtü bu yüzden. Derneğin bir de sergisi vardı, ve afişler, halkı bu sağlık ürünlerinin seçkin sergisini görmeye çağırıyordu. Şehrin içerlerinde zaman zaman grup grup dindarlar görülüyor, âyin alayının toplanacağı yere gidiyorlardı: Yıldızlı, büyük Barok lambalarının, kırmızılar giyinmiş koro oğlanlarının, pazar kıyafetleriyle erkeklerin, kadınların ortasında bir rahip görülüyordu.

Bir dış macunu firması bir balon kiralamıştı. Balon şehrin üzerinde minik, beyaz paraşütler atıyor, paraşütlerin ucunda bir tüp dış macunu yavaş yavaş aşağı ini-

yorda. Rıhtımda kocaman bir top, üzerinde rakip firmanın reklâmları yazılı balonları havaya uçuruyordu. Başka sürprizler de ilân edilmişti ve kulaktan kulağa, büyük bir lastik firmasının eğlenceli iğneli reklamının kilise tarafından sabote edildiği söyleniyordu.

Saat onda Serge'ye gittiğimde hâlâ bir oda bulmuş değildim. Solgun yüzlü otelci kadınların cevapları, bütün gece uyumamış otel kâtiplerinin tersleyen mırıltıları beynimde uğulduyordu. Balon birdenbire yok olmuştu, aşağı rıhtımdaki topun gümbürtüleri de artık işitilmiyordu. Şehrin güneyinden doğru kilise ilâhilerinin melodilerini duyar gibi olunca âyin alayının yola koyulduğunu anladım.

Serge'nin evine bakan kadın, beni kütüphaneye aldı. Daha oturmamıştım ki, yatak odasının kapısından Serge çıktı; hemen gördüm; elinde para vardı. Bir yeşil banknot gördüm, bir de mavi. Biraz oyuk tuttuğu öteki elinde nikel paralar vardı. Önüme, yere baktım; gölgesinin üzerime düşmesini bekledim, sonra başımı kaldırdım; yüzümdeki ifade ona şunları söyletti:

«Yo yo, o kadar da değil canım.»

İtiraz etmedim.

«Gelin!» dedi. Ellerimi açtım, kaldırdım. İki banknotu sağ elime bıraktı, nikel paraları onların üzerine yığı. «Hepsi otuz beş!» dedi. «İnanın ki daha fazla yok.»

«Ah, teşekkür ederim.» dedim.

Yüzüne baktım, gülümsemeye çalıştım; ama bir geçirti gibi önlenemez bir hıçkırık yükseldi boğazımda. Her halde onun hiç hoşlanmadığı şeylerdi bütün bunlar. Önü ilikli, temiz fırçalanmış rahip giysisi, bakımlı elleri, yanaklarının dikkatli tıraşı; bunlar bana kendi odamızın haraplığını hatırlattı. Tadı duyulmayan, sezilmeyen beyaz toz gibi on yıldır teneffüs ettiğimiz yoksullu-

ğu; görülmeyen, tarif edilemeyen, ama gerçek yoksulluk tozunu hatırıma getirdi: O toz ciğerlerime, kalbime, beynime yerleşmiş, vücudumdaki kan dolaşımını baskısı altına almıştı, şimdi nefesimi kesiyordu benim: Öksürmeden duramıyor, güçlkle soluyordum.

«Eh,» dedim güçlkle. «Hoşça kalın! Çok teşekkür ederim.

«Karinıza selâm söyleyin!»

«Eksik olmayın!» dedim. El sıkıştık, ve ben kapıya yürüdüm. Başımı çevirince onun, arkamda beni takdis eder gibi bir hareket yaptığını gördüm. Daha kapıyı kapamamıştım, orada duruyordu: Kolları çaresizlikle yana sarkmış, yüzü kıpkırmızı. Serindi dışarsı; palto-mun yakasını kaldırdım. Yavaş yavaş şehre doğru yürüyor, uzaktan uzağa ilâhileri, ilâhi söyleyen kadınların seslerini duyuyordum. Boru sesleri uzayıp gidiyordu. Bir erkekler korosunun birdenbire ve gür başlamasıyla kadın sesleri duyulmaz oldu. Rüzgâr bu koroyu, ıylce yoğurulmuş bu müziği, yıkıntılardan kaldırdığı tozlarla karışık, yakına getiriyor; tozlar yüzüme çarptıkça ilâhinin coşkunuğu beni sarsıyordu. Fakat birden kesildi bu koro. Ve yirmi adım daha yürümüşüm ki âyin alayının gözüktüğü köşe başına geldim. Yolun kenarlarında çok insan yoktu; durup bekledim.

Din şehitlerinin kırmızılarını glymiş piskopos, takdis grubuyla koro arasında bir başına yürüyordu. Korodakiler yüzleri terlemiş, şaşkın şaşkın, âdeta aptalca önlerine bakıyorlar, sanki hâlâ az önce kestikleri yumuşak haykırıslara kulak kabartıyorlardı.

İnce, uzun boyluydu piskopos. Ellerini kavuşturmuş, gözlerini ilerde bir noktaya dikmişti, ama dua etmediğini görebiliyordum. Göğsündeki altın haç, adımlarının ahengine uyarak sağa sola hafifçe sallanıyordu. Adımlarını aç aça, bir kral gibi yürüyordu piskopos. Her

adımında kırmızı maroken terlikli ayaklarını biraz yukarı kaldırıyor ve bu, geçit resmi yürüyüşünde tatlı bir değişiklik oluyordu. Eskiden bir subaydı piskopos. Çilekeş yüzü fotojenikti; resimli din dergilerinin kapaklarına göreydi tam.

Yardımcıları biraz geriden, onun arkasından yürüyorlardı. Çilekeş bir yüzü olmak bahtiyarlığına yalnız ikisi ermişti; bütün ötekiler şişmandılar; yüzleri ya çok solgundu, ya da çok kırmızı; ve nedense bir öfke ifadesi vardı bu yüzlerde.

Değerli işlemlerle süslü Barok sayvanı smokin giymiş dört adam taşıyor, sayvanın altında, elinde şaraplı ekmek kabı, piskoposun vekili yürüyordu. Çok büyük olmasına rağmen mayasız ekmeği şöyle böyle görebildim. Diz çöktüm, istavroz çıkardım, bir an bir riyakâr olduğum hissine kapıldım, sonra Tanrı'nın suçsuz olduğu, önünde diz çökmenin riyakârlık olmadığı geçti aklımdan. Yolun kenarlarındaki hemen herkes diz çökmüş, yalnız yeşil Manchester ceketli, bereli, çok genç bir adam ayakta kalmış, başından beresini, ceplerinden ellerini çıkarmamıştı. Hiç değilse sigara içmediğine sevindim. Ak saçlı bir adam arkadan doğru gence yaklaştı, bir şeyler fısıldadı; genç omuz silkerek başından beresini çıkardı, karnına doğru tuttu, fakat diz çökmedi.

Birden yine bir hüznün çökmüştü bana. Geniş caddeye sapan takdis grubunun peşinden baktım. Diz çöküşler, ayağa kalkışlar, pantolonların tozlarını silkeleyişler, dalga dalga sürüp gidiyordu.

Grubun gerisinde bir küme, yirmi kadar smokinli adam yürüyordu. Elbiseleri temiz ve düzgündü, ancak ikisinininki düzgün değildi pek; bunların işçi olduklarını hemen anladım. Elbiseleri bedenlerine iyi oturmuş ötekiler arasında yürümek, her halde pek tatsız bir şeydi bu işçiler için. Ötekiler kendi elbiselerini giymişler, ama

bu koyu renk elbiselerini işçilere her halde ödünç vermişlerdi. Piskoposun çok güçlü bir toplumculuk anlayışı olduğu biliniyordu; sayvanı işçilerin de taşınması için besbelli piskopos dayatmıştı.

Bir grup keşiş geçti; kılık kıyafetleri yerindeydi; sarımtırak beyaz kisveleri üzerinde siyah cüppeleri, eğik başlarındaki temiz tepe tıraşları güzeldi doğrusu. Keşişler ellerini katlamıyor, giysilerinin geniş yenlerinde saklıyabiliyorlardı. Başları derin düşüncelerle eğik, çok sessiz, ne acele, ne yavaş, içten içe ölçülü bir tempoya uyarak ilerliyordu keşişler. Bol yaka, uzun giysiler, siyahla beyazın güzelce uyuşması onlara genç, aydın bir hal de veriyor; baktıkça bende âdeta tarikatlerine girme istekleri uyandırıyor. Ama ben içlerinden birkaçını tanıyor, rahip kılığına girseler bu şimdikinden daha gösterişli olmayacaklarını biliyorum.

Yüksek öğrenim görmüşler, yüz kadardılar. Bir kısmı çok zeki görünüyor, bazılarının yüzlerinde zekâ ısırtıplı bir ifadeye bürünüyor. Çoğu smokınlıydı, ama bazılarının koyu gri elbiseler vardı üstlerinde.

Sonra büyük Barok lambaların ortasında, başka şehirlerden gelmiş rahipler geçtiler, ve ben Barok rahip kisvesi içinde iyi bir tesir bırakmanın ne kadar güç olduğunu gördüm. Bu rahiplerin çoğunda çilekeş bir insan hali yoktu; bu bahtıyarlıktan yoksundular. Bazıları çok şişmandı, çok sıhhatli görünüyorlardı. Yol kenarlarındaki halkın çoğu ise sıhatsız, bitkin, biraz da tedirgin gibiydiler.

Sancakları taşıyan üniversitelliler renkli kasketler giymişler, göğüslerine renkli, çapraz bantlar bağlamışlardı. Ortada yürüyenlerin bazıları aşağı sarkan, ağır, alaca bulaca, ipek bir sancak taşıyordu. Ard arda yedi sekiz kişilik üçer sıra olmuşlardı; ve bu grup, gördüklerimin en alaca bulaca olanıydı bütünüyle. Üniversite-

lilerin yüzleri çok ciddi idi; hepsi de gözlerini kırpmadan tam karşıda bir noktaya, belli ki çok uzak, çok büyüleyici bir hedefe bakıyorlar, bunun gülünçlüğünü âdeta hiç biri fark etmiyordu. İçlerinden birinin — mavili kırmızılı yeşilli bir kepi giymişti — hava sıcak olmadığı halde yüzünden aşağı yol yol ter akıyor, fakat genç terini silmeye kalkışmıyordu, gülünç değil de çok mutsuz görünüyordu. Belki disiplin kurulu gibi bir kurul vardır da ayın alayındaki bu dikbaşı terleyişinden ötürü genci cezalandırırlar, diye düşündüm. Kariyeri belki sona erecekti zavallının. Gerçekten de artık bütün şansını kaybetmiş bir kimse halli vardı onda. Ve terlemeyen bütün öbür gençlerin hallerinden, ona artık sahiden hiç bir şans verilmeyeceği anlaşıyordu.

Büyük bir grup halinde küçük öğrenciler geçti. İlâhiyi kesik kesik, çok çabuk okuyorlardı. Ve baştakillerin söyledikleri mısra, sondaki öğrencilerden doğru, belirli ve yüksek sesle tam üç saniye sonra geldiği için, sanki iki taraflı bir ilâhi oluyordu bu. Yepyeni smokiller giymiş birkaç genç öğretmen kukuletalı iki rahip koşuşup duruyor, beraberliği sağlamaya uğraşüyor, el kol sallayarak tempoyu düzenlemek suretiyle armoni kurallarını arkalara duyurmaya çalışıyorlardı. Fakat boşunaydı bu.

Birden gözlerim karardı sanki. Ayın alayındaki insanlardan, onları seyredenlerden hiç birini göremez oldum. Görebildiğim kadarı sınırlıydı, öbürlerinden kopmuştu âdeta, uçuşan gri pırıltılarla çevriliydi. Şimdi yalnız onları, iki çocuğumu, Clemens ile Carla'yı görüyordum: Mavi elbisesi oğluma biraz kısa geliyordu; çok renksizdi çocuk. Yakasında, kilsede kutsal ekmek ve şarap törenine ilk defa katılanların taktıkları yeşil dalı, elindeki mumu görüyordum. O ciddi ve sevimli çocuk

yüzü solgundu, bir vecit içindeydi sanki. Siyah saçlarını, yuvarlak yüzünü, narinliğini benden almış kızım hafif gülümsüyordu. Çok uzaklarında gibiydim, ama açık seçik görüyordum onları. Hayatımın bu parçasına, üzerime yüklenmiş yabancı bir hayata bakar gibi bakıyordum. Tören havası içinde, ellerinde mumlar, küçük görüş alanımdan yavaş yavaş geçen çocuklarıma bakarak anlıyordum, hep anladığımı sandığım şeyi ancak şimdi anlıyordum: Yoksulduk biz.

Katedraldaki son âyine katılmak üzere şimdi akıntısı hızlanmış kalabalık seline kaptırmıştım kendimi. Bir süre, boş yere sağa sola kaymaya çalıştım, kendime yol açamayacak kadar yorgundum. Sürükleniyor, yavaş yavaş kalabalıktan dışarı çıkmaya çalışıyordum. İğrençti bu insanlar, ve ben onlardan tiksınmeye başlamıştım. Hatırlayabildiğim kadarınca, ben bedensel cezalandırmalardan hep nefret etmişimdir. Birinin benim yanımda dövülmesi bana hep ıstırap vermiştir; böyle bir sahneye ne zaman şahit olsam önlemeye çalışmışımdır! Esirlere karşı da böyle olmuştu. Bu yüzden başım derde girdi; esirlerin dövülmesine bakmadığım için alaylara uğradım, tehlikeler atlattım; ama istesem de nefretimi önleyemiyordum ki! Bir insanın dövülmesine veya horlanması seyrîci olamıyor, bu işe katılamıyordum; acıdığım ya da sevdiğim için değil, sırf yüreğim kaldırmadığından.

Fakat birkaç ay var ki, sık sık birinin yüzüne bir yumruk atmak geçiyor içimden. Bazan da kendi çocuklarımı dövdüm; çünkü iş dönüşü, yorgun argın, gürültüleri sınırlendiriyordu beni. Dövdüm; yaptığım şeyin doğru olmadığını bile bile fena dövdüm onları, ve kendimi kaybedişim korkuttu beni.

İkide bir ansızın çılınca bir hevese kapılıyor, birisinin yüzüne bir yumruk indirmek istiyorum: Şimdi kalabalıkta yanım sıra yürüyen şu sıska kadın bana öyle yakın ki kokusunu duyuyorum; ekşimsi, küflü bir koku; ve yüzü nefretle buruşmuş sanki. Önümüzde giden kocasını paylıyor. Yeşil fötr şapkalı, sessiz sakın, ince uzun bir adam kocası. «Yürü, haydi, çabuk olsun a, âyini çıkaracağız!»

Kendimi sağ tarafa atmayı başardım, selden çıkabildim neyse. Bir kundura mağazası vitrini önünde durdum, kalabalığın geçip gitmesini bekledim. Cebimdeki paraları yokladım, dışarı çıkarmadan kâğıt ve nikel paraları bir bir saydım. Tamamdı, duruyordu hepsi.

Canım bir kahve içmek istiyor, fakat parayı idareli kullanmak gerekiyordu.

Birden cadde boşaldı, ve ben şimdi yalnız toz toprağı, çiğnenmiş çiçekleri, incecik ezilmiş harç ve kireç tozlarını, eski tramvay direkleri arasına asılı, sarkmış, eğri afişleri görüyordum. Afişlerde beyaz üzerine siyah harflerle kilise ilâhilerinin başlangıçları okunuyordu.

Rabbimize hamd olsun!

Ya Meryem, birliğimi takdis et!

Ve bazı afişlerde semboller görülüyordu: Kuzular ve kupalı, palmye dalları, kalpler ve gemi çapaları.

Bir sigara yaktım; salınarak, yavaş yavaş şehrin kuzey bölgelerine yürüdüm. Uzaktan uzağa âyin alayının ilâhileri hâlâ duyuluyordu; ama birkaç dakika sonra sesler kesildi; alayın katedrale vardığını anladım. Erkenci bir sinema boşalıyordu; hemen filmi tartışmaya başlamış bir küme genç aydının arasına düşmüştüm. Trençkot ve bere giymişler, çok güzel bir kızın çevresinde birikmişlerdi. Yemyeşil bir kazakla Amerikan dilinden bir pantolon giymişti kız.

... Bayağılığın danıskası...

... Fakat para ve imkân...

... Kafka...

Çocukları unutamıyordum. Onları gözüm kapalı görüyordum sanki. Çocuklarım: Oğlan on üçünde, kız on birinde; ikisi de renksiz, solgun çocuklar ve kaderleri bostan dolaplarına koşulmak. İkisinin de sesi güzeldi, ama ben evde olduğum zamanlar onlara şarkı söylemeyi yasak etmiştim. Neşe ve gürültüleri sinirlendiriyordu beni; onları dövmüştüm, ben... ben ki bedensel cezalandırmalara hiç tahammül edemeyen biriydim eskiden. Yüzlerine kıçlarına indirmiştim şamarları; çünkü akşamları iş dönüşü, başımı dinlemek istiyordum.

Katedralden doğru ilâhî sesleri geliyor, dinî müziği dalga dalga alıp bana getiriyordu rüzgâr ve ben garın önünden sola doğru gidiyordum. Beyazlar giyinmiş bir grup adam gördüm. Bayrak direklerinden kilise sembollerini çizili afişleri alıyor, yerlerine başkalarını asıyorlardı: «Alman Eczacılar Birliği, Sergiyi gezin. Sayısız bedava nümuneler. Eczacın olmasa nesin sen?» sözleri yazılıydı bu yeni afişlerde.

Yavaş yavaş, farkına varmadan, Sieben Schmerzen Maria kilisesine doğru ilerliyordum; büyük kapısı önünden geçtim. Önüme baka baka, sabahleyin kahvaltı ettiğim büfeye geldim. Sanki sabahleyin adımlarımı saymışım da ayak kaslarımı yöneten gizli bir ritm, şimdi beni durmaya, başımı kaldırıp bakmaya zorlamıştı. Sağa baktım, perde aralığından pirzola tabağını, büyük ve renkli sigara afişini gördüm. Kapıya doğru yürüdüm, açtım, içeri girdim. Sessizdi içers; kızın içerde olmadığını hemen sezmiştim. Salak çocuk da yoktu. Köşede bir tramvay işçisi oturuyor, çorbasını kaşıkiyordu. Yandaki masada, önlerinde açık pakette yağlı ekmek dilimleri, kahve fincanları, evli bir çift vardı, ve tezgâh gerisinde harp malulü yerinde doğruldu, bana baktı; ta-

nımıŝa benziyordu beni; ağızının kenarı hafifçe titredi. Tramvay işçisiyle evli çift de baktılar.

«Buyurun!» dedi harp malulü.

«Sigara,» dedim yavaşça. «Beş tane, kırmızılardan.»

Cebimde bir nikel para aradım yorgun; parayı yavaşça cam tabağı koydum, adamın uzattığı sigaraları cebime soktum, teşekkür ettim ve bekledim.

Yavaş yavaş çevreme bakındım. Hepsinin gözleri üzerimdeydi hâlâ, tramvay işçisi, kaşığı ağızıyla tabak arasında yarı havada tutuyor, — sarı çorbanın damladığını görüyordum — ve evli çift, lokmalarını çiğnemez olmuş, öylece duruyorlardı: Adamın ağzı açıktı, kadının ki kapalı. Sonra harp malulüne baktım; gülümsüyordu; karanlık, kaba çizgili, tıraşı uzamış yüzü gerisinde, genç kızın yüzüydü gördüğüm.

Çok sessizdi dükkân, ve harp malulü, sessizliğe doğru sordu: «Birisini mi arıyorsunuz?»

Hayır anlamına başımı salladım, kapıya yöneldim, bir an durdum ve çıkmadan sırtımda onların bakışlarını hissettim. Dışarı çıktığımda cadde hâlâ boştu. Garın arkasına giden karanlık yeraltı geçidinden doğru, yalpalayan bir sarhoş göründü. Hantalca zikzaklar çizerek üzerime doğru geliyordu; yaklaşmıştı ki, yakasında eczacıların kurdelesini gördüm. Önümde durdu; palto-mun düğmesinden tuttu; geçirdi; yüzüme ekşi bir bira kokusu yayıldı:

«Eczacın olmasa nesin sen?» diye mırıldandı.

«Bir hiç!» dedim yavaşça. «Eczacı olmasa bir hiçim ben.»

«Yaa gördün mü!» dedi kûçümseyerek; salıverdi beni, yalpalayarak uzaklaştı.

Yavaş yavaş yürüdüm, yeraltı geçidine girdim.

Garın arkası sessizdi çok. Öğütölmüş çekirdek kakao-
nun baygın, acı kokusu; yakılmış şeker buharlarıyla
karışık, bütün semtin üzerine yayılmıştı. Burada büyük
bir çikolata fabrikası, binaları ve geçitleriyle üç soka-
ğı keser ve semte, iştah açıcı ürünlerine aykırı, karan-
lık bir görünüş verir. Fakir fukara mahallesidir burası;
birkaç oteli vardır, ucuz otellerdir. Yoksulluğun bu ka-
darından ürkerler diye, seyahat acentası, yabancıları
tu otellere göndermekten çekinir. Dar sokaklar yemek
buğuları, haşlanmış lahana ve sert kızartma kokularıyla
doluydu. Orda burda, ağızlarında şeker sapları, çocuk-
lar duruyordu. Açık pencerelerden iskambil oynayan,
kolları sıvalı erkekler görüyordum; yıkılmış bir evin yan-
mış duvarı kenarında büyük, plâs bir levha gördüm; üze-
rine siyah bir el resmi çizilmişti; siyah elin altında
«Hollanda Oteli. Yabancılar oda verilir. Ucuz, iyi ye-
mekler. Pazar günleri dans» yazıları okunuyordu.

Siyah elin gösterdiği tarafa yürüdüm; köşede yeni-
den bir el gördüm. Üzerinde «Hollanda Oteli karşıda»
yazıyordu. Başımı kaldırıp da kırmızı tuğladan yapılmış,
üzeri çikolata fabrikasının dumanlarıyla is bağla-
mış, karşıdaki binaya bakınca, eczacıların buraya ka-
dar sokulmamış olduklarını anladım.

VI

Telefonda Fred'in sesini işitince neye bu kadar heyecanlandığıma hep şaşmışımdır: Kısık ve biraz yorgun çıkar sesi. Bu sesteki resmî kayıtsızlık, onu bana yabancılaştırır, heyecanımı çoğaltır. Odesa'dan, Sivastopol'dan böyle konuştu telefonda; içip de sarhoş olmaya başladığı zamanlar birçok gazinolardan böyle telefon etti. Ne zaman telefonu açıp da onun, otomatta düğmeye bastığını, düşen paraların konuşmayı sağladığını duyumsa kalbim titremiştir. O konuşmaya başlamadan önce yabancı bir sessizlik uğuldar, sonra Fred'in öksürüşü duyulur; sonra telefondaki sesine katmayı pek iyi becerdiği o muhabbeti sezerim hep. Ben aşağı indiğim zaman ev sahibesi, sedirindeki köşesinde, eski püskü mobilyalarla çevrili, oturuyordu. Sabun kutuları, koruma vasıtaları dolu kutular, özellikle kıymetli kozmatikleri koyduğu küçük tahta kutular yığılıydı yazı masasında. İçerisi kabinelerden arkalara sızmış maşalı, permananlı kadın saçı kokuyordu; bütün bir cumartesi-nin permananlı saçlarının o kızgın kokusu. Fakat sa-çı başı dağınıktı, hırpani idi Bayan Baluhn. Bir kitap-lıktan ödünç aldığı romanı açmıştı önüne; ama okumu-yor, çünkü telefonu kulağıma götürürken beni gözetli-yordu. Sonra bakmadan sedirin gerisindeki köşeye uzan-

dı, konyak şişesini aldı, yorgun gözlerini benden ayırmaksızın kadehini doldurdu.

«Alo, Fred!» dedim.

«Kaete!» dedi Fred. «Oda hazır, para da buldum.»

«Oo, güzel!»

«Ne zaman gelirsin?»

«Saat beşte. Çocuklara pasta yapacağım daha. Dansa gidecek miyiz?»

«Hayhay, istersen eğer. Dans da var burada.»

«Nerdesin sen?»

«Hollanda Otelinde.»

«Nerede bu otel?»

«Garın kuzeyinde. İstasyon caddesinden yürü, köşede bir levha, üzerinde siyah bir el resmi göreceksin. Elin gösterdiği yönde yürü, orada. Çocuklar nasıl?»

«İyiler.»

«Onlara çikolata aldım, balon da alınız, dondurma da alacağım. Onlar için sana para da vereceğim; söyle onlara, çok üzülüyorum, çünkü.. çünkü dövdüm onları. Haksızdım çok.»

«Ben bunu onlara söyleyemem, Fred.»

«Neden?»

«Ağlarlar çünkü.»

«Ağlasınlar, fakat üzüldüğümü bilmeleri gerek. Benim için çok önemli bu. Unutma lütfen.»

Fred'e ne söyleyeceğimi bilemiyordum; ev sahibesine baktım: pişkin bir tavırla ikinci kadehi doldurmuş, ağzına götürüyordu; konyağı yavaş yavaş gezdirdi ağzında, ve konyak boğazından geçerken kadının yüzünde hafif bir tikslenme gördüm.

«Kaete!» dedi Fred.

«Evet?»

«Her şeyi söyle çocuklara, unutma lütfen; çikola-

tayı, balonu, dondurmayı anlat! Anlatacaksın, değil mi? Söz ver bana!»

«Veremem.» dedim. «Âyin alayına gönderdiğim için bugün çok sevinçli onlar. Yedikleri dayakları hatırlasınlar istemiyorum. Sonra söylerim, senden söz açılırsa söylerim.»

«Beni konuştukları oluyor mu?»

«Evet, nerede diye soruyorlar seni; hasta diyorum.»

«Hasta mıyım ben?»

«Evet, hastasın!»

Sustu; telefonda nefes alışını duydum. Ev sahibesi göz kırttı bana, hızlı hızlı başını salladı.

«Haklısın belki; belki sahiden hastayım ben. Neyse, saat beşte. İstasyon caddesinde köşedeki levha, üzerinde siyah el resmi. Param var, dans ederiz. Hoşça kal, sevgilim!»

«Hoşça kal!» Telefonu yavaşça kapadım, ev sahibesinin masaya ikinci bir kadeh koyduğunu gördüm.

«Gel kızım!» dedi hafifçe. «İç bir kadeh.»

Eskiden ara sıra kafam kızar, aşağı iner, odamızın durumunu ona şikâyet ederdim. Ama o, her seferinde o kahredici uyuşukluğuyla beni yumuşatır, kadehime konyak koyar, yorgun gözlerindeki bilgelikle bana tesir ederdi. Ne yapar eder, odayı onarmanın üç yıllık kiradan daha pahalıya çıkacağını bana kabul ettirirdi. Ben içki içmesini ondan öğrendim. Önce konyak acı gelmişti bana, likör istemiştım. «Likör mü?» demişti. «Artık likör içen kaldı mı?» O gün bugün haklı olduğuna çoktan kanaat getirdim: İyi bu konyak.

«Gel kızım, iç bir tane!»

Karşısına oturdum; sarhoşların o donuk gözleriyle bakıyordu bana. Bakışlarım, yüzünden doğru, yol yol renkli çizgili bir yığın kutuya kaydı; üzerlerinde şun-

lar yazılıydı: «Griss Prezervatifleri. Üstür. kalite. Leylek markasına dikkat ediniz.»

«Sağlığına!» dedi kadın; kadehimi kaldırdım: «Sağlığınıza!» dedim, içimi bir güzel ısıtan konyağı bir di-kişte içtim ve o anda anladım, ayyaş erkekleri anladım, Fred'i ve bütün içki içenleri anladım.

«Ah, yavrum!» dedi kadın ve beni şaşırtan bir çabuklukla kadehimi tekrar doldurdu. «Şikâyeteye hiç gelmeyin artık. Fakirliğin ilâcı yoktur. Bugün ikindi üstü çocukları yollayın bana; burada oynasınlar. Siz dışarı mı çıkacaksınız?»

«Evet.» dedim. «Gideceğim, fakat genç bir adam çağırdım, çocuklara bakacak.»

«Gece de kalacak mı?»

«Evet.»

Yüzü donuk bir sırıtişla, sarı bir sünger gibi bir an kabardı, sonra yine eski haline döndü.

«Eh, öyleyse şu boş kutuları götürün onlara.»

«Teşekkür ederim.» dedim.

Kocası komisyoncuuydu; kadına üç ev, bir berber salonu, bir sürü de kutu bırakmıştı.

«Birer kadeh daha içer miyiz?»

«Yok hayır, teşekkür ederim.» dedim.

Titreyen elleri şişeyi tutarken titremez oluyor, şişeye bu uzanışlarda beni korkutan bir muhabbet bulunuyordu. Benim kadehi de doldurdu yeniden.

«Lütfen!» dedim. «Bana koymayın artık.»

«O halde ben içerim.» dedi, birdenbire çok dikkatli baktı bana, gözlerini kıstı, sordu: «Gebe misiniz, yavrum?»

İrkildim. Bazan düşünürüm, gebe miyim diye, ama henüz emin değilimdir. Hayır anlamına başımı salladım.

«Zavallı yavrucuğum!» dedi. «Çok zor olur sizin için. Bir küçük çocuk daha.»

«Bilmiyorum.» dedim kararsız.

«Rujunuzun rengini değiştirmelisiniz yavrum!»

Dikkatle tekrar baktı yüzüme, ayağa kalktı, renkli entari içinde koca gövdesini iskemle, sedir ve yazı masası arasından kurtardı. «Gelin benimle.»

Peşinden salona girdim: Nemli yanık saçların püskürtülmüş parfümlerin kokusu, bir bulut gibi yoğun, içerde duruyordu. Bu dumanlı bölmenin loşluğunda permanant aletlerini, saç kurutma başlıklarını, pazar öğlesinin kahredici ışığında nikellerin solgun parıltısını gördüm.

«Gelin, gelin!»

İçinde saç kıvrırma kâğıtları, dağınık rujlar, renkli pudra kutuları serili bir gözü karıştırmaya başladı. Bir ruj aldı, bana doğru uzattı: «Şunu bir deneyin!» dedi. Tüpün vidalı, pirinç kapağını açtım; koyu kırmızı rujun donmuş bir solucan gibi tüpten dışarı çıktığını gördüm.

«Çok koyu değil mi?» diye sordum.

«Koyu olsun, sürün hele!»

Bu alt katta aynalar bambaşkadır. Bakışın arkalara kaymasını önler bu aynalar; insanın yüzünü önde tutarlar; düz, çok yakın ve olduğundan güzel gösterirler. — Ve ben dudaklarımı araladım, başımı eğdim biraz, dudaklarımı dikkatle koyu kırmızıya boyadım. Fakat gözlerim bu aynalara alışık değildir. Gözlerim bir başka türlü bakıyor, büyümüş gibi geliyordu bana. Bu bakış, yüzümden kaçmaya çabılıyor, ama tökezleniyor, düşüyor, kaçamıyor ve gerisin geriye yüzüme dönüyordu. Gözlerim kararıyordu; ev sahibesinin eli omuzuma yaslanıp da, kadının saçları dağınık içkili yüzünü aynada, arkamda görünce hafiften ürperdim.

«Süslen, şekerim!» dedi yavaşça. «Sevgilere süslen!»

Ama bırak boyuna çocuk yapmayı. İşte bu ruj iyi, değil mi yavrum?»

Aynanın önünden çekildim, ruju tüpe koyup kapağını kapattım: «Evet, iyi!» dedim. «Fakat param yok.»

«Bırakın canım, parayı, ne acelesi var... ilerde?»

«Evet ilerde.» dedim. Hâlâ aynaya bakıyor, buz üzerinde kayar gibi aynada sendeliyordum; elimi gözlerimin önüne tuttum ve kesin olarak geri çektim kendimi.

Kadın, içleri boş, karton sabun kutularını, uzanık koluma yığdı; ruju önlüğümün cebine koydu ve kapıyı açtı bana.

«Çok teşekkür ederim.» dedim. «Allahaismarladık!»

«Güle güle!» dedi.

Fred, çocuklar gürültü ediyorlar diye neden bu kadar kızar anlamıyorum; oysa öyle sessiz ki onlar. Ben ocak veya masa başındayken çokluk öyle sessizdirler ki birden irkilir, odada olup olmadıklarından emin olmak için arkama dönerim. Kutulardan evler yapıyor, fısıldaşıyorlar. Ben arkama döndüm mü gözlerimdeki korku, ürkütüyor onları, soruyorlar: «Ne var anne? Ne oldu?» «Hiç!» diyorum. «Yok bir şey!» ve dönüp hamuru yuğurmaya devam ediyorum. Onları yalnız bırakmaktan korkuyorum. Evvelce yalnız öğleden sonra giderdim Fred'e; yalnız bir kere bütün gece evden uzak kaldım. Küçük uyuyor, ve ben o uyanmadan gitmek istiyorum.

Bitişikteki korkunç inilti kesildi; sarmaş dolaş oluşlarında eksik etmedikleri o solumalar; ürkütücü hırıltılar kesildi. Şimdi uyuyorlar, sonra sinemaya gidecekler. Yavaş yavaş anlamaya başlıyorum: Bu iniltileri bastırmak için bir radyo almamız gerekiyor. Çünkü içime nefret değil de sadece dehşet salan o korkunç solumalar duyulur duyulmaz benim yüksek sesle yapmacık konuşmalara başlayışım, o zoraki konuşmalarım birden kesiliveriyor, ve çocuklar yavaş yavaş anlamaya baş-

lamıyorlar mı, diye soruyorum kendi kendime. Şüphesiz işitiyorlar, ve yüzlerinde beliren ifade, ölüm kokusu almış da titreyen hayvanlarınkine benziyor. Mümkünse çocukları sokağa göndermeye bakıyorum; fakat pazar ikindisinin bu erken saatleri, çocukları bile ürkten bir hüznle dolu. Bitişikte elimi kolumu bağlayan o acayıp sessizlik başlar başlamaz kıpkırmızı oluyor ve boğuşmanın başladığını gösteren ilk sesleri duyunca şarkı söylemeye çalışıyorum. İlk sesler: Yani kar yolanın boğuk, düzensiz yaylanışları; artistlerin sirk çadırı tepesinde süzülürken, boşlukta trapez değiştirirken birbirlerine seslenişlerine benzeyen kesik haykırışlar.

Fakat sesim kırık dökük ve titrek benim. Kulağım da kalmış melodileri boşuna arıyor, bulup çıkaramıyorum. Pazar ikindisinin kahredici hüznünde bitip tükenmez dakikalar bunlar; ve ben onların nihayet bitkin soluğuyla duyuyorum, birer sigara yaktıklarını duyuyorum. Daha sonra ortalığı kaplayan sessizlik nefretle doludur. Hamuru masaya çarpıyorum; elimden geldiği kadar gürültülü sağa sola kaydırıyor, yuvarlıyor, tekrar çarpıyorum; ve milyonlarca yoksul aileyi, bu dünyadan gelmiş geçmiş, sevmek için bir yer bulamamış bütün o yoksulları kıvrıyor ve pastanın içine meyvaları yerleştiriyorum.

VII

Karanlıktı oda; uzun bir sofanın sonundaydı; pencereden bakınca tuğlaları kararmış bir duvar gördüm, vaktiyle kırmızıydı her halde. Eskiden sarı, şimdi kah-verengine dönüşmüş tuğlalardan süslemeler, düzgün dolambaçlı şeritler halinde uzayıp gidiyordu ve görüş sahama yan düşen duvarın ötesinde garın peronlarını gördüm; boştu her iki peron da. Bankta iki çocukla bir kadın oturuyor, limonata büfesindeki kız, kapı önünde durmuş, beyaz önlüğünü sinirli sinirli, karnına doğru kaldırıp indiriyordu. İstasyonun arkasında katedral, flammalarla donatılmıştı. Boş istasyon gerisinde mihrap çevresinde halkı âdeta dirsek dirseğe toplanmış görmek sıkıcıydı, ve sıkıcıydı katedraldeki kalabalığın sessizliği. Kırmızı kisvesi içinde, mihraba yakın piskoposu gördüm; gördüğüm anda sesini de duydum. Hoparlörlerden doğru, boş garı aşır gelen gür sesini açık saçık duydum.

Piskoposu sık sık dinlemiş, vaızlarında hep sıkrılmışımdır - benim için en kötü şey, sıkıntıdır üstelik; ama şimdi, hoparlörden onun sesini işittiğim şu anda, boyuna bulmaya çalıştığım sıfatı birdenbire hatırlayıvermiştim. Bilirdim basit bir sıfattı bu; hep dilimin ucuna gelmiş, ama kayıp gitmişti hep. Piskopos, sesine, bu sesi popüler yapan bir şive edası katmayı sever, oysa popü-

ler değildir kendisi. Vazırlarında kullandığı kelimeler, kırk yıldır farkına varılmadan, fakat sürekli olarak inan-dırma gücünü yitirmiş ilâhiyat deyim ve terimlerinden aktarmadır. Koflaşmış sözler, yarı buçuk gerçekler. Gerçek sıkıcı değildir; ne var ki piskopos, gerçeği sıkıcı ve yavan göstermekten yana becerikli doğrusu.

— Tanrıyı gündelik hayatımıza alalım - kalplerimizde ona bir kâşâne kuralım...

Birkaç dakika, ıssız perondan doğru gelen bu sesi dinledim; bir yandan da orada hoparlörün önünde du-ran, kırmızılar giymiş adamı görüyordum. Şivesine bel-li belirsiz mübalâğa katarak konuşuyordu; ve ben yıl-lar yılı bulmaya çalıştığım kelmeyi ansızın buluver-dim; o kadar basitti ki o yüzden gelmemişti aklıma: Evet, ahmaktı bu piskopos. Bakışlarım tekrar gara dön-dü: Kız, beyaz önlüğünü sinirli sinirli, hâlâ karnına doğ-ru kaldırıp indiriyor, banktakı kadın çocuğa şimdi em-zliğini veriyordu. Bakışlarım tuğla duvardaki kahveren-gi dolambaç süslerde gezindi; ve ben pencereyi kapatıp karyolaya uzandım, sigara içmeye başladım.

Şimdi artık hiç bir şey duymuyordum, ve sessizdi otel.. Odamın duvarları pembe duvar kâğıtları kaplıydı, fakat yürek biçimindeki yeşil desenler solmuştu ve kâ-ğıtların üstünde ancak, hepsi de şaşırtıcı düzgünlükte, donuk kalem çizikleri gibiydi. Rezil bir şeydi lâmba, bü-tün lambalar gibi; mavimsi harell, yumurta biçimi bir cam fanustu ve ihtimal on beş mumluk bir ampul var-dı içinde. Koyu kahverengi bir cilâdan geçmiş, daracık gardrobun hiç kullanılmadığını, zaten kullanılsın diye konmadığını anladım. Bu odada kalanlar, yanlarında valizleri olsa bile bu valizi açan kimseler değildiler. As-kılara asılacak ceketleri, istif edilecek gömlekleri yok-

tu ve açık gardropta asılı gördüğüm her iki elbise askısı, öyle entipüften şeylerdi ki, sadece benim ceketin ağırlığı bile kırabilirdi onları. Bu otelde ceket iskemleye asılır; pantolon, katlanmadan — çıkarılırsa şayet — ceketin üstüne bırakılır; sonra gözler giysilerini öteki iskemleye yığan solgun ya da tesadüf al yanaklı kadına çevrilir. Gardrop gereksizdir, henüz kimsenin kullanmadığı askılar gibi, yalnız resmen vardır. Lavabo basit bir mutfak masası olmaktan öteye geçmiyordu; masaya gömülebilir bir tas yerleştirmişlerdi ama yarısı dışardaydı tasın. Emayedendi, hafif çatlamıştı, ve sabun kabı adı seramikten yapılmıştı, bir sünger fabrikasının reklâmıydı. Diş fırçasının, macununun bardağı kırılmış da yerine yenisi konmamıştı her halde; yoktu ona benzer bir şey. Besbelli duvarları süslemek lüzumunu da duymuşlardı; bu iş için bir Mona Lisa baskısından daha uygun ne olabilirdi; anlaşılan vaktiyle popüler bir sanat dergisinin ilâvesinden alınmıştı bu resim. Karyolar henüz yeniydi; yaşken işlenmiş ekşimsi tahta kokuyordu, alçak ve siyahtılar. Yatak takımları beni ilgilendirmiyordu. Şimdilik üstümü çıkarmadan uzanmış karımı bekliyordum, çarşaf falan getirirdi her halde. Battaniyeler yündü, yeşile çalıyordu, bir parça eskimişti; üzerindeki desenler — top oynayan ayılar — top oynayan insanlara dönüşmüş, çünkü ayıların yüzleri artık tanınmaz olmuştu; birbirlerine sabun köpükleri atan, kelle kulak yerinde pehlivan karikatürlerine benziyordu. Çanlar, saat on ikiyi vurdu.

Masadan sabun kabını almak için kalktım, sigara içmeye başladım. Bu konuda kimseye açılammam, işin iç yüzünü kimseye anlatmamam korkunçtu benim için. Oysa bana, sırf karımla yatabilmek için lâzımdı para ve oda. İki aydır, aynı şehirde olduğumuz halde, ancak otel odalarında sevişebiliyorduk. Hava sıcaksa bazan dı-

şarda parklarda, ya da tahrip edilmiş evlerin koridorlarında, şehrin göbeğinde; emin olduğumuz, görülmeyeceğimiz yerlerde oluyordu bu iş. Odamız çok dardı, buydu mesele. Bizi bitişiktekilerden ayıran duvar, incecikti üstelik. Büyükçe bir yer için para ister, enerji dedikleri şey ister; ama ne para var bizde, ne de enerji. Karımda da enerji yok.

Karımla son defa şehrin kenarlarında bir parkta beraberdik. Akşamdı; tarlalardan doğru, toplanmış, sarımsak, soğan kokuları geliyor, ufukta ocakların dumanları, kırmızımsı gökyüzüne siyah siyah yükseliyordu. Karanlık çabuk çökmüştü; göğün kızılı mora, siyaha dönmüş, ve biz tüten bacaların güçlü, yaygın fırça vuruşunu artık seçemez olmuştuk. Soğan, sarımsak kokuları, tatlarının acılığıyla karışık, keskinleşmişti. Ta uzakta bir kum ocağının çukuru gerisinde ışıklar yanıyor, beride uzanıp giden yoldan bisikletli bir adam geçiyordu: Bisikletin lâmbası bozuk yolda sallanıyor, bir yanı açık gökyüzünden küçük, siyah bir üçgen kesiyordu. Gevşek vidalar tıkırdamış, çamurlukların takırtıları yavaş yavaş ve âdeta ağırbaşlı uzaklaşmıştı. Bakmaya devam edince ilerde yolda bir de duvar gördüm: geceden daha siyahtı duvar. Duvarın gerisinden doğru kaz sesleri ve sığırları yem yemeye çağıran bir kadının mırıltılı, şefkatli sesi geliyordu.

Karanlık toprakta Kaete'nin yalnız beyaz yüzünü, gözlerini açtıkça gözlerindeki o tuhaf mavimsi parıltıyı görüyordum. Kolları da beyazdı ve çıplak ve hüngür hüngür ağlıyordu Kaete; ve ben onu öptükçe göz yaşlarının tadını duyuyordum. Başım dönüyor, gök kubbe hafiften, sağa sola sallanıyordu; ve daha da kuvvetli ağlıyordu Kaete.

Üstümüzdeki başımızdaki tozu toprağı süpürdük, yavaş yavaş dokuz numaralı tramvayın ilk durağına doğru yürüdük. Uzaktan tramvayın değirmi yol kavşağını döndüğünü işitiyor, tramvay tellerindeki kıvılcımları görüyorduk.

«Serinlik çıktı.» dedi Kaete.

«Evet.» dedim.

«Bu gece nerde yatacaksın?»

«Block'larda.»

Bombalardan harap olmuş bulvardan aşağı, tramvay durağına yürüyorduk. Dokuz numaralı tramvayın ilk durağının oradaki meyhaneye girip oturduk; ikimiz için konyak söyledim, oyun makinesine bir on kuruş attım; nikel bilyeler tahta kanala döküldüler, tek tek yukarı attım onları. Bilyeler sağlı sollu çelik yayların arasından geçiyor, onlara çarpıyor, tatlı çınlayışlar meydana getiriyor ve yukarda cam bir tabelada kırmızı, yeşil, mavi rakamlar yanıp yanıp sönüyordu. Meyhaneci kadınla Kaete, beni seyrediyorlardı. Oyunuma devam ederken elimi Kaete'nin başına koydum. Meyhaneci kadının kollarını kavuşturmuş, kocaman yüzü bir gülümsemeyle kıpırdamıştı. Oynuyordum. Kaete bana bakıyordu. Meyhaneye bir adam geldi, tezgâhın önündeki uzun tabureye sıçrayıp oturdu, çantasını arkasındaki masaya koydu, konyak istedi. Kirliydi yüzü, elleri esmerimsi; ve gözlerinin açık mavisi, olduğundan daha açık görünüyordu. Hâlâ Kaete'nin saçlarında duran elime baktı, sonra bana baktı, bir konyak daha söyledi. Az sonra yanıma gelmişti, ikinci makinede oynamaya başladı, pek göze çarpan bir tarafı yoktu makinenin; bir kasaya benziyordu; bir manivelâ, bir delik ve üzerinde yan yana üç irt, siyah rakam bulunan büyük, pembe bir levha. Adam makineye bir onluk attı, manivelayı çevirdi, yukardaki rakamlar döndü, görünmez oldu, son-

ra aralıklı, üç defa tık sesi duyuldu, yukarı levhada 1 4 6 sayıları görüldü.

«Hava aldık!» dedi adam ve makineye yeniden para attı. Üzerinde çepeçevre sayılar bulunan daire hızla döndü, üç kere hızla döndü, üç kere tık etti, bir an bir sessizlik oldu, sonra birdenbire makinenin çelik deliğinden paralar döküldü.

«Bire dört!» dedi adam, gülümsedi bana. «Bu iyi!» dedi.

Kaete elimi çekti saçından: «Ben gitmeliyim!» dedi. Dışarda tramvay dönemeci dönüyor, gıcırdayarak kavsi dolanıyordu. İki konyağın parasını verdim, Kaete'yi durağa götürdüm. Tramvaya binerken öptüm onu; o da benim yanağımı okşadı, sonra gözden kaybolunca ya kadar el salladı bana.

Meyhaneye döndüğümde kırklı yüzlü adam, makinenin manivelası başındaydı hâlâ. Konyak istedim, bir sigara yaktım, adama bakıyordum. Üzerinde sayılar olan dairenin nasıl bir tempoyla döndüğünü kavramıştım galiba. Dururkenki tıkırtısı tahmin ettiğim andan daha önce duyulursa irkiliyordum, ve adam mırıldanıyordu: «Hava aldık, hava.. bir iki.. Hava aldık, hava, hava.»

Adam söylenerek meyhaneden çıkarken ben makineyi işletmek için para bozduruyordum; meyhaneci kadının solgun yüzü gülümsüyordu artık. Kolu iki defa aşağı basıp da dairenin hızla, bana alabildiğine çabuk görünen bir tempoyla döndüğü anı hiç unutmam. Makine değişik aralıklarla üç kere tıkırdamış, bense dökülecek paraların şıkırtısını duyacak mıyım diye kulak kabartmıştım: Para falan düşmedi.

Söyle böyle bir yarım saat orada kaldım, konyak içtim, manivelâyı çalıştırdım; dairelerin dolu dizgin dönüşüne, ince tıkırtılara kulak verdim; meyhaneden çıkarken beş param kalmamıştı. Block'ların oturduğu Esc-

her caddesine kadar, aşığı yukarı üç çeyrek saatlik yolu yaya yürümek zorunda kaldım.

O gün bugün yalnız böyle makinesi olan meyhanelere gidiyor, dönen dairelerin büyüleyici ritmini dinliyor, tıkırtıları bekliyor ve makine'durup da delikten hiç para gelmeyince irkiliyorum.

Bizim buluşmalarımız bir ritme bağılı; hâlâ anlayamadığımız bir ritmdir bu. Tempo birdenbire başlar, bakarsınız; çokluk akşamları, başımı sokacak bir yer bulmadan önce eve uğrar, parola edindiğimiz bir zil sesiyle Kaete'yi aşığı çağırırım; çocuklar yakınlarında olduğumu anlamasınlar diye zili öyle çalarım. Çünkü, ne tuhaf, anlaşılan beni seviyor çocuklar; beni özlüyor, benden bahsediyorlar; oysa son haftalarda henüz bir aradayken ben dövdüm onları: Öyle fena dövdüm ki birdenbire darmadağın saçlarımla kendimi aynada görünce yüzümdeki ifadeden korktum âdeta: Sararmış, fakat kan ter içindeydi yüzüm. Şarkı söylüyor diye dövdüğüm oğlumun çığlıklarını duymamak için kulaklarımı tıkamıştım. Bir keresinde, bir cumartesi ikindi üstü, aşığıda kapıda Kaete'yi bekliyordum; Clemens'le Carla gördüler beni. Yüzlerinde, ansızın beni görmekten doğan sevinci fark edince irkildim. Koştular bana, kucakladılar beni, hastalığımın geçip geçmediğini sordular, ve ben onlarla birlikte merdivenleri çıktım. Ama daha odaya girer girmez yine o korku, yoksulluğun o korkunç soluğu çullandı üzerime. Çocuklar oynayıp sıçramaya, şarkı söylemeye başlayınca, ne beni tanımışa benzeyen küçük yavrumuzun gülcüklerinin, ne de karımın sevincinin, hayır, hiç birinin yatıştıramayacağı ka-

dar güçlü, iğrenç bir öfke yükseldi içimde. Öfkem patlak vermeden, yine bırakıp gittim onları.

Ama sık sık, meyhanelerde pineklerken bira bardakları ve şişeler arasında onların yüzleri, birdenbire gözümün önüne geliyor; bu sabahki âyin alayında çocuklarımı gördüğüm zaman duyduğum korkuyu da unutamıyordum.

Katedralde son ilâhî başlayınca karyoladan fırladım, pencereyi açtım, kırmızı kisvesiyle piskoposun kalabalık içerisinde ilerlediğini gördüm.

Altımdaki pencerede bir kadının siyah saçlarını gördüm; elbisesi pul buldu. Başını pencere pervazına dayamışa benziyordu, birden bana doğru döndü: Otelci kadının iç yağı gibi parıldayan ince uzun yüzüydü bu. «Yemek yiyeceksiniz.» diye seslendi: «Vakit geldi.» «Peki» dedim. «Geliyorum.»

Ben merdivenleri inerken ilerde rıhtımda dış macunu firmasının top atışları yine başlamıştı.

VIII

Pasta güzel olmuştu. Fırından çıkarınca tatlı ılık kokusu odamıza yayıldı. Çocuklar sevinçlerinden uçuyorlardı. Clemens'i krema almaya yolladım; kremayı bir sıkacağa doldurdum, pastanın üzerine çocuklar için daireler, kıvrımlar yaptım, erik mavisi zemine küçük profiller çizdim. Çocukların, artan kremayı kaptan yiyeşlerine bakıyordum; Clemens'in bu kalıntıyı hak geçirmeden üleştirmesi hoşuma gitti. Kaptan bir kaşık krema kalmıştı; Clemens onu da iskemlecğinde oturmuş, bana gülümsemekte olan küçüğe verdi; ben de o arada ellerimi yıkadım, yeni rujumu süründüm.

«Anne, geç mi döneceksin?»

«Evet, yarın sabah.»

«Babam gelecek mi artık?»

«Evet.»

Bluzum, ceketim mutfak dolabında asılıydı. Yan bölmede giyiniyordum, çocuklara bakacak gencin içeri girdiğini duydum: Saatine yalnız bir mark alır, ama ikindinin dördünden sabahın yedisine kadar on beş saat on beş mark eder, ayrıca yemeğini bizde yer; akşam asıl nöbet başlayınca, radyonun yanında sigara da vardır içmesi için. Radyoyu bana Hopf'lar ödünç verdiler.

Bellermann çocukları severe benziyor, hiç değilse

çocuklar onu seviyorlar; ben evden gittiğim akşamlar kendileriyle oynadığı oyunları, söylediği hikâyeleri anlatıyorlar bana. Onu rahip yardımcısı tavsiye etti; belli çocukları bırakıp gidişimin sebepleri de anlatılmış kendisine; her seferinde boyalı dudaklarıma baktıkça hafif kaşlarını çatar.

Bluzumu giydim, saçlarımı düzelttim, odaya geldim. Bellermann genç bir kız getirmişti yanında; hoş bir sarıydı bu. Küçüğü kucağına almıştı; çocuğun çingırağını parmağında döndürüyor ve bu, küçüğü pek keyiflendirmişe benziyordu. Bellermann, kızı bana tanıştırdı, ama ismini anlayamadım. Gülüşü, küçüğe karşı görülmemiş şefkati profesyonel bir eda taşıyor, bakışlarından bana kalpsiz anne gözüyle baktığı anlaşılıyordu.

Bellermann'ın saçları siyah ve çok kıvrıkcıktır, yağlı bir cildi vardır, ve burnu kırıksık durur hep.

«Çocukları gezmeye götürebilir miyiz?» diye sordu genç kız, Clemens'in yalvaran bakışlarını, Carla'nın başını sallayışını gördüm, razı oldum. Çekmecemden çikolata parası çıkardım, fakat almadı genç kız.

«Lütfen,» dedi, «darılmayın, izin verin de ben alayım çikolata.»

«Peki!» dedim, paramı yerine koydum ve bu gencecik kızın karşısında kendimi pek zavallı buldum.

«Gulli'ye bırakın siz!» dedi Bellermann. «Çocuk delisidir o.»

Sırayla çocuklarıma: Clemens'e, Carla'ya ve küçüğe baktım, gözlerimin yaşardığını hissettim. Clemens başını salladı bana: «Sen git, anne!» dedi. «Merak etme, bir şey olmaz. Irmak kenarına gitmeyiz biz.»

«Lütfen,» dedim genç kıza. «İrmak kenarına gitmeyin.»

Bellermann mantomu tuttu, giydim, çantamı aldım, çocuklarımı öptüm, Allaha emanet ettim onları. Odada fazla olduğumu hissediyordum.

Dışarda kapı önünde durdum bir an; içerde gülüş-tüklerini duydum, yavaş yavaş merdivenleri indim.

Saat daha üç buçuktu ve hâlâ boştu sokaklar. Birkaç çocuk seksek oynuyordu. Yaklaşan ayak seslerimi duyunca başlarını kaldırıp baktılar. Yüzlerce kişinin oturduğu bu sokakta ayak seslerimden başka bir şey işitilmiyor, sokağın ilerisinden bir piyanonun yavan tıngırtıları geliyordu; hafifçe kımıldayan bir perde gerisinde sarımtırak yüzlü, yaşlı bir kadın gördüm; kollarında tombul bir köpek tutuyordu. Sekiz yıldır bu sokakta otururuz, yine de başımı kaldırıp baktım mı gözlerim kararır: Yer yer sıvaları dökülmüş tamir görmüş kirli puslu duvarlar; nerdeyse devrilecekler gibidir. Gökyüzünün dar ve puslu yolunun aşağısına yukarısına piyanonun ince tıngırtıları dağılıyordu: ve sesler tutuktu, melodiler kırık dökük. Solgun yüzlü bir kızın parmakları arıyor, bulup çıkaramıyordu onları. Yürüyüşümü hızlandırıp, bakışlarında bir tehdit görür gibl olduğum çocukların yanından hemen geçtim.

Fred beni yalnız bırakmamalıydı. Onunla buluşacağıma seviniyordum, ama onunla olabilmek için çocuklarımı bırakıp gitmek de ürkütüyor beni. Nerde yatıp kalktığını ne zaman sorsam, Fred kaçamak cevaplar verir. Bir aydır sözde yanlarında kaldığı Block'ların kim olduklarını bilmem; adreslerini söylemez bana. Bazı akşamlar çocuklarımı ev sahibesine bırakırım, ayaküstü yarım saatliğine bir kahvede buluşuruz. Bir tramvay du-

rağında kaçamak kucaklaşırız; ben tramvaya binerim, Fred durakta kalır, el sallar bana. Odamdaki sedire uzanmış, etrafım sessizlikle çevrili, ağladığım geceler olur. Çocukların nefes alışlarını, diş çıkardığı için huysuzlaşmaya başlamış küçüğün kıpırdanışlarını duyarım; çevremde boğuk bir öğütüşle zamanın akışını duyar, ağlayarak dua ederim. Evlendiğimizde yirmi üç yaşındaydım — aradan on beş yıl geçti, on beş yıl yuvarlanıp gitti de ben farkına varmadım; ama şimdi anlamam için çocuklarımin yüzlerine bakmam yetiyor: Onların hayatlarına eklenen her yıl, benim ömrümden alınmakta.

Tuckhoff meydanında otobüse bindim, sessiz sokaklara baktım; orda burda bir sigara kulübesinin önünde birkaç kişi duruyordu. Benekam sokağında otobüsten indim; ne zaman bir akşam âyini yapılacağını öğrenmek üzere Sieben Schmerzen Maria kilisesinin büyük kapısından içeri girdim.

Kilisenin giriş kısmı karanlıktı; çantamda darma-dağın sigaralar, ruğlar, mendiller, çamaşırlar arasında kibriti aradım, nihayet buldum kutuyu, bir kibrit yaktım; irkildim: sağda karanlık oyukta biri vardı, kimildanmadan duran biri. Kim var orda, diye seslenmek istedim, ama korkudan sesim kısılmıştı, ve hızlı hızlı çarpan kalbim engel oldu bana. Karanlıktaki görüntü kırmıldamıyor, ellerinde bastona benzer bir şey tutuyordu. Sönen kibrit çöpünü attım, bir yenisini yaktım; orada duran şeyin bir heykel olduğunu anlayınca da geçmedi kalbimin çarpıntısı. Bir adım daha yaklaştım, zayıf ışıktaki saçları bukle bukle, taştan bir melek gördüm; elinde bir zambak vardı. Eğildim, çenem nerdeyse heykelin göğsüne değiyordu, uzun zaman meleğin yüzüne bak-

tım. Yüzü, saçları kalın bir toz tabakasıyla örtülmüş-
tü; kör kör bakan göz oyuklarında da siyahça toz to-
pakları sarkıyordu. Dikkatle üfledim, yumurta biçimi
o tatlı yüzdeki bütün tozları giderdim ve birdenbire gü-
lümseyişin alçıdan bir gülümseme olduğunu, toz top-
rakla birlikte o gülümseyişin büyüsunü de üfleyip da-
ğıttığımı gördüm. Ama devam ettim üflemeye: saç buk-
lelerini, göğsü, kıvrım kıvrım elbiseyi ve dudaklarımı
büzerek kesik kesik üfleyişlerle zambağı temizledim. Çiy
sert renkler, dinî endüstrinin insafsız cilâsı ortaya çık-
tıkça, sevincim daha da sönüp gidiyordu. Oradan yavaş-
ça ayrıldım, asılı ilânları aramak üzere daha öteye yü-
rüdüm. Tekrar bir kibrit çaktım, arka plânda Meryem
Ana kandilinin tatlı kızartısını gördüm ve kara tah-
tayla karşılaşınca korktum: bu sefer sahiden, arkam-
dan biri geliyordu bana doğru. Döndüm; bir rahibin sol-
gun, değirmi köylü yüzünü seçince rahat bir nefes al-
dım. Rahip önümde durdu, gözlerinde bir hüznün vardı.
Yaktığım kibrit sönmüştü, karanlıkta sordu bana ra-
hip:

«Bir şey mi arıyorsunuz?»

«Akşama nerde âyin var diye bakıyordum.» dedim.

«Büyük âyin saat beşte katedralde.» dedi.

Yalnız kumral, hemen hemen güdük saçlarını, do-
nuk parıltılı gözlerini görüyor; dışarda tramvayların kav-
si döndüğünü, otomobillerin klakson seslerini duyuyor-
dum. Birdenbire karanlığa doğru: «Günah çıkartmak
istiyorum.» dedim. Hem korkmuş, hem de ferahlamış-
tım; sanki bunu bekliyormuş gibi: «Gelin benimle!» de-
di rahip.

«Lütfen, burada olmaz mı?» dedim.

«Burada olmaz.» dedi yumuşak bir sesle: «On beş
dakika sonra ibadet başlıyor, gelen giden olur. Günah çı-

karma yeri içerdedir.» Birdenbire rahibe her şeyi bu hava cereyanlı, karanlık girişte, alçıdan meleğe yakın, Meryem Ana kandilinin uzak pırıltılarını görerek söylemek, her şeyi onun ruhuna karanlıkta fısıldamak ve rahibin, günahlarımı mırıltılarla bağışladığını duymak istemiş, bu isteğe karşı koyamamıştım.

Şimdi uysal sessiz peşinden gidiyordum; ve kilise duvarlarından sağa sola dağıtılmış taşlar, kumtaşı dö-küntüleri arasından geçerek, tramvay deposu bitişiğindeki küçük ve gri eve doğru ilerlerken, demin beni bir an için sarmış olan coşkunkluk, uçup gitmişti. Depodan doğru pazar ikindisine maden ses ve gürültüleri yankılanıyordu. Evin kapısı açılınca içerdeki kadının kaba çizgili ve şaşırmış yüzüne baktım. Kadın, kuşkuyla süzdü beni.

Sofa karanlıktı, rahip bana: «Lütfen bir dakika bekleyin beni.» dedi.

Göremediğim bir köşenin arkasında bir yerden kapacak tıkırtıları duydum; sofaya yayılmış, besbelli duvardaki nemli örtüye de iyice sinmiş o iğrenç ve baygın kokunun ne olduğunu birdenbire anladım; köşeden haşlanmış pancar buğuları yayılıyordu; arkada mutfak vardı muhakkak. Sofadaki bir kapıdan nihayet bir ışık göründü, ve ben bu beyazımsı ışıktaki rahibin karaltısını seçtim. «Gelin.» diye seslendi rahip.

Çekinerek ilerledim. Berbattı odanın içi: köşede pembe bir perde gerisinde bir yatak vardı galiba; kokudan öyleye benziyordu. Duvara boy boy kitap rafları sıralanmıştı; eğriydi birkaçı, ve kocaman bir masanın çevresine gelişigüzel, siyah kadife arkalıklı eski ve kıy-

metli birkaç koltuk konmuştu. Masada kitaplar vardı; bir paket tütün, sigara kâğıtları, bir kese kâğıdı havuç ve çeşitli gazeteler vardı. Rahip masanın arkasında duruyordu: yaklaşmamı işaret etti, bir yandan da kolluğuna kafesli çubuklar çivilenmiş bir koltuğu masaya dikey çekti. Şimdi ışığa çıkınca rahibin yüzü hoşuma gitmişti.

Kapıya doğru bakarak ve başını hafif eğerek; «Kusura bakmayın,» dedi rahip. «Köylüyüz biz; vazgeçirtemiyorum, pancar pişirmeden duramıyor. Kömürünü, kirini, kokusunu, ekmeğini hesap edince pişmiş alsam daha ucuza gelecek, fakat dinletemiyorum. Geliniz.»

Masaya doğru sürdüğü kafesli koltuğa oturdu, işaret etti bana. Masayı dolaştım, yanına oturdum.

Uzun atkısını boynundan aşağı sarkıttı, kollarını masaya dayadı; ellerini yanaklarına koyuşunda meslekten gelme alışılmış, benimsenmiş bir hal seziliyordu. Kafesin birkaç karesi kopmuştu. Ben fısıltılı bir sesle: «Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına..» diye başlayınca kolundaki saate baktı; gözlerimle izledim bakışını; dördü üç geçiyordu. Anlatmaya başladım; bütün korkularımı, bütün acılarımı, bütün hayatımı kulağına doğru fısıldadım. Hazdan ürktüğümü, Kutsal Kommunion'dan korktuğumu, evliliğimizdeki huzursuzluğu söyledim. Ona kocamın benden ayrı yaşadığını, onunla yatmak için ara sıra buluştuğumu söyledim. Bazı anlarda duraklayacak oldum mu o hemen saatine bakıyor ve ben her defasında bakışlarını izleyerek yelkovanın pek yavaş ilerlediğini görüyordum. Sonra göz kapaklarını kaldırıyor; gözlerini, parmaklarındaki nikotin sarılığını görüyordum. Ve rahip gözlerini tekrar indiriyor: «Devam edin!» diyordu. O bunu yumuşak bir sesle söylüyordu ama, acı veriyordu bana; tıpkı usta bir elin bastığı yaradanı cerahati çıkarırken duyulan acı gibi.

Kulağına doğru fısıldamalarımın devam ettim, iki yıl önceki olayları bir bir anlattım ona. Fred'le beraber sarhoş olduğumuz günlerden, çocuklarımın ölümünden, hayattaki çocuklarımdan; bizim, bitişliğimizdeki Hopf'ların odasından ister istemez duyduğumuz, Hopf'ların da bizim odadan duydukları şeylerden bahsettim. Ve tekrar saate baktı, ben de saate baktım yeniden ve dördü henüz altı dakika geçmekte olduğunu gördüm. Ve rahip yine göz kapaklarını kaldırdı, yumuşak bir sesle: «Devam edin!» dedi. Fısıldayışlarım daha da hızlandı; ona büyük, geniş evlerde oturan, yüzleri cilt kremi reklâmlarındaki resimlere benzeyen rahiplerden nefret ettiğimi anlattım. Bayan Franke'den, çaresizliğimizden, odamızın tozundan, kirinden bahsettim; nihayet ona, galiba yine gebe olduğumu söyledim.

Ben yeniden duraklayınca bu sefer saatine bakmadı, bir yarım saniye kaldırdı göz kapaklarını ve sordu: «Bitti mi?» «Evet.» dedim ve saatine baktım. Saat tam önümdeydi, çünkü rahip ellerini yüzünden çekmiş, üst üste masanın kenarına koymuştu: saat dördü on bir dakika geçiyordu. Bakışlarım rahibin sarkmış yenlerinden içerlere kaydı; kıllı, adaleli köylü kollarını gördüm; daha ötede gömleği kıvrılmıştı; gömleğinin yenlerini neden indirmemiş acaba, diye düşündüm.

İçini çekti, ellerini yine yüzüne götürdü, yavaş sesle sordu: «Dua ediyor musunuz?» «Evet.» dedim ve ona birçok geceler, eski püskü sedirime uzanarak, hatırladığım bütün duaları okuduğumu, çok kere çocuklarımı uyandırmamak için mum yaktığımı, ezberimde olmayan duaları da dua kitabından okuduğumu anlattım.

Başka bir şey sormadı, sustum ben de ve kolundaki saate baktım: dördü on dört dakika geçiyordu. Dı-

şardan doğru tramvay deposundaki takırtıları, mutfaktaki kadının söylediği türküyü, garda bir trenin boğuk gürültülerini işitiyordum.

Rahip nihayet ellerini yüzünden çekti, dizleri üstünde katladı, yüzüme bakmadan: «Dünyadan korkuyorsunuz, fakat içiniz rahat etsin, dünyayı yendim ben. Bilmem anlayabildiniz mi?» dedi, sonra cevabımı beklemeden devam etti: «Dar kapıdan geçiniz, zira geniş kapı ve geniş yol mahva götürür ve oradan geçenler çoktur. Fakat hayata götüren kapı ve yol dardır ve onları bulanlar azdır.»

Sustu yine, ellerini yine yüzüne götürdü, parmakları arasından doğru fısıldadı: «Dar.. bildiğimiz yolların en darı, bir bıçağın keskin yüzü gibi. Bence siz o yoldasınız...» Ve birdenbire büsbütün çekti ellerini, kafesteki yarıktan bana baktı, ancak bir saniye baktı, ve ben, bana o kadar şefkatli görünmüş gözlerindeki sertlikten korktum. «Size emrediyorum.» dedi. «O çok nefret ettiğiniz rahibinizin âyinlerini dinlemenizi, şaraplı ekmeği onun ellerinden yemenizi emrediyorum.. şayet..» Tekrar baktı yüzüme: «Şayet günahlarınız bağışlanırsa.»

Yine sustu, dalmış gitmişti sanki. Bildiğim bütün duaları, yakınmaları içimden tekrarlamaya çalıştığım sırada, dışarda depoda kaynak âletlerinin keskin cızırtılarını ve ansızın, kilisesinde çalmaya başlayan çan seslerini duydum. Saat dördü çeyrek geçiyordu.

«Çünkü bilmiyorum, ben sizin günahlarınızı bağışlayabilir miyim, bekleyelim bakalım. Allahım!» dedi daha şiddetli bir sesle: fakat bakışı sertliğini kaybetmişti. «Nasıl olur da bu kadar nefret edersiniz?» Bir çaresizlik hareketi yaptı, bana döndü: «Sizi takdis edebilirim.. fakat kusura bakmayın, önce düşüneyim hele; bir

meslektaşına danışmam gerekir belki. Acaba bu akşam.. şey, öyle ya, kocanızla buluşacaksınız. Kocanızın size dönmesini sağlamanız gerek.»

Günahlarımı bağışlamak istemeyişine çok üzülmüş-tüm: «Lütfen bağışlayın günahlarımı!» dedim. Gülüm-sedi, elini biraz yukarıya kaldırdı: «Bu kadar candan ar-zu ettiğinize göre bağışlamak isterdim, fakat cidden şüp-heliyim. Artık nefret etmiyor musunuz?» «Hayır, ha-yır!» dedim hemen. «Sadece bir üzüntü duyuyorum.» Karar veremiyor gibiydi, ve ben ne yapacağımı bilemi-yordum. Israr etsem kabul ederdi belki; ama ben ısrar-ım üzerine değil, gerçekten bağışlanmak istiyordum.

«Şarta bağlı.» dedi ve gülümsedi yine. «Günahları-nızı bağışlayabilirim, fakat şarta bağlı. Hadi elimde o kuvvet var diyelim, yine de..» Elleri yüzümün önünde sabırsız kıvıldıyordu. «Nefretinizle mahkûm ediyorsu-nuz; biz mahkûm edemeyiz, nefret edemeyiz, doğru de-ğil, hayır.» Başını şiddetle salladı, sonra masanın kena-rında açılmış duran avuçlarına koydu, dua etti, bir-den doğruldu ve günahlarım' bağışladı. İstavroz çıkar-dım, ayağa kalktım.

Masanın önünde duruyordu, yüzüme baktı. O daha konuşmadan birdenbire içimde, bu rahibe karşı bir acı-ma belirdi.

«Size yalnız şunu...» Başladığı cümleyi bir el hare-ketiyle öteye attı. «Siz zanneder misiniz ki bende yok o nefret. Bir rahip olan bende? Ben o nefreti buramda du-yuyorum.» Ellini siyah cüppesinde kalbinin biraz aşağı-sına vurdu. «Amirlerime karşı duyduğum nefreti bazan buramda duyuyorum.» dedi ve pencereyi gösterdi. «Bu benim kilisemde âyinleri gezgin rahipler yönetirler; ci-vardaki otellerden gelirler; kongrelere giden, kongreler-

den gelen, sıhhatli bakımlı adamlardır bunlar. Kire toza toprağa hırslanırlar, kilise hizmetkârlarının azlığına kızarlar. Saat on, on üç, yirmi âyinleri; yirmi beş dakikada bir normal âyinler hep burda yapılır. Her gün beş, on, çok zaman on beş âyin. Bilmezsiniz ne kadar çok gezgin rahip vardır; tedaviden gelirler, tedaviye giderler; sonra o kongreler! On beş âyin; toplansanız beş Hıristiyan ancak katılır bu âyinlere. Asıl rekorlar burada kırılır; on beş konur; beş alınır. Ah, otel banyolarının kokusunu benim harap âyin eşyaları odama bırakıp giden o zavallı rahiplerden ne diye nefret edeyim?» Pencereden ayrılıp bana doğru geldi, masadan defter kalem uzattı; adresimi yazdım, yana kaymış şapkamı düzelttim.

Birkaç kere hızlı hızlı, kapı vuruldu. . .

«Peki, peki, biliyorum, ibadet!» diye seslendi rahip. «Geliyorum.»

Veda için elini uzattı, içini çekerek baktı bana; beni kapıya kadar götürdü.

Kilisenin büyük kapısından yavaş yavaş yeraltı geçidine doğru yürüdüm. İki kadınla bir erkek kiliseye ibadete geliyorlardı. Kilisenin karşısında asılı büyük, beyaz bir afişin üzerinde kırmızı harflerle: «Eczacın olmasa nesin sen?» yazılıydı.

Gökte koyu bir bulutun kenarı güneşin önünden kaydı geçti, güneşi meydana çıkardı, ve güneş şimdi «olmasa»nın o'suna vurmuş, harfin içini sarı bir ışıkla doldurmuştu. Yoluma devam ettim. Önümden, koltuğunda bir dua kitabı, bir oğlan çocuğu geçti; sonra boşaldı cadde. Caddeyi küçük dükkânlar, yıkılmış evler çevreliyordu. Yanmış kararmış duvarların gerisinde tramvay deposundan gelen gürültüleri duydum.

Burnuma fırından yeni çıkmış sıcak çörek kokuları çarptı; durdum, sağ tarafa baktım: Tahta bir barakanın açık kapısından buram buram beyaz buğular yayılıyor, eşikte bir çocuk güneşleniyordu. Çocuk, başını havaya kaldırmış, gözlerini kırıştırıyordu. Yüzünde yumuşak bir salaklık ifadesi vardı; kızarık göz kapakları güneş ışığında saydamdı âdeta. İçimde acılı bir şefkat duydum. Çocuğun elinde yeni kızarmış, marmelâtlı bir hamur tatlısı vardı; ağzının kenarları yapış yapıştı şekerden. Şimdi tatlıyı ısırırken kahverengimsi marmelât dışarı taşıyor, üzerindeki kazağa damlıyordu. İçerde bir tencerenin üzerine eğilmiş bir genç kız gördüm: Güzeldi yüzü, başını örtüyordu; birden başını kaldırdı, göz göze geldik, gülümsedi bana. Gülümseyişi bir büyü etkisi bıraktı üzerimde; ben de ona gülümsedim; kımıldamadan birkaç saniye öylece kaldık. Ve ben aslında yalnız ona bakıyordum ama, uzaklardan doğru sanki kendimi de görüyordum; oracıkta iki kardeş gibi birbirimize gülümseyerek duran ikimizi görüyordum. Gözlerimi indirdim, hatırlamıştım çünkü: Kokusu midemi uyarmış tatlılardan bir tane bile almaya param yoktu. Salak çocuğun akçıl perçemlerine baktım, yanıma para almamış olduğuma üzüldüm. Fred'le buluşacağım zamanlar yanıma para almam hiç; çünkü parayı gördü mü Fred dayanamaz beni çok kere içki içmeye kandırır. Salak çocuğun tombul gerdanına, yüzüne bulaşmış şeker kırıntılarına baktım; yavaş aralanmış dudaklarını seyredince, içimde hasede benzer bir şey hissettim.

Bakışlarımı tekrar kaldırdığım vakit genç kız, yağ tenceresini kenara çekmişti, eşarbını çözüyordu; eşarbu çıkardı ve saçları gün ışığına döküldü: Ve ben tekrar yalnız onu değil, yüksekçe bir yerden bakar gibi kendimi de gördüm. Yıkıntılarla çevrili, kirli sokağı, kilisenin kapısını, afişi gördüm; bu barakanın önünde du-

ran kendimi gördüm: sıska, üzgün, fakat gülümseyen kendimi.

Salak çocuğun önünden yavaşça geçip barakaya girdim. Köşede bir masanın kenarında iki çocuk oturuyordu; sobanın yanında tıraşı uzamış, yaşlı bir adam oturmuş, gazete okuyordu. Adam gazeteyi indirdi, bana baktı.

Genç kız kahve makinesi yanında ayakta duruyor, aynaya bakarak saçını düzeltiyordu; beyaz, ufak ve çocuksu ellerini seyrettim bir süre; şimdi aynada onun bana gülümseyen taravetli yüzünün yanında kendi yüzümü görüyordum: sıskaydı, hafif sarıya çalıyordu, ve ince bir çizgi halinde yana taşmış koyu kırmızı bir ruj parıltısı vardı dudaklarında. Yüzümdeki o gülümseme, hemen hemen istemediğim halde içimden gelmesine rağmen bana bir yapmacık gibi görünüyor, şimdi başlarımız bir çırpıda yer değiştirmişe benziyordu: Genç kızda benim başım vardı, bende onun başı. Ve ben kendimi o genç kız olarak görüyordum; aynanın karşısında saçlarını düzelden, ben olmuştum. Genç kız seveceği bir adama geceleyin kollarını açıyor, adam onun içine hayatı ve ölümü sokuyor, ve adamın aşk dediği şeyin izleri, tortuları genç kızın yüzünde birike birike bu yüz, benim yüzüme benziyordu: bu hayatın acılarıyla sarımtırak bir renge boyanmış, sıska bir yüz.

Derken genç kız arkasına dönüverdi ve aynadaki yüzümü kapattı; sağa doğru yürüdüm, kendimi kızın büyüüne bıraktım.

«Günaydın.» dedim.

«Günaydın.» dedi. «Tatlı ister misiniz?»

«Hayır, teşekkür ederim.» dedim.

«Niçin? Kokusu güzel değil mi?»

«Güzel.» dedim, kızın kim bilir hangi adamın olacağı aklına geldi, irkildim. «Cidden güzel... fakat yanımda para yok.»

Ben «para» deyince sobanın yanındaki yaşlı adam ayağa kalktı, tezgâh gerisine geçti, kızın yanında durdu. «Para.. parasını sonra verirsiniz.» dedi. «Tatlı istiyorsunuz, değil mi?»

«Evet.» dedim.

«Oo, buyurun, oturun!» dedi kız.

Birkaç adım geriye gittim, masaya çocukların yanına oturdum.

«Kahve de vereyim mi?» diye seslendi kız.

«Evet, lütfen.» dedim.

Yaşlı adam bir tabağa üç tane tatlı koydu, getirdi, yanımda ayakta durdu.

«Çok teşekkür ederim.» dedim. «Fakat beni tanı mıyorsunuz ki!»

Adam gülümsedi bana; elleri arkasındaydı, beceriksizce öne aldı, göbeğinin üstüne kavuşturdu. «Onu düşünmeyin, canım!» diye mırıldandı. Kapı eşiğinde oturmakta olan salak çocuğu gösterdim başımla: «Oğlunuz mu?»

«Oğlum!» dedi adam yavaşça. «Bu da kızım.» Tezgâh gerisinde kahve makinesinin kolunu işletmekte olan genç kıza baktı.

«Oğlum insanların dilini bilmiyor.» dedi yaşlı adam. «Hayvanların dilini de bilmiyor, hiç konuşamıyor; dsu-dsa-dse- diyebiliyor ancak.. Bizse..» Bu sesleri verebilmek için dışarı çıkmış dili, tekrardan ağzından içeri kaymıştı. «Bizse onu taklit ediyoruz, ama sert ve acemice bizim sesimiz; zu-za-ze diyoruz. Beceremiyoruz.» dedi adam yavaşça ve birden sesini hafifçe yükselterek: «Bernhard!» diye seslendi. Salak çocuk, başını ağır ağır çevirdi, fakat hemen yine önüne düştü başı. İhtiyar, bir

daha seslendi: «Bernhard!» Çocuk yine çevirdi başını; bir sarkaç gibi yine öne kaykıldı başı; ve yaşlı adam kalktı, çocuğu kollayarak elinden tuttu, masaya getirdi. Adam yanındaki iskemleye oturdu, çocuğu kucağına aldı, yavaşça sordu bana:

«İğrenmiyorsunuz ya, çekinmeyin, söyleyin!»

«Hayır.» dedim. «İğrenmiyorum.» Kızı kahveyi getirdi, fincanı önüme koydu, babasının yanında ayakta durdu. «İğreniyorsanız söyleyin, gücenmeyiz; çokları iğreniyorlar.»

Çocuk bingıl bingıldı, yağ içindeydi; sessizce önüne bakıyor, peltek peltek dsu-dsa-dse diyordu. Ona dik-katle baktım, başımı kaldırdım: «Hayır, iğrenmiyorum, bir emzik çocuğu gibi,» dedim. Fincanı ağzıma götürdüm, kahveden içtim biraz, tatlıyı ısırdım: «Kahveniz çok nefis!» dedim.

«Sahi mi?» dedi genç kız, sevinmiş. «Sahi mi? Bu sabah bir adam da böyle söyledi; şimdiye kadar hiç kimse söylememişti de.»

«Cidden nefis.» dedim; tekrar içtim, tatlıyı ısırdım. Kız, babasının oturduğu iskemlenin arkalığına yaslanmıştı, bana bakıyordu; bakışları daha sonra ötelere kaydı.

«Bazan,» dedi kız «düşünürüm de acaba bu çocuk neler duyar, nasıl yaşar? Çokluk öyle hoşnut, öyle mutlu ki! Galiba yalnız yeşille kahverengini ayırt ediyor, yalnız bu iki rengi. Belki hava bir sudur onun için, yeşil bir su; çünkü zorlukla kımıldayabiliyor havanın içinde. Yeşil su bazan kahverengimsi oluyor, eski bir film gibi yer yer kararmış, kabarmış yeşil bir su. Ağlıyor da bazan, o zaman çok fena! Bazı sesleri, duyunca başlıyor ağlamaya.»

«Ah, ağlıyor demek?» dedim.

«Of, evet!» dedi kız ve bakışları geri döndü, gülümsemeden yüzüme baktı. «Sık sık ağlar, hep de böyle tiz gürültüler olursa acı acı ağlar; göz yaşları ağzının kenarlarındaki salyalara akar, karışır. Yiyebildiği şeyler: tatlılar, süt ve ekmek. Tatlı, süt ve ekmek dışında hiç bir şeyi almaz midesi; hemen çıkarır. Şey, afedersiniz hâlâ iğrenmiyorsunuz ya?»

«Hayır!» dedim. «Siz anlatmanıza bakın!»

Genç kızın bakışları, üzerimden tekrar ötelere kaydı, ve elini salak çocuğun başına koydu genç kız. «Yüzünü, vücudunu havanın akışına karşı kımıldatabilmek onun için ne kadar zorsa, bu gürültüleri duymak da öyle korkunç her halde. Belki kulaklarında orgların yumuşak uğultusu vardır hep; yalnız onun duyduğu, kahverenkli bir melodi. Belki de görülmeyen ağaçları hışırdatan bir fırtınadır işittiği. Kol kalınlığında teller ses vermeye başlıyor, bir uğultu onu çağırıyor ve birden yok oluyor.»

Yaşlı adam, hayran hayran kızı dinliyordu; kollarını salak çocuğun vücuduna dolamıştı, ceketinin yenlerine akan marmelâtı, şekeri görmüyordu gözü. Kahveden bir yudum daha aldım, ikinci tatlıyı ısırdım, yavaşça sordum kıza: «Nerden biliyorsunuz?» Yüzüme baktı, gülümsedi: «Ah, hiç bir şey bildiğim yok» dedi. «Ama belki de... onda bizim bilmediğimiz bir şeyler olsa gerek. Ben hayalimde canlandırıyorum bunları. Bazan da birdenbire bağırır; ansızın, koşarak bana gelir; göz yaşları önlüğüme akar. Eşikte otururken birdenbire koşup gelir. Düşünürüm de her şeyi bizim gördüğümüz gibi, birdenbire görmeye başladı, derim. Birdenbire, yarım saniye sürer bu, bir korku gibi içine sokuluvermiştir: Gördüğümüz halleriyle insanlar, otomobiller, tramvaylar, bütün gürültüler. O zaman uzun uzun ağlar.» Köşede otur-

makta olan çocuklar ayağa kalktılar, tabaklarını itip yanımızdan geçtiler; başında yeşil bir kasket, küçük, delişmen bir kız seslendi: «Deftere yazın lütfen. Annem söyledi.»

«Peki!» dedi yaşlı adam ve arkalarından gülümsedi.

«Karınız?» diye sordum yavaşça. «Öldü mü annesi?»

«Evet.» dedi adam. «Öldü. Bir bomba sokakta parçaladı onu ve çocuğu çekip aldı elinden. Çocuğu bir saman balyası üzerinde buldular. Oraya düşmüştü, haykırıyordu.»

Nefesim kesilir gibi sordum: «Doğuştan mı böyle?»

«Doğuştan.» dedi kız. «Hep böyledir. Her şey akar gider de önünden, farkına bile varmaz. Ona yalnız bizim seslerimiz ulaşır. Bir de kilisenin orglarını, tramvayların keskin gıcırıtlarını, keşişlerin korolarını duyar. Fakat yesenize, ah, tiksindiniz galiba?»

Sonuncu tatlıyı aldım, hayır anlamına başımı salladım ve sordum: «Keşişlerin sesini işitiyor, öyle mi?»

«Evet.» dedi kız, yumuşak bir sesle, yüzüme doğru. «İşitiyor her halde. Bildoner meydanındaki keşişlere gittiğimiz zamanlar — bilirsiniz — koro halinde dualar okunurken değişir yüzü, incelir, âdeta bir sertlik kazanır. Korkarım her seferinde, ve kulak kabartır; biliyorum, duyuyor, kulak kabartır, bambaşka bir çocuk olur; dualardaki melodiyi duyar, keşişler sustular mı ağlamaya başlar. Çok şaştınız, değil mi?» dedi kız, gülümseyerek. «Yeseniz e!»

Tatlıyı tekrar elime aldım, ısırđım, sıcak marmelâdın ağzımda dağıldığını hissettim.

«Onu oraya sıkça götürün.» dedim. «Bildoner meydanına.»

«Aa, evet!» dedi kız. «Çok korkuyorum ama, sık sık götürüyorum. Daha kahve ister misiniz?»

«Hayır, teşekkür ederim.» dedim. «Ben artık gitmeliyim.» Çekinerek ona ve salak çocuğa baktım, yavaşça: «Çocuğu görmek isterdim.» dedim.

«Kilisede mi?» diye sordu kız. «Keşişlerin yanında mı?»

«Evet.» dedim.

«Ah, o halde beraber.. yazık, gidiyorsunuz.. yine gelirsiniz, değil mi?»

«Geleceğim.» dedim. «Hem borcum da var zaten.»

«Onun için değil, rica ederim.. Gelin yine.»

Yaşlı adam, başını sallayarak kızın sözlerini doğruladı. Kahvenin son yudumunu içip ayağa kalktım, mantomdaki tatlı kırıntılarını silkeledim.

«Yine gelirim.» dedim. «Sizin burası ne güzel!»

«Bugün mü?» diye sordu kız.

«Bugün değil.» dedim. Ama pek yakında, belki yarın sabah... sık sık uğrarım.. keşişlere beraber gideriz.»

«Peki!» dedi kız. Bana elini uzattı; bu çok hafif beyaz eli bir an tuttum, bırakmadım; onun o körpe, genç yüzüne baktım, gülümsedim; yaşlı adamı başımla selâmladım. Parmakları arasında tatlıyı ufalayıp duran salak çocuğa: «Bernhard!» dedim yavaşça; ama işitmedi, hattâ görmüyor gibiydi beni. Gözlerini sımsıkı yummuştu âdetâ; kızarıklık ve iltihaplıydı göz kapakları.

Oradan ayrıldım, İstasyon caddesine giden karanlık yeraltı geçidine doğru yürüdüm.

IX

Aşağı indiğimde masalardan istif edilmiş tabakları kaldırıyorlardı; salon soğuk gulaş, salata ve sonradan şekerlendirilmiş puding kokuyordu. Bir köşeye oturdum; oyun makineleri başında durmuş, oynayan iki delikanlıya baktım. Nikel bilyeler kontak yaptıkça duyulan o tath çınlayış, manivela yuvasındaki yuvarlağın hızla dönüşü, makinenin takırdayarak duruşu, bende o eski heyecanı uyandırıyordu. Garson, elinde bir bez, masaları siliyor, otelci kadın tezgâhın yukarsına büyük, sarı bir karton çiviliyordu: «Bu akşam dans. Giriş serbest.» Yanımdaki masada keçe paltolu, avcı şapkalı yaşlı bir adam oturuyor, tablaya koyduğu piposundan dumanlar yükseliyordu. Adam yeşii şapkasını başından çıkarmamıştı ve kırmızımsı gulaşı karıştırıyordu.

«Ne emredersiniz?» diye sordu garson. Başımı kaldırıp baktım, yüzü yabancı gelmedi bana.

«Ne var?»

«Gulaş.» dedi. «Domuz pirzolası, patates salatası ve tatlı. Arzu ederseniz önce çorba da getireyim.»

«Gulaş!» dedim. «Önce çorba, bir kadeh de korn!»

«Baş üstüne!» dedi garson.

Yemek kuvvetli ve sıcaktı; acıktığımı hissediyordum, ekmek istedim, baharlı bir salça sürdüm üzerine.

Sonra bir kadeh içki daha getirttim. Delikanlılar oyunlarına devam ediyorlardı. Birincinin saçları tepesinde havaya kalkmıştı.

Yemeğin parasını verdim, birkaç dakika daha bekledim, fakat oyun makineleri boşalmadı. Garsonun yüzüne dikkatle bir daha baktım: bu solgun yüzü, bu akçıl saçları ben evvelce görmüştüm mutlaka.

Tezgâh başında sigara istedim; otelci kadın yüzüme baktı, sordu: «Bütün gece mi kalacaksınız?»

«Evet.» dedim.

«Lütfen parayı peşin ödeseniz..» sırtarak baktı yüzüme. «Hani her ihtimale karşı.. otelimiz istasyona yakın da.. Sizin de eşyanız yok.»

«Tabii!» dedim, cebimden paramı çıkardım.

«Sekiz mark, lütfen!» dedi, mürekkepli kalemını yaladı, makbuz yazdı. «Birisini mi bekliyorsunuz?» diye sordu pusulayı verirken.

«Evet, karımı.» dedim.

«Evet!» dedi, sigaraları uzattı; bir mark bıraktım, yukarıya çıktım.

Uzun zaman yattım yatakta, hayallere daldım, sigara içtim; ne düşündüğümü bilmiyordum, derken hatırladım: ben garsonun kim olduğunu bulmaya çalışıyordum. Gördüğüm çehreleri unutmam; ardımdan gelir hepsi, ve karşıma çıktılar mı tanırım onları. Hele şöyle bir görüp geçtiklerim bilinç altımda kol gezer; bulanık bir derecikte yosunlar arasında görünmeyen gri balıklar gibi sağa sola yüzerler. Ara sıra başları su yüzüne değer gibi olur; ben sahiden görünce de artık kesin olarak aydınlığa çıkmışlardır onlar. Bu deredeki kaynaşmayı tedirgin, telâşlı taradım ve oltamı birden yukarı çektim: Evet, oydu, garson; vaktiyle bir yaralı toplama mer-

kezinde bir dakika için yanımda yatmış bir asker. Başındaki sargıdan dışarı bitler çıkıyor, hem pıhtılaşmış, hem de taze kanın içinde bitler kaynaşıyordu. Bitler bu inatçı hayvanlar, baygın yatan adamın ensesine, akçıl ve ince saçların içine rahatça sokulmuşlardı. Yüzüne, kulaklarına tırmanıyor, kayıp düşüyor, omuzlarına tutunuyor, yakasından içeri kaybolup gidiyorlardı. Demin bana kendi âleminde gulaş satmış adamın yüzü, buradan üç bin kilometre uzakta gördüğüm o ince uzun, acılı yüzdü işte.

Garsonu nerden hatırladığımı anlayınca ferahlamıştım; yatakta yana döndüm, cebimden paralarımı çıkardım; yastığın üzerine saydım: on altı mark, seksen fenik'im vardı daha.

Sonra yine aşağıya, meyhaneye indim; ama iki delikanlı hâlâ oyun makinelerinin başındaydılar. Birinin ceket cebi on kuruşlarla dolu gibiydi, aşağı sarkmıştı. Delikanlı sağ elini cebine sokmuş, paraları karıştırıyordu. Bir de yine avcı şapkalı adam vardı salonda; bira içiyor, gazete okuyordu. Bir şnaps içtim; bir tabureye oturmuş, resimli bir derginin yapraklarını çeviren otelci kadının kırışksız yüzüne baktım.

Yine çıktım yukarıya, yatağa uzandım; sigara tütürüyör, Kaete'yi, çocukları, savaşı ve iki küçük yavrumuzu düşünüyordum; cennette onlar, diyordu rahipler, bu küçükler için. Ben bu çocukları her gün düşünürüm, ama bugün uzun uzadıya düşündüm. Beni tanıyanların hiç biri, belki Kaete bile, onları ne kadar sık

hatırladığıma inanmazlar sanırım. Onlar beni, babasının bıraktığı parayı çarçur ettikten sonra, her üç yılda bir mesiek değiştiren, sebatsız, hercai bir adam bilirler; ben onların gözünde, ilerleyen yaşına rağmen yine de durulmayan, ailesine karşı kayıtsız, eline para geçer geçmez gidip kafayı çeken biriyim.

Ama aslında aşırı içmelerim çok seyrekten benim. Ayda bir bile değil, ve ancak üç ayda bir belki, zilzurna sarhoşumdur. Bazan düşünürüm de, içmediğim günler ne yaptığımı sanıyor bunlar acaba, yani otuz günün yirmi dokuz günü? Bol bol geziyorum; bunun yanı sıra eski okul bilgilerimi eşeleyip onları döküntü ortaokul öğrencilerine satarak biraz daha çok para kazanmaya da bakıyorum. Şehri dolaşıyor, en çok uzak kenar mahallelere gidiyor, kapanmamışlarsa mezarlıklara uğruyorum. Bakımlı fidanlar, temiz çiçek tarhları arasında yürüyor; plâkaları, isimleri okuyor, mezarlığın kokusunu içime çekiyor, bir gün benim de burada yatacağımı düşünerek kalbimin titrediğini hissediyorum. Eskiden birçok şehirler gezmiştik, paramız varken henüz. Ama yabancı şehirlerde de ben aynı şeyi yapmıştım, şimdi bir yere ayrılmayı düşünmediğim burada yaptığımı: Otel-lerin yataklarında yan gelir, sigara tütürür, plansız hedefsiz gezintilere çıkar, ara sıra bir killseye girer, şehrin kenar semtlerine uzanır, oralandaki mezarlıklara giderdim. Külüstür meyhanelerde içer, geceleri tanımadığım, kendilerini bir daha hiç görmeyeceğimi bildiğim kimselerle canciğer olurdum.

Mezarlıklara gitmek çocukken bile hoşuma giderdi; genç bir adama hiç yakışmıyor dedikleri bu tutkuya daha o zamanlar kaptırmıştım kendimi. Ama bütün bu ölü isimleri, bu çiçek tarhları, her harf her koku.. hepsi

bana, bir gün benim de öleceğimi söylüyor: Varlığından hiç şüphe etmediğim tek hakikat bu. Ve yavaş yavaş önlerrinden geçtiğim bu sonsuz mezar dizileri arasında bazan tanıdıklarımın isimlerine raslarım.

Ben ölümü daha çocukken, pek erken duydum, yaşadım. Yedi yaşındaydım; annem öldü; anneme ne yaptıklarını bir bir izlemiştim: Rahip gelmiş, cesedi yağlamış, takdis etmişti. Uzanmış yatıyor, kımıldamıyordu annem. Çiçekler getirmişlerdi, bir tabut getirmişlerdi; akrabalar gelmişler, yatağı başında ağlamış dua etmişlerdi. Annem uzanmış yatıyor, kımıldamıyordu. Her şeyi bir bir, merakla izliyordum. İtilmeler, azarlamalar, cenaze servisi görevlilerini seyretmekten beni alıkoymamıştı. Annemi yıkadılar, ona beyaz bir gömlek giydirdiler, tabutu bir arabaya koydular — ve ev ıssız, boş kaldı annemsiz — ve ben babama duyurmadan mezarlığa gittim, on iki numaralı tramvayla gittim — ah, hiç unutmuyorum — Tuckhoff meydanında on numaralı otobüse binip son durağa kadar gittim.

Bir mezarlığa ilk defa giriyordum; kapıdaki yeşil kasketli adama annemi sordum. Kırmızı, patlak yüzlü bir adamdı, şarap kokuyordu; beni elimden tuttu, karşı taraftaki mezarlık müdürlüğü binasına götürdü. Güler yüzlü davranıyordu bana; adımı sordu, bir odaya soktu beni, burada bekle! dedi. Bekliyordum. İskemlelerle açık kahverengi masa arasında geziniyor, duvardaki resimlere bakıyor ve bekliyordum. Resmin biri esmer, ince uzun bir kadın resmiydi; bir odada oturmuş bekliyordu. Parmak uçlarına basarak yükseldim, resmin altındaki yazıyı sökmeye çalıştım ve okudum nihayet: Resmin altında NANA yazıyordu. Bir başka resimde sakallı bir adam vardı; sırtıyor, kapağı çok süslü bir bira sürahisini yüzüne doğru kaldırıyordu. Altında ne yazdığını okuyamadım; kapıya gittim, fakat kilitliydi kapı.

O zaman ağlamaya başladım. Açık kahverengi iskemlelerin birine sessizce oturmuş, ağlıyordum; derken sofa da ayak sesleri duydum; gelen babamdı. Onun ayak seslerini uzun sofamızda çok duymuştum, biliyordum. Babam bana pek şefkatli davrandı; yeşil kasketli ve şarap kokan o şişman adamla beraber, ölülerin bekletildiği binaya gittik. Üstlerinde isimler, numaralar yazılı tabutlar gördüm orada, ve yeşil kasketli adam bizi bir tabutun yanına götürdü ve babam tabutun üzerindeki plâkaya parmağını hafifçe vurdu ve okudu bana: Elisabeth Bogner, 18.4. saat 16.00, parsel VII/L. «Bugün ayın kaçı?» diye sordu bana. Bilmiyordum. «On altısı.» dedi babam. «Annen ancak öbür gün gömülecek.» «Ama ben yokken tabuta kimse dokunmasın!» dedim, babam ağlayarak söz verdi bana, ve yaşlı evimize döndük, eski düzen büyük sandık odasının boşaltılmasında ona yardım ettim. Annemin yıllar yılı gezgin satıcılardan almış olduğu öte beriyi çıkardık, ortaya döktük: «Yığın yığın paslanmış traş bıçakları, sabunlar, böcek öldüren tozlar, yarı çürümüş bel lâstikleri, kutu kutu çengelli iğneler. Babam ağlıyordu.

İki gün sonra, tabutu o haliyle yine gördüm nitekim: Bir küçük arabaya koydular; üzerinden çelenkler, çiçekler sarkıyordu. Tören görevlileri peşinden, rahibin arkasında tabutu takibettik; yedinci parseldeki büyük, balçıklı çukurun başına geldik. Tabutun takdis edildiğini, çukura indirildiğini, üzerine kutsal su serpildiğini, üstüne toprak örttüklerini gördüm. Ve rahibin okuduğu duayı dinledim; topraktan, toprak olup ölümden sonra dirilmeden söz ediyordu.

Babamla ben daha bir süre mezarlıkta kaldık; çünkü ben bakmakta ısrar ediyordum: Mezarlıklar daha da

toprak atıyor, toprağı sıkı sıkı bastırıyor, tümseğı kürekleriyle düzeltiyorlardı. Çelenkleri üzerine koydular, sonunda içlerinden biri toprağı küçük, beyaz bir haç soktu; üzerinde siyah harflerle «Elisabeth Bogner» yazıyordu.

Daha çocukken ölümün ne olduğunu iyice öğrendiğime inanmıştım: İnsan gidiyor, toprağı gömölüyor ve ölümden sonraki dirilmeyi bekliyordu. Anlamıştım, çok iyi dikkat etmişim: Bütün insanlar ölecektiler ve öldüler; tanıdıklarımın çoğı öldü ve gömölüşlerinde bulunmaktan beni hiç bir şey alıkoymadı.

Ben ölümü belki de çok sık düşünüyorum, ve beni bir sarhoş bilenler yanılıyorlar. Başladığım her şey bana önemsiz geliyor, boş ve anlamsız görünüyor. Kaete'den, çocuklardan ayrılalı beri yine sık sık mezarlıklara gidiyor, ölülerin gömölüşünde bulunmak için vaktinde gitmeye de çalışıyordum. Tanımadığım kimselerin tabutları peşinde yürüyor, mezar başı konuşmalarını dinliyor, rahibin açık mezara doğru mırıldandığı dualara ben de katılıyor, mezarlara toprak atıyor, tabutların başında dua okuyor, param olunca önceden çiçekler alıp bunları tabutun üstünde kubbeleşen gevşek toprağı serpiyorum. Ölünün ağlaşan yakınlarının önünden geçiyorum; beni yemeğı çağırınlar bile oldu. Tanımadığım kimselerle masalara oturdum, biralar içtim, sosisler patates salataları yedim; ağlaşan kadınların tabağıma koca koca dilimler koymalarına ses çıkarmadım; sigaralar, şnaps'lar içtim; cenazelerden başka bir şeylerini bilmediğim kimselerin hayat hikâyelerini dinledim. Bana fotoğraflar da gösteriyorlar; bir hafta önce genç bir kı-

zin cenazesi arkasından gitmiştim; eski tip bir lokantanın kuytu bölmesinde babasının yanında oturuyordum; adamcağız beni kızının gizli bir âşığı sanmıştı, bana onun resimlerini gösterdi. Cidden güzel bir kızın resimleri idi bunlar: Genç kız ağaçlıklı bir yolun ağzında bir motosiklete binmişti, saçları rüzgârda uçuşuyordu. «Daha bir çocuktu.» dedi babası bana. «Henüz sevgi nedir, aşk nedir bilmiyordu.» Kızın mezarına çiçekler serpmiştim; şimdi babasının yaşlı gözlerini görüyordum. Purosunu bir an, gri tuğla sigara tablasına bırakmış, gözlerinin yaşını silmişti.

Denediğim çeşitli meslekler, işler hiç sarmıyordu beni. Doğru dürüst bir iş sahibi olabilmek için gerekli ciddiyeti, ısrarı gösteremiyordum. Savaştan önce uzun zaman bir ilâç fabrikasında çalışmışım; sıkıntı basınca fotoğrafçılığa geçtim, ondan da çabuk usandım. Sonra okumaya merakım olmadığı halde kütüphane memuru olmak istedim; Kaete'yi bir kitaplıkta tanıdım, kitapları seviyordu Kaete. Orada kaldım, çünkü Kaete oradaydı; fakat çok geçmeden evlendik ve ilk gebeliğinde onun o işi bırakması gerekti. Derken savaş da patladı; ilk çocuğumuz Clemens ben askere giderken doğdu.

Savaşı hatırladım, yine canım sıkıldı, yataktan kalkıp yine meyhaneye indim: Saat dörde geliyordu. Bir şnaps içtim, şimdi boşalmış oyun makinelerinin başına gittim; ama yalnız bir kere, bir onluk attım makineye, manivelaya bastım, üzerimde bir yorgunluk hissediyordum.

Odama dönüp yine uzandım yatağa; sigara içiyor Kaete'yi düşünüyordum; derken Sieben Schmerzen Maria kilisesinin çan seslerini işittim...

X

Üstünde siyah el çizili levhayı hemen buldum, işaret parmağının gösterdiği yönde yürüdüm. Boş ve pusluydu sokak. İlerliyordum ki birdenbire dar bir binadan insanlar taştı dışarı; bir sinema boşalıyordu. Köşede bir başka levha vardı, üzerinde siyah bir el resmi; işaret parmağı kıvrıktı: Hollanda Otelı karşımdaydı tam. Bina-
nın bu kadar kirli oluşu korkuttu beni; yavaş adımlarla karşıya geçtim; pembe boyalı, yaylı kapı önünde durdum, birden ittim kapıyı, restorana girdim. Tezgâhın başında üç adam vardı, ben içeri girince baktılar bana, konuşmalarını kestiler, otelci kadına baktılar; elindeki resimli dergiden kadın da başını kaldırıp bana baktı. Bakışları yüzümden şapkama, sonra elimdeki çantaya kaydı; biraz eğildi kadın, iskarpinlerime bacaklarım, sonra yine gözlerini yüzüme çevirdi, rujumun markasını anlamak ister gibi uzun uzun dudaklarımın baktı. Kadın yeniden öne eğildi, gözü tutmamış gibi bacaklarımın dikti gözlerini: yavaşça sordu: «Evet?» Ellerini belinden çekti, nikel kaplı tezgâh üzerine koydu, sonra karnı üzerinde kavuşturdu; beyaz ince yüzünde bir kararsızlık ifadesi belirmişti.

«Kocamı görecektim.» dedim; ve adamlar başlarını çevirip tekrâr konuşmalarına daldılar. Otelci kadın ben

daha adımı söylemeden: «On bir numara.» dedi. «Birinci kat.» Tezgâhın yanındaki yaylı kapıyı gösterdi; adamlardan biri koştu, kapıyı açtı bana. Solgun yüzlüydü, içmiş benziyordu; dudakları titriyor, gözlerinin akı pembeye çalıyordu. Ben yüzüne bakınca gözlerini indirdi; «Teşekkür ederim.» dedim kapıdan geçtim; kapı bir süre sağa sola gidip geldi; merdivenleri çıkıyordum ki, bir sesin: «Bu kadın bizim buradan!» dediğini duydum.

Merdivenler yeşile boyanmıştı; buzlu cam gerisinde siyah bir karaltı görülüyor, birinci katın küçük sofasında abajursuz bir ampul yanıyordu.

On bir numaralı odanın kapısını vurdum, cevap veren olmayınca açıp içeri girdim. Fred karyolada uyuyordu. Yatmış haliyle narin nahiftir Fred; bir çocuktur âdeta; yıpranmış yüzünü görmüyorsa insan onu on sekizinde sanır. Uyurken ağzı hafif aralıktır, siyah saçları alına dökülür, yüzü kendinden geçmiş bir insan yüzüne benzer, uykusu derindir. Merdivenleri çıkarken ona içerlemiştim: Beni bir sokak kadını gibi tepeden tırnağa süzmüşlerdi; onun yüzünden olmuştu bu. Ama şimdi karyolasına hiç ses etmeden yaklaştım, iskemleyi çektim, çantamı açıp sigaraları çıkardım.

Yatağının yanında oturmuş, sigara içiyordum; kıpırdamaya başlayınca gözlerimi ayırdım üzerinden; duvar kâğıtlarındaki yeşil, yürek biçimi desenlere baktım; başımı kaldırıp sevimsiz lâmbaya baktım; sigaramın dumanlarını pencere aralığından dışarıya üflüyordum. Geçmişlere döndüm; evleneli beri pek az şey değişmişti anlıyordum: Biz o zaman evlilik hayatımıza, sevim-

sizlikten yana bu otel odasından hiç de geri kalmayan mobilyalı bir odada başlamıştık. Savaş patladığı zaman doğru dürüst bir yerde oturuyorduk; ama şimdi düşünüyorum da biz sanki hiç yaşamadık o günleri: dört oda, bir banyo vardı ve temizdi her şey. Clemens'in, duvar kâğıtları Max-Moritz hikâyelerinden alınma sahnelerle süslü bir odası vardı. Bu resimleri anlayamayacak kadar küçüktü Clemens, ama öyleydi odası. Clemens bu resimleri anlayacak yaşa geldiğinde, bir odasının duvar kâğıtları Max-Moritz sahneleriyle süslü o evin yerinde yeller esiyordu; Fred'in orada duruşu hâlâ gözümün önündedir: Elleri gri üniformasının pantolon ceplerinde, üzerlerinden yumuşak gri bir duman yükselen yıkıntılara bakıyordu. Hiç bir şey anlamıyor, duymuyor gibiydi. Ne üst ne baş, ne mobilya.. artık hiç bir şeyimizin kalmamış olması, ona hiç tesir etmemişti sanki. Bana, hiç bir zaman hiç bir eşyası olmamış bir adamın bakışıyla bakıyordu. Yanan sigarasını ağzından çıkarmış, benim ağzıma koymuştu. Sigaradan bir nefes çekmiş, dumanını üflerken de bir kahkaha salıvermiştim.

Pencereyi büsbütün açtım, izmariti aşağıya avlu-ya fırlattım. Çöp kovalarının arasında briket küllerine bulanmış, büyük sarı bir su birikintisi vardı; sigaram içine düştü, cız etti, söndü. Gara bir tren giriyordu. Gidiş geliş saatlerini bildiren memurun sesini duydum, ama ne dediğini anlayamadım. Katedralin çanları çalmaya başlayınca uyandı Fred. Çan sesleri pencere camlarını titretti, camlar hafifçe sarsılmaya başladı. Bu sarsıntı pencere çerçevesinden perde halkasına da geçmişti, halka sağa sola zıplıyor, tıkırdıyordu.

Kımıldamadan, bir şey demeden yüzüme baktı Fred,

içini çekti; uykudan yavaş yavaş uyanırdı, biliyordum.

«Fred!» dedim.

«Evet!» dedi, beni 'kendine doğru aşağı çekti, öptü. Sonra bütün bütün aşağı çekti, sarmaş dolaş olduk, bakiştık. Başımı avuçlarına alıp da inceler gibi kendinden biraz uzakta tutunca gülümsedim ister istemez.

«Kiliseye âyine gitsek!» dedim. «Sen gittin mi yoksa?»

«Hayır.» dedi. «Ancak iki dakika kaldım çıktım. Dua ediyorlardı.»

«Haydi öyleyse!»

Karyolaya ayakkaplarıyla uzanmış, besbelli üstünü örtmeden uyuyakalmıştı; üşüdüğünü görüyordum. Kaba su koydu, ıslattığı elleriyle yüzünü şöyle bir sıvazladı, kurulandı, iskemleden paltosunu aldı.

Kol kola merdivenlerden indik. Üç adam yine tezgâh başındaydılar, konuşuyorlardı, bize bakmadılar. Fred, otelci kadına odanın anahtarını verdi; kadın anah-tarı bir tahta levhaya astı, sordu:

«Geç mi döneceksiniz?»

«Bir saat sonra.» dedi Fred.

Katedrale vardığımızda ibadet yeni sona eriyordu; pliskopos yardımcılarının yavaş yavaş kutsal eşya odasına doğru yürümekte olduklarını gördük: Duru gri su da ağır ağır yüzen akçıl sazan balıklarına benziyorlardı. İlâhileri yandaki mihraplardan birinde yorgun bir rahip yardımcısı okuyordu; rahip sabırsızlıkla omuzlarını kaldırdı, soldaki mihraptan İncil'i almaya gitti; dua kitabını getirecek hademe ortalarda yoktu hâlâ. Esas mihraptan doğru buram buram buhur kokuları geliyor,

âyini dinleyen grupların etrafında birçok kimseler geziniyordu; yakalarında kırmızı bant vardı çoğunun. Değişim bölümünde çingirak çalınca bunların birkaçı ürk-müş gibi oldukları yerde kaldılar; ama çoğu gezinme-lerine devam ettiler; mozaiklere, pencerelere bakıyor, mihraplara sokuluyorlardı. Orgun üstünde asılı, tatlı duru seslerle çeyrek saatte bir çalan saate bakmışlar-
dı; takdisten sonra Fred'le çıkış kapısına doğru yürür-ken âyinin tam on dokuz dakika sürdüğünü gördüm. Fred giriş yerinde beni bekledi; Meryem Ana mihrabı-
na gittim, bir Ave Maria okudum. Bunun için dua et-
mek beni korkutuyordu ama, gebe kalmıyayım diye dua
ettim. Meryem Ana tasvirinin önünde pek çok mum ya-
nıyor, büyük demir şamdanın yanında solda bir deste
sarı mum duruyordu. Mumların yanına bir karton iliş-
tirmişlerdi: Alman Eczacılar Birliği Katolik Eczacıları
tarafından.

Fred'in yanına döndüm, dışarı çıktık. Güneşliydi dı-
şarısı, saat beşi yirmi geçiyordu, acıkmıştım. Fred'in
koluna girdim; dış merdivenlerden inmiştim ki, Fred ce-
bindeki paraları şangırdattı.

«Bir lokantaya gitmek ister misin?» diye sordu ba-
na.

«Hayır.» dedim. «Küçük bir büfeye gidelim; büfe-
de yemek hoşuma gidiyor.»

«Gel öyleyse!» dedi; Blücher sokağına daldık. Yıkın-
tı yığınları yıldan yıla düzlene düzlene yuvarlak tüm-
sekler haline gelmişlerdi; üzerlerinde küme küme ya-
ban otları bitmişti; yeşilimsi gri mantar bağlamış çalı-
ların çiçekleri, solgun yaban güllerinin o tatlı pembe
parıltısıyla ışıldıyorlardı. Mareşal Blücher'in anıtı ora-
da bir süre su yalağının içinde serili kalmıştı; dev gibi,
enerjik, bronz bir adam, gözleri hışımla gökyüzüne di-

kili, orada yatıp durmuştu; derken bir gün anıtı çalmışlardı.

Dövme demirden koca bir kapı gerisine öbek öbek pislik yığılmıştı. Yıkıntılar arasından kürekle, yalnız dar bir yol açmışlardı. Ancak birkaç evi ayakta kalmış Mommsen caddesine çıktığımız zaman uzaktan, yıkıntılar ötesinden doğru bir lunapark müziği geldi kulaklarıma. Fred'in kolunu tuttum, durduğumuz zaman daha açık seçik işittim; Panayır çalgılarının taşkın yankılarıydı bu.

«Fred!» dedim. «Şehirde lunapark mı kuruldu?»

«Evet.» dedi Fred. «Herhalde eczacılar geldi diye. İster misin, gidelim mi?»

«Ah, evet!» dedim; deminkinden daha hızlı yürüdük. Velede sokağına dalıp çıktık, bir köşeyi daha kıvrılınca kendimizi birdenbire lunaparkın gürültü ve kokuları ortasında bulduk. Laterna sesleri, yağda kızartılmış, iç bayıltıcı, yağlı gevreklerin, çöreklerin kokularıyla karışık biberli baharlı gulaş kokuları, atlıkarıncaların keskin uğultuları, içimi heyecanla dolduruyor, kalbim çarpıyordu. Bu kokular; karışık iç içe ama yine de gizli bir melodisi olan bu gürültüler.

«Fred,» dedim. «Bana para ver.»

Cebinden dağınık paraları çıkardı, nikeller içinden kâğıtları ayırdı, katlayıp kopuk yırtık not defterine koydu onları; kalan bütün bozuk paraları elime yığdı; ırıl gümüş paralar da vardı arada, Fred gülümseyerek beni seyrededursun, teker teker saydım hepsini.

«Altı mark, seksen fenik.» dedim. «Bu para çok fazla, Fred!»

«Kalsın.» dedi. «Al lütfen!»

İnce uzun, gri ve yorgun yüzüne baktım, solgun dudakları arasında bembeyaz sigarayı gördüm ve anladım

Fred'i sevdiğimi. Sık sık düşünmüşümdür, ben onu neden seviyorum? Tam bilmiyorum bunu, birçok sebepleri olmalı, fakat bir tanesini biliyorum: Onunla lunaparka gitmek, güzel çünkü.

«Ama yemeğe benim davetlimsin!» dedim.

«Nasıl istersen!» dedi. Koluna girdim, onu karşıdaki gulaş büfesine götürdüm. Büfenin cephesine dans eden Macar kızlarının resimleri yapılmıştı; elleri bellerinde, yuvarlak şapkalı köy delikanlıları, kızların etrafında hora tepiyorlardı. Kollarımızı tezgâha dayadık; duman tüten pencerenin yanında, portatif bir iskemlede oturmakta olan kadın, yerinden kalktı, gülümseyerek yaklaştı.

Şişman ve siyah saçlıydı kadın; güzel, tombul elleri sahte taşlı bir sürü yüzükle süslenmişti. Esmer boyundaki siyah kadife kurdelanın ucunda bir madalyon sallanıyordu.

«İki gulaş!» dedim, iki mark uzattım kadına. Kadın geriye doğru gidip tencerenin kapağını kaldırırken, Fredle karşılıklı gülümsedik.

«Ben gulaş yemiştım.» dedi Fred.

«Ah, afedersin!» dedim.

«Olsun gulaşı severim ben.» Elini kolumun üzerine koydu.

Kadın, tencerenin dibini bir süre karıştırdı, kepçeyi dolu dolu çıkardı; tencereden yükselen buğu duvardaki aynayı buğulandırmıştı. Kadın, ellerimize birer küçük francala tutuşturdu, sonra bir bezle aynayı sildi ve bana: «Ne kadar güzel olduğunuzu göresiniz!» dedi. Dümdüz aynaya baktım, güzelliğim üstümdeydi sahiden: Yüzümün gerisinde ötelerde bulanık, sisli bir atış kulübesi, onun da gerisinde atlı karıncaalar görüyordum.

Aynanın derinliklerinde Fred'le karşılaşınca irkildim. Fred sıcak bir şey yiyemez, hemen diş etleri sancır. Yemekleri ağzında evirip çevirerek soğutmaya çalışması, duyduğu sıkıntı ve sabırsızlıkla, yüzüne öyle bir geveleyiş ve kocamışlık ifadesi verir ki, her seferinde beni daha da ürkütür bu. Fakat ayna yeniden buğulandı; kadın elinde kepçe, tencereyi yavaş yavaş karıştırıyordu. Şimdi yanımıza yeni gelenlere verdiği gulaşlar, bize verdiklerinden daha az göründü bana.

Boşalmış tabakları ittik, teşekkür edip çıktık. Yine Fred'in koluna girdim, geçitlerde barakalar arasından yavaş yavaş yürüyorduk. Gözlerini dikmiş sırttan kuklalara nişan alıp boş teneke kutular attım. Başlarına isabet ettirdikçe kuklalar geriye, kahverengi çuval bezine doğru devrilip de gizli bir mekanizma ile eski yerlerine fırladıkça seviniyordum. Bir çığırkanın boyuna aynı şeyleri tekrarlayan sesine kandım, bir bilet aldım, piyango tekerinin dönüşüne baktım. Kazanacağımı sandığım, çocukluğumdan beri hep kazanacağımı umduğum büyük, sarı oyuncak ayıdaydı gözlerim. Ama piyango tekerinin tıkırtılı göstergesi, aralıklı çivileri yavaş yavaş atladı; para koyduğum numaraya pek az bir şey kalmıştı ki birden durdu; ayıyı kazanamadım, hiç bir şey kazanamadım.

Dönme dolabın dar bölmelerinden birine atladım, kirli bir ele iki onluk tutuşturdum; dolap dönmeye, havalanmaya başladı. Ağır ağır gittikçe yükseliyor, ortadaki tahta dolaba yerleştirilmiş çalgı etrafında dönüyor, taşkın melodilerini yüzüme doğru fırlatıyordu. Katedral kulesinin yıkıntılar üzerinde sanki beni delip geçerek uçtuğunu, ta uzaklarda yaban otlarının sık, güdük yeşilini, üzerlerinde yağmur birikintileri, çadır damlarını görüyordum. İki onluğa beni fır döndüren bu çılgın dolabın çalkantısında kendimi güneşin ortasına

atmıştım, ışıklarına değdikçe çarpılmış gibi oluyordum. Zincirlerin uğultusunu, kadınların haykırıışlarını duyuyordum; tüten dumanları, meydanın alabora olmuş tozunu görüyordum; yağlı baygın koku peşime düşmüş, kovalıyordu beni. Tahta basamaklardan sendeleyerek tekrar aşağı inince Fred'in kollarına yığıldım: «Oh, Fred!» dedim. Bir onluk verip tahta bir sekide dans ettik. Kalçalarını hızla çalkalayan yeni yetmelerin ortasında birbirimize sokulduk; Fred'le dansın ahengine uyarak döndükçe trompetçinin tatlı ve şehvetli yüzünü görüyordum; çalgısı, yağlı yakasını yarı yarıya saklıyordu. Adam her seferinde başını kaldırıyor, bana göz kırpmıyor, trompetinden cırlak bir yaygara koparıyor, her halde benim için yapıyordu bunu.

Fred'in on kuruşlarla rulet oynayışını seyrettim, ruletçi tepsiyi hızla çevirip de bilye dönmeye başlayınca ruletin etrafını sarmış adamlarda dilsiz bir heyecan belirliyordu. Numaralardan birine para koyuşlarındaki süratli, Fred'in de aynı çabuklukla onluğunu hiç şaşmadan numaralardan birine bırakıverişini gördükçe bu iş, üzerinde çalışılmış, benim bilmediğim birtakım kurallara bağlı bir şey gibi geliyordu bana. Bilye dönerken ruletçinin başını kaldırıp soğuk hissiz bakışlarını, küçümser gibi, lunapark üzerinde gezdirdiğini görüyordum. Sert çizgili ufak güzel yüzü, ancak tepsinin vınlayışları azalmaya başlayınca öne çevriliyordu. Rulet durunca konmuş paraları topluyor, cebine aktarıyor, kazananların önlerine paralar atıyor, eli cebinde bozuk paraları karıştırıyordu. Seyircileri yeniden para koymaya çağırıyor, etrafını çevirmiş adamların parmaklarını ellerini kolluyor, hor gören bir tavırla tepsiyi döndürüyor, başını kaldırıyor, dudaklarını büküyor, umursamaz, sıkılmış, etrafına bakınıyordu.

Fred'in önüne iki defa onluklar yığıldı, ve Fred

masadan aldı paraları; kendine zorla yol açıp yanına geldi.

Mavi perdeler kaplı bir gösteri kulübesinin kirli basamaklarına oturduk, kaynaşmayı seyrettik, toz toprak yuttuk, çalgıların karışık konserini dinledik, para toplayanların kısık haykırışlarını duyduk. Kâğıtlar, izmaritler, çiğnenmiş çiçekler, yırtılmış biletlerle dolu, süpürüntülüğe dönmüş yere baktım; gözlerimi yavaş yavaş kaldırıncı birden çocuklarımı gördüm: Bellermann, Clemens'in genç kız da Carla'nın elinden tutmuştu; küçüğü portbebeye koymuşlar, aralarına almışlardı.

Çocukların ağızlarında, tahta sapların ucunda büyük, sarı şekerler vardı; gülüyorlar, etraflarına bakınıyorlardı. Atış kulübesinin yanında durdular, Bellermann barakaya yaklaştı. Portbebenin kulpunu şimdi Clemens tutmuş, Bellermann eline bir tüfek almıştı. Clemens, Bellermann'ın omzu üstünden nişan tahtasına bakıyordu. Çocuklar sevinçli görünüyordu; Bellermann şimdi genç kızın saçlarına kırmızı kâğıt bir çiçek takınca gülüştüler. Yana doğru yürüdüler; Bellermann, Clemens'in avucuna paralar saydı; oğlumun dudaklarının kıpırdadığını bir de onun saydığını, hafifçe gülümseyerek yüzünü yukarı kaldırıp Bellermann'a teşekkür ettiğini gördüm.

«Gel!» dedim Fred'e yavaşça, doğruldum, paltosunun yakasından tutup kaldırdım onu. «Çocuklarımız buradalar.»

«Hani neredeler?» dedi Fred. Bakıştık, ve aramızda, gözlerimizin arasındaki bu otuz santimetrelilik havada, sarmaş dolaş olduğumuz binlerce gece duruyordu. Fred ağzından sigarayı aldı, yavaş sesle sordu: «Ne yapacağız şimdi?»

«Bilmem?» dedim. Fred beni gösteri kulübesiyle işlemeden duran bir atlıkarınca arasındaki bir geçide doğru çekti; atlıkarıncanın etrafı yeşil branda beziyle kapatılmıştı. Halatlar gerili çadır kazıklarına ses etmeden baktık.

«Gel, içine girelim.» dedi Fred; yeşil çadır bezinin iki ucunu biraz araladı, zorlukla girdi; yardım etti, ben de girdim; karanlıkta çöktük oraya, Fred büyük tahta bir kuğuya, ben yanımdaki salıncak ata oturmuştum; çadır dilimleri arasındaki yarıktan düşen akça bir ışın demeti, Fred'in yüzünü ikiye biçiyordu.

«Ben evlenmemeliymişim!» dedi Fred.

«Saçma!» dedim. «Üzme beni. Bütün erkekler böyle söyler.» Yüzüne baktım, şunları ekledim: «Hem sonra bu ne kompliman benim için.. ama hangi kadın, kocasına iyi ki evlendim dedirtebilmiştir?»

«Sen bu işi kadınların çoğundan daha iyi başardın!» dedi, kuğunun başından yukarı kaldırdı yüzünü ve elini koluma koydu. «On beş yıldır evliyiz, ve..»

«Ne mükemmel bir evlilik!» dedim.

«Şahane!» dedi Fred, «Cidden şahane!» elini kolumdan çekti, ellerini kuğunun başına koydu, yüzünü ellerine yasladı, alttan doğru yorgun baktı bana. «Emim, bensiz daha mutlusunuz!»

«Hayır, yanıyorsun!» dedim. «Bir bilsen!»

«Neyi bilsem?»

«Fred!» dedim. «Çocuklar her gün belki on defa seni soruyorlar, ve ben her gece, hemen her gece yatağımda ağlıyorum.»

«Ağlıyor musun?» dedi Fred, yüzünü kaldırdı tekrar, bana baktı; birden bir üzüntü duydum; keşki ona bunu söylemeseydim!

«Ben sana bunu ağladığımı söylemek için değil, ne kadar yanıldığını bilesin diye söylüyorum.»

Birdenbire aralığa güneş vurdu, yuvarlak çadıra sokuldu; yeşil bir filtreden geçmiş, altın ışınları atlı karıncanın binitlerini aydınlattı: Sırıtan atlar, yeşil ejderhalar, kuğular, midilliler. Arkamızda iki kır atın çektiği kırmızı kadife döşeli bir düğün arabası gördüm.

«Gel!» dedim Fred'e. «Orada daha rahat otururuz.»

Bindiği kuğudan kayarak indi, salıncak atımdan inmeme yardım etti; arabanın yumuşak kadifelerine yan yana oturduk. Güneş yine çekilmişti; hayvanların karaltılarıyla yine griye bürünmüştü çevremiz.

«Demek ağlıyorsun?» dedi Fred, yüzüme baktı; kolunu belime dolamak istedi, ama yine geri çekti. «Ben yokum diye mi ağlıyorsun?»

«O da var.» dedim yavaşça. «Ama yalnız onun için değil. Biliyorsun, bizimle olsan çok sevinirim. Fakat buna neden tahammül edemediğini de anlıyorum.. Hem olmayışın, iyi bazan. Çocukları dövdüğün zamanlar senden, yüzündeki ifadeden korkmuştum, sesin yıldırması beni. Bu şekilde geri dönmeni, her şeyin bizden ayrılmadan önceki haliyle sürüp gitmesini istemiyorum. Çocukları dövdüğünü bilmektense yatağıma kapanıp ağlarım daha iyi. Onları sırf paramız yok diye dövüyorsun, sebep bu değil mi? Çocukları yoksul olduğumuz için dövüyorsun!»

«Evet.» dedi Fred. «Yoksulluk hasta etti beni.»

«Evet.» dedim. «İşte bu yüzden, durum düzelmedikçe gelme daha iyi! Bırak ağlıyayım ben. Bir yıl sonra bakarsın, ben de o hale gelir, çocukları ben de döverim; ben de o biçare kadınlardan biri olup çıkarım; çocukluğumda gördükçe korkardım onlardan: Kısık sesli ve yoksuldur o kadınlar; hayatın azgın korkuları çeker götürür onları. Pis kira evlerinin oyuklarında yaşarlar;

çocuklarını ya dayakla ya tathıyla şekerle besler; geceleri hırpani bir sarhoşun kucağına bırakırlar kendilerini; kocaları sosis barakalarının kokusunu getirmiştir eve; ceket ceplerinde ezilmiş iki sigara vardır; yatıp kalktıktan sonra karı koca, bu iki sigarayı, karanlıkta beraberce içerler. Ah, ben o kadınları hep hor gördüm, Allah günah yazmasın. Bana bir sigara daha ver, Fred!»

Fred, cebinden hemen paketi çıkarıp uzattı, bir sigara da kendisi aldı. Kibrit yanınca atlıkarıncanın yeşilimsi aydınlığında zavallı yüzünü gördüm.

«Devam et!» dedi. «Devam et lütfen!»

«Belki ağlayışımın bir sebebi de gebe oluşum.»

«Gebe misin?»

«Belki.» dedim. «Gebeliğimde nasıl olurum bilirsin, fakat henüz emin değilim. Öyle olsaydı atlıkarıncada başım dönerdi. Her gün dua ediyorum, inşallah değilim diye. Bir çocuk daha ister miydin yoksa?»

«Hayır, hayır!» dedi Fred, hemen.

«Ama olursa sensin sebep, ah Fred!» dedim. «Bunu duymak hiç de güzel değil!» Birden bir pişmanlık duymuştum, ne diye böyle söylemişim sanki. Fred hiç cevap vermedi, yüzüme baktı; arabada arkasına yaslanmış, sigarasını içiyordu. «Konuş, konuş lütfen, söyle her şeyi!» dedi sadece.

«Ben çocuklar çok sessiz diye de ağlıyorum.» dedim. «Öyle uslu ki onlar, Fred. Okula öyle uysal sessiz, öyle ciddi gidiyorlar ki, bu beni korkutuyor. Ödevlerini o kadar özene bezene yapmaları beni korkutuyor. Dersleri, ödevleri üzerine boş, anlamsız konuşmalar... onların yaşındayken benim de kullandığım kelimelerin hemen hemen tıpkısı bunlar. Öyle korkunç ki, Fred! Tavada kızaran bir parçacık kızartmanın kokusunu duydukları vakit yüzlerinde beliren o sevinç, sabahları çantalarını hazırlayıp sırtlayışlarındaki o usluluk, çanta-

larındaki ekmekler! Okula gidiyorlar, ikide bir sessizce sofaya çıkıyor, pencereye gidiyor, görebildiğim kadar arkalarından bakıyorum, Fred! Kitapların ağırlığı altında daracık omuzları biraz çökmüş, köşeye kadar beraber gidiyorlar, orada Clemens yan sokağa sapıyor. Carla'yı daha bir süre görüyorum: Kirli gri Mozart cadde-sine doğru ilerliyor, yürüyüşü senin yürüyüşün, Fred! Elleri paltosunun ceplerinde, her halde ya bir örgü modelini ya da büyük Kral'ın ölüm yılını düşünerek yürüyor. Bu ağlamaklı ediyor beni; çünkü onların çabaları, öğrenciyken nefret ettiğim çocukların çabalarını hatırlatıyor: Hani «kutsal aile» tasvirlerinde Yusuf'un marangoz tezgâhı yanında oynayan çocuklar vardır ya; on bir on iki yaşlarında, kıvrıcık saçlı, canları sıkılmış benzeyen, tatlı hoş çocuklar; hani ellerinden kıvrım kıvrım uzun talaşlar dökülür, bukle bukle saçlarına benzeyen talaşlar!»

«Demek çocuklarımız..» dedi Fred, yavaşça. «Kutsal aile tasvirlerindeki o çocuklara benziyorlar, öyle mi?»

Yüzüne baktım; «Hayır!» dedim. «Hayret! Ama onların o yavaş yavaş yürüyüşlerinde ben, insanı ümitsizliğe düşüren o saçma tevekkülü görüyorum, ve bu benim gözlerimi isyanla, korkuyla yaşırtıyor.»

«Allahım!» dedi Fred. «Fakat çok manasız bu. Sen onları galiba çocuk oldukları için kıskanıyorsun.»

«Hayır, hayır, Fred!» dedim. «Ben onları hiç bir şeyden koruyamıyorum; korkum bu benim. İnsanların kalpsizliğinden. Bayan Franke'nin kalpsizliğinden koruyamıyorum onları. Bayan Franke her sabah kiliseye âyine gider ama, çocuklarımdan biri helâyâ girip çıksa çalışma odasından fırlar, helânın kirlenip kirlenmediğine bakar, duvar kâğıtlarına bir damla su sıçramış olsa sofada bağırıp çağırmağa başlar. Su damlalarından korkuyorum, helâda çocukların sifonu çektiklerini işitince

ecel terleri döküyorum. Nasıl söylesem bilmem ki; ama neden bu kadar dertli olduğumu işte sen anla artık!»

«Seni dertli eden şey, fakirliğimiz. Anlamayacak ne var? Fakat seni, teselli etmem imkânsız: Kurtuluş yok bundan. Ah, bir bilsen, temiz bir evde oturmak, hiç para sıkıntısı çekmemek, ne güzel şey, bir bilsen!»

«Hâlâ hatırlarım.» dedim. «Bizim evde herşey tertemizdi, kira her zaman günü gününe ödenirdi ve para.. evet, işte.. sonra biz de, biliyorsun, Fred...»

«Biliyorum.» dedi Fred, hemen. «Ama geçmiş günler pek ilgilendirmiyor beni. Hâfızam incecik tellerden yapılmış, narin, çok narin bir örgü gibi; fakat teller arasında delikler var, kocaman delikler. Biliyorum tabii.. bir zamanlar evimiz, hatta bir banyomuz, her şeyi almaya paramız vardı. Ne isteydim ben o zaman?»

«Fred!» dedim. «O zaman hangi işte çalıştığını unuttun mu?»

«Cidden,» dedi. «Hatırlayamıyorum.» Kolunu belime doladı.

«Bir duvar kâğıdı fabrikasında çalışıyordun.»

«Sahi!» dedi Fred. «Üstüm başım çiriş kokardı hep. Clemens'e bozuk kataloglar getirirdim de o bunları minik karyolasında yırtar, parçalardı. Evet, hatırladım fakat o iş uzun sürmemiştii galiba.»

«İki sene.» dedim. «Savaş başlayıncaya kadar.»

«Öyle ya!» dedi Fred. «Derken savaş başladı. Şöyle tuttuğunu koparır, cidden çalışan biraz da kültüre önem veren birisiyle evlenseydin keşki.»

«Sus!» dedim.

«Geceleri baş başa güzel kitaplar okurdunuz, sen zaten seversin okumayı. Çocuklar zarif karyolalarda uyurlardı; duvarda Mısır Kraliçesi Nofretete'nin küçük bir büstü olurdu; tahtaya yapıştırılmış bir İsenheim mihrabı olurdu. Sonra Van Gogh'un ayçiçekleri, temiz bir

baskı tabii, karyolanızın üstünde Beuron stili bir Madonna yanında asılı dururdu. Sonra kırmızı, sağlam, fakat şirin bir kutu içinde bir eski zaman flütü.. ne dersin? Ah bu fasarya şeyler! Hep sıkılmışımdır, zevkle dayanmış döşenmiş evler nedense sıkar beni. Yani nedir senin istediğin?» diye sordu Fred, birdenbire. Yüzüne baktım, onu tanıdım tanıyalı ilk defa kızmış göründü bana. «Ne istediğimi bilmiyorum.» dedim, sigarayı arabanın yanındaki tahta döşemeye fırlatıp attım, çiğnedim. «Ne istediğimi bilmiyorum.» dedim. «Olursa iyi olur, ama ne Nofretete, ne de İsenheim mihrabı istediğim yok benim. Tuttuğunu koparan erkeklerden bahsetmedim, çünkü nefret ederim öylelerinden, onlardan daha can sıkıcı kimse yoktur benim için; çokluk leş gibi hüner, marifet kokar onlar. Ama neyi ciddiye aldığını bir bilsem senin! Başka erkeklerin önem verdikleri şeylerin hiç birine aldurmıyorum; bir iki şey de var ki, öbür erkeklerin verdikleri değerden daha değerli senin için. Bir iş sahibi olamadın.. bir ilaç firmasında çalıştın, fotoğrafçılık ettin, bir kitabevine girdin.. Seni bir kitabevinde görmek yürekler acısıydı doğrusu, çünkü bir kitabı doğru dürüst tutamazsın bile sen.. Sonra duvar kâğıtları fabrikası, sevkiyat memurluğu, öyle değil mi, telefonculuğu da savaşta öğrendin.»

«Öf, savaş lâfı etme!» dedi Fred. «Sıkılıyorum.»

«Peki!» dedim. «Bütün hayatın, seninle evleneli bütün hayatımız sosisçi dükkânlarında, gulaş büfelerinde, pis meyhanelerde, beşinci sınıf otellerde, lunaparklarda geçti; sekiz yıldır oturduğumuz o pis izbede geçti.»

«Ve kiliselerde!» dedi Fred.

«Kiliselerde, evet.» dedim.

«Mezarlıkları unutma!»

«Mezarlıkları unutmuyorum. Ama sen hiç mi hiç,

seyahatlere çıktığımız zamanlar bile, okumayı, kültürü düşünmedin.»

«Kültür!» dedi Fred. «Neymiş bu kültür, söyle de anlıyayım! Yoo, yo karnım tok benim öyle şeylere. Tanrıya, mezarlıklara bakarım ben; sosisçi dükkânları, lunaparklar, beşinci sınıf oteller ve senden başkası ilgilendirmez beni.»

«İçkileri unutma!» dedim.

«Hayır, içkileri unutmuyorum; sinemaları da kat içine, hediyem olsun! Sonra oyun makineleri.»

«Ve çocuklar!» dedim.

«Evet, çocuklar! Onları çok seviyorum, senin zannettiğinden de çok belki; cidden, onları çok seviyorum. Fakat şöyle böyle kırk iki yaşındayım, ve ne kadar bezgin olduğumu anlatamam sana. Bir düşün bunu.» dedi Fred, birden bana baktı, sordu: «Üşüyor musun, gidelim mi?»

«Hayır, hayır!» dedim. «Konuş, konuş lütfen!»

«Ah, bırak!» dedi. «Artık kapatalım bu konuyu. Neye yarar.. tartışmayalım daha iyi. Beni tanımıyorsun işte, tanıman gerek; biliyorsun benden hayır gelmez ve benim yaşında artık kimse değişemez. Kim ne zaman değişmiş ki? Bir iyi tarafım varsa, o da seni seviyorum.»

«Evet.» dedim. «Değiştiğin falan yok!»

«Artık gidelim mi?» diye sordu Fred.

«Hayır!» dedim. «Biraz daha kalalım. Üşüyor musun?»

«Yok!» dedi Fred. «Fakat otele gitsek!»

«Gideriz.» dedim. «Ama önce soracağım birkaç şey daha var. Yoksa sormayayım mı?»

«Sor, sor!» dedi Fred.

Başımı göğsüne yasladım, sustum. Çalgıların, dönme dolapları işletenlerin seslerine, çığırtnkanların kısık kısık çağlarına kulak verdik.

«Fred!» dedim. «Doğru dürüst yemek yiyebiliyor musun? Aç ağzını!» Başımı ona çevirdim, ağzını açtı; kızarık, iltihaplı dişlerine baktım, elledim: sallanıyordu dişleri. «Paradentose!» dedim. «En geç bir sene sonra takma diş lâzım sana.»

«Sahi mi?» diye sordu Fred ürkek bir sesle; saçlarımı okşadı, ekledi: «Çocukları unuttuk.» Sustuk yine, dışarının gürültüsünü dinledik. «Aldırma!» dedim. «Çocuklar için telâş ettiğim yok, demin korkmuştum.. Var-sın gençlerle gezsınler, bir şey olmaz onlara.. Fred!» dedim yavaşça ve başımı göğsüne daha rahatça yasladım. «Nerde yatıp kalkıyorsun?»

«Blockların yanında.» dedi Fred. «Escher caddesinde.»

«Block'lar mı? Tanımıyorum.» dedim.

«Block'ları tanımıyor musun?» dedi Fred. «Hani babanların oturdukları evde alt katta otururlardı, kırtasiyecilik yaparlardı.»

«Ha, o mu?» dedim. «Sarışın perçemleri öyle tuhaftı ki! Hiç sigara içmezdi. Onun yanında mı kalıyorsun?»

«Bir aydan beri. Bir meyhanede rasladım, sarhoştum, aldı götürdü beni. O günden beri onlarla kalıyorum.»

«Evleri müsait mi?»

Fred sustu. Bitişliğimizdeki gösteri sahnesi açılmıştı şimdiki. Adamın biri bir demir üçgene birkaç kere hızlı hızlı vurdu, bir megafondan kısık sesli bir çağrı duyuldu: «Dikkat, dikkat! Beyler, tam size göre!»

«Fred!» dedim. «İşitmedin mi söylediğimi?»

«İşittim.» dedi Fred. «Block'ların evleri müsait. On üç tane odaları var.»

«On üç tane oda mı?»

«Evet.» dedi Fred. «Üç aydır bomboş evi ihtiyar Block bekliyor. Ev bir İngilizinmiş, adamın adı Stripper

mi ne, ya general ya gangstermiş, veya her ikisi, belki de başka bir şey.. unuttum. Üç aydır gezideymiş, evi Block'lar bekliyorlar, çimenlere bakıyorlarmış, kışın da düzgün, güzel olsunlar diye. İhtiyar Block her gün çimen makas ve makineleriyle koca bahçeyi tarıyor, üç günde bir balya suni gübre geliyormuş bahçeye. İşte böyle, bundan âlâsı can sağlığı! Bir sürü banyo odası, galiba dört tane; bazan ben de yıkanabiliyorum. Bir kütüphane, kitaplar bile var içinde; kültürden anlamam ama kitaplardan az çok anlarım; iyi kitaplar, yaman kitaplar, hem de bir sürü. Sonra hanımlar için bir salon — yahut bilmiyorum vardır belki ayrı ismi — sonra bir sigara salonu, yemek salonu, köpek için ayrı bir oda, yukarda iki yatak odası, biri gangster mi ne işte onun, öteki oda karısının odası. Sonra üç misafir odası.. tabii, bir de mutfakları var, bir, iki, veya..»

«Anlatma, Fred.» dedim. «Ne olursun anlatma artık.»

«Yoo!» dedi Fred. «Anlatacağım. Ben sana bundan hiç bahsetmedim, sevgilim, çünkü seni üzme istemiştim, istemedim. Ama şimdi beni sonuna kadar dinlemen iyi olacak. Sana o evi mutlaka anlatmam gerek, hayalimde hep bu ev var çünkü. Ben unutmak için içiyor, ama zilzurna sarhoş bile olsam unutamıyorum: Sana kaç oda saydım; sekiz ya da dokuz galiba. Ama on üç oda hepsi; yalnız köpeğin odasını görersen yeter. Bizim odadan biraz büyük, fakat pek fazla değil, haksızlık etmeyelim hani; bizimkinden olsa olsa iki metre kare daha büyük, fazla değil hiç şüphesiz; haksızlık etmeyelim, hakkaniyet gibi var mı? Hakkaniyet sözünü mütevazî bayrağımıza yazalım, değil mi canımın içi?

«Ah, Fred!» dedim. «Sen beni üzme istiyorsun besbelli!»

«Üzmek mi? Sen beni hiç anlamıyorsun, hiç! Seni

üzmek aklımdan hayalimden geçmez, fakat benim o evi anlatmam gerek... cidden. Köpeğin kulübesi, Uzak Doğu tapınakları vardır ya, pagodalar, tıpkı onlar kadar büyük. Kültürü yüksek kişilerin evlerindeki büfeler gibi. Dört banyo odası vardı ya; ayrıca birkaç tane de kuş kabinesi var; bak, onları söylemedim: Haksızlık etmiş olmayayım, hakkaniyet şarabıyla mest olasım geliyor. Bir duş yerini nasıl oda sayabilirim ben? Mertliğe sığmaz bu, ve biz mütevazî bayrağımızda hakkaniyetin yanına mertliği yazalım. Dahası var, canımın içi! İşin kötüsü bu ev bomboş.. Ah, büyük villaların ardındaki koca çimenlikler; üzerlerinde bir çocuk oynayabiliyorsa ya da sadece bir köpek gezinebiliyorsa, ne şahane bir şeydir; biz de köpeklerimize büyük çimenlikler yaptıralım, sevgilim! Fakat bu ev bomboş, ve o çimenliklerden hiç yararlanan yok. Bu pis sözü, yararlanmak kelimesini kullanmam bilmem yakışık alır mı? Yatak odaları boş, misafir odaları boş, alttaki odalar hepsi boş! Çatı katında üç oda daha var. Biri kâhya kadın için, biri ahçı kadın için, biri uşak için. Ve evin hanımcığı, hizmetçi kıza ayrı oda kalmadı diye yakınmış; şimdi ister istemez misafir odasında yatıyormuş hizmetçi. Bak, bunu da unutmayalım canımın içi! Kendi evimizi yaptırdığımız zaman üzerine hakkaniyetin ve mertliğin bayrağını çekeceğiz ya?...

«Fred!» dedim. «Dayanamayacağım.»

«Dayanırsın, dayanırsın! Sen ki beş çocuk doğurdun, daha çok dayanırsın! Konuşmamı bitirmeme az kaldı, yarıda kesemem, istersen gidebilirsin. Bu gecemi seninle geçirmek isterdim ma, dinlemek istemiyorsan gidebilirsin. İşte ben bir aydır o evde kalıyorum, ve eninde sonunda sana bundan bahsetmeye mecburum. Hani bunları sana, üzmek istemediğim, sana söylemeyi hiç istemedim ya, madem ki sordun, sevgilim, söyleyecekle-

rimî sonuna kadar dinlemen lâzım. Evin hanımı intihara bile yeltenmiş bir nevi. Sebep: hizmetçi kısa oda olmayışı! Düşün artık, ne hassas bir kadın ve kalbi hangi kaygılarla eziliyor. Ama şimdi gezide onlar, üç aydır seyahatte; çok kere senenin dokuz ayı seyahatte olurlarmış. Gangster midir nedir, evin beyi ihtiyar, bir Dante araştırmacıymış; bu konuda üç beş uzmandan biriymiş. Tıpkı bizim piskopos gibi, ciddiye alınması gereken üç beş kişiden biri.. kültürlü bir Hristiyan kadını olarak, sen de bilirsin bunu tabii! Evet, yılın dokuz ayı ev bomboş; bu dokuz aylık sürede çimenlere ihtiyar Block bakıyor, bekçilik ediyor; etmesi de gerek tabii; böyle bakımlı çimenlerden daha şahane bir şey olabilir mi? Köpeğin odasına cilâ yapmak yasak, ve hiç bir çocuk giremez o eve!»

Bitişliğimizdeki kısık ses: «Dikkat, dikkat!» diye haykırdı. «Tam beylerimize göre: Manuela, dünyanın en tatlı kızı!»

«Fred!» dedim yavaşça. «Neden hiç çocuk girmiyor o eve?»

«Çocuklar giremez. Çünkü evin hanımı çocuk sevmemiş, çocuk kokusuna tahammül edememiş. Eve çocuk gelmişse hemen duyarmış kokusunu; aradan dokuz ay bile geçse duyarmış. Block'tan önceki bekçi bir harp malulüymüş, bir gün iki torununu getirmiş eve, çocuklar oynamışlar orada; bodrumda tabii, doğrusu da o; çimenlikte falan değil. Adamcağız çocukların bodrumda oynamalarına izin vermiş; evin hanımı dönüp gelince anlamış, ve adamcağız derhal kovulmuş. Bunun için Block çok ihtiyatlı. Bir gün, çocuklarım buraya gelip beni görebilirler mi diye sordum da yüzü bembeyaz kesildi. Ben o evde kalabiliyorsam Block'a sözde yardım ediyor; çimenlere, kalorifere bakıyorum da ondan. Alt katın sofasında küçük bir odam var; bir gardrop aslında. Sa-

bahları uyanınca karşımda eski bir Hollanda tablosu görüyorum.. Tatlı, eski renkler: herhangi bir meyhane. Tabloların birini yürüteyim dedim, kütüphaneye bir sürü asmışlar nasıl olsa. Fakat hemen anlarılardı; hem sonra Block'a karşı da dürüst bir hareket değildi bu.»

«Manuela aşk şarkılarına başlıyor!» diye hatırlattı bitişimizdeki ses.

«Hattâ Block'un söylediğine göre seveciymiş bu kadın.»

«Ah Fred, daha anlatacak mısın; otele gitmeyelim mi?»

«Bir dakika!» dedi Fred. «Bir dakika daha dinle beni. Sözümü bitireyim, nerde, nasıl kaldığımı öğreneceksin! Bazı geceler piskopos geliyor. Eve serbestçe girip çıkabilen tek kişi o; Dante üzerine yazılmış bütün kitaplar ona açık. Block, piskoposun rahatını sağlamakla görevli: Kütüphaneyi ısıtır, perdeleri kapatır. Birkaç kere de ben gördüm piskoposu; yüzünde sakın bir huzur, elinde bir kitap, yanında çay demliği, not defteri, kurşunkalem. Piskoposu getirdiği geceler, şoförü aşağıda bodrumda bizimle oturur piposunu tüttürür, ara sıra dışarı çıkıp arabaya bakar. Gideceği zaman piskopos zili çalar, şoför fırlar yerinden. Block da çıkar dışarı. «Azizim, azizim!» der piskopos Block'a ve bahşiş verir. İşte hepsi bu kadar!» dedi Fred. «İstersen artık gidebiliriz. Gidelim mi?»

Evet anlamına başımı salladım, çünkü konuşamıyordum, göz yaşlarım boğazımı tıkamıştı. Çok yorgundum ve dışarsı hâlâ günlük güneşlikti. Fred'in bütün söyledikleri bana yalan, uydurma gibi geliyordu, çünkü sesindeki nefreti hissetmiştim. Ve bitişimizdeki ses, megafona haykırdı: «Başlıyor beyler! Manuela'yı görünüz, şarkısını dinleyiniz, başlıyor! Güzelliğine hayran olacaksınız!»

Atlıkarıncanın öteki tarafında birisinin çadırı çıkmakta olduğunu duyduk. Fred yüzüme baktı: Çadırın orta bölmesinde bir kapı açılmış, çarparak kapanmıştı. Bir düğme çıt etti, ışık yandı ve birdenbire, atlıkarıncanın ortasındaki çalgı çalmaya başladı. İçersi aydınlanmıştı; çünkü göremediğimiz birisi çadır dilimlerini devşire devşire açmaya başlamıştı. Ortadaki bölmede bir pencere açıldı; çok uzun ve solgun yüzlü bir adam bize baktı: «Başlıyoruz, ilk seans bedavadır, kalın isterseniz!» dedi. Başındaki kasketi çıkardı, sarı saçları alnına döküldü, başını kaşıyıp kasketini giydi tekrar, sessizce bana baktı, gülümsüyordu ama üzgündü; sonra da Fred'e baktı! «Fakat, hayır, karınız binmese iyi olur.» dedi.

«Acaba?» dedi Fred.

«Evet, evet!» dedi adam; bana gülümsemeye çalıştı ama başaramadı bunu, omuzlarını silkti. Fred yüzüme baktı. Adam pencereyi kapadı, çalgı bölmesini dolanarak bize doğru geldi, yakınımızda durdu: Uzun boy-luydu; ceketinin yenleri pek kısa, adaleli, sıska kolları bembeyazdı. Dikkatle baktı yüzüme: «Hiç şüphem yok!» dedi. «Hayır karınızın binmesi doğru olmaz. Fakat biraz daha dinlenmek isterseniz bekleyebilirim ben.»

«Yok, hayır!» dedim. «Gidiyoruz.»

O ara çadır açılmıştı; birkaç çocuk atlara, kuğulara çıktılar, bindiler. Yerimizden kalktık, aşağı indik. Adam başından kasketini çıkardı, tekrar selâm verdi bize, seslendi: «O halde güle güle, güle güle!»

«Teşekkür ederiz!» diye seslendim arkama dönüp, Fred hiç bir şey demedi. Lunaparkı yavaş yavaş geçiyor, artık sağa sola bakmıyorduk. Kolumu sıkı sıkı tutuyordu Fred; beni Mommsen caddesine götürdü; yavaş yavaş yıkıntılar arasından, katedralin önünden geçerek otele gidiyorduk. Gar çevresindeki sokaklar ses-

sizdi yine; ortalık günlük gneşlikti; parlak ışıkta yıkıntılardaki otlar, alırlar üzerinde birikmiş toz toprak açıkça görülüyordu.

Birdenbire içimde dönme dolabın dönüşlerindeki ritm yükseldi; fenalaşmaya başladığımı hissettim.

«Fred!» diye fısıldadım. «Bir yere oturmam yahut uzanmam gerek.»

Fred'in irkildiğini gördüm; kolunu belime doladı, beni bir bina yıkıntısına götürdü: Çevremizde yanmış duvarlar vardı, yüksek duvarlar, ve bir tabelâ görülüyordu: «Röntgen salonu solda.» Fred bir kapıdan geçirdi, bir duvar kalıntısına oturttu beni; kayıtsız uzak bakıyordum; paltosunu çıkardı. Sonra tuttu, yatırdı beni; katladığı paltosunu başımın altına koydu. Altım düzdü, serinđi; ellerimi duvarın kenarlarında gezdirdim; ini döşeliydi; fısıldadım: «Binmemeliydim, ama duramadım işte! Dönme dolaplara binmesini severim.»

«Bir şeyler getireyim mi?» diye sordu Fred, yavaşça. «Kahve falan? Gar uzakta değil.»

«Hayır.» dedim. «Yanımda kal, yeter. Birazdan otele gidebilirim her halde. Yanımda kal, yeter, Fred!»

«Peki!» dedi Fred, elini alnıma koydu.

Yeşilimsi duvara baktım; duvarda parçalanmış bir heykelin kırmızı killeri görülüyordu, altındaki yazıyı skemiyordum, çünkü dönmeye başlamıştım şimdi:

nce bir daire içinde yavaştan dönmeye başlamıştım. Ayaklarım dairenin sabit merkezi olmuş ve gv-dem bu daireyi gittikçe daha hızlı çizmeye koyulmuştu. Bu âdeta, sirklerde güçlü kuvvetli bir gladyatörün, güzel kıvrak bir kızı ayaklarından tutarak dndrşne benziyordu.

İlkin, heykelin üzerinde kırmızı killeri, yeşilimsi duvarı görüyordum hâlâ; onun karşı tarafında bir pen-

cere kesitinde beyaz bir ışık görüyordum. Gözlerimin önünde bir yeşil belirliyordu, bir beyaz. Fakat sınırlar çok geçmeden silindi, renkler birbirine karıştı; çok aydınlık bir yeşil-beyaz; ben onun önünde, o benim önümde dönüp duruyorduk boyuna. Renkler, çılgın bir hızla iç içe girip de yere paralel ve âdeta renksiz bir pırıltı içinde dönmeye başladığım vakit anladım bunu. Bir yere uzanmış, yatmakta olduğumu ancak bu dönüş yavaşla-yınca anladım. Hayır, yalnız başımdı dönen; başım dönüyordu besbelli. Başım bazan gövdemin ötesinde göv-demden ayrı, yan taraftaydı sanki. Daha sonra ayak-larıma kayıyor, ancak çok kısa sürelerle yerine yerle-şiyor, yukarıya, boynuma bitişiyordu.

Başım gövdemin etrafında yuvarlanıyor, dönüyor-du sanki; ama bu da doğru olamazdı; ellerimle çenemi yokladım, kemikli çıkıntıyı hissettim: Başımın ayakla-rımda olduğunu sandığım anlarda da çenemin varlı-ğını hissediyordum. Dönenler sadece gözlerdi belki de, bilmiyordum, bildiğim bir bulantıydı yalnız: Bir baro-metre gibi, yakıcı bir ekşilik boğazımda yükseliyor, ka-yıyor, düşüyor, sonra yavaşça yine yükseliyordu. Göz-lerimi kapamak da boşunaydı: Gözlerimi kapayınca yal-nız başım dönmekle kalmıyor, o zaman bu çılgın dönü-şe göğsüm ve bacaklarım da katılıyor, kendi çemberle-rini çiziyorlar, delice bir bale başlıyor, buysa bulantımı daha da çoğaltıyordu.

Ama gözlerimi açık tuttum mu duvarın hep aynı kaldığını görebiliyordum: Karşımda yeşilimsi boyalı bir duvar parçası, duvarın yukarısında çikolata rengine bir pervaz duruyordu; açık yeşilde koyu kahverengi bir yazı vardı; ama ben sökemi-yordum bu yazıyı. Harfler bazan, göz doktorlarının levhalarındaki çok küçük ya-zılar gibi küçülüyor, büzülüyor, sonra kabarıp şişiyor, koyu kahverengi ve iğrenç sosisler haline geliyor, öyle

abuk kalınlaşıyorlardı ki anlamları, biçimleriyle artık kavranamaz oluyor, patlıyor, esmer esmer duvara dağılıyor, sıvaşıyor, okunamaz hale giriyor, bir an sonra yine küçülüyor, büzülüyor, sinek pislikleri gibi minicikleşiyor, fakat kaybolup gitmiyorlardı.

Beni fır döndüren motor, bulantıydı... oydu bu atlıkarıncanın eksenı. Ve ben hep aynı yerde, bir santimetrecik olsun sağa sola kaymadan dümdüz uzanmış yatmakta olduğumu birdenbire anlayınca korktum. Bulantı bir an yatışınca anlamıştım: Sessiz sakin duruyordu, yerli yerindeydi her şey! Göğsümü, ayakkaplarımın kirli kahverengi derisini gördüm. ve bakışlarım duvardaki yazıya kaydı, artık okuyabiliyordum: Doktorun sana yardım eder, TANRI ona yardım ederse.

Gözlerimi yumdum, ama TANRI kelimesini görüyordum hâlâ. İlkin bir yazıydı sadece; kapalı göz kapaklarımın ardında, koyu kahverengi ve iri, beş harfli bir yazı. Sonra yazıyı görmez oldum; yazı bir kelime olmuştu şimdi: içernelere çöküyor, varlığımın dipsiz derinliklerine kayıyordu sanki; derken birdenbire yine yukarı çıktı, karşımdaydı yine; .yazı değil, kelimeydi: TANRI.

Bu bulantı süresince benimle kalmış, yanımdan ayrılmamış tek varlık, TANRI idi her halde. Bulantı bir sel gibi bütün kalbimi kaplamış, damarlarımı doldurmuş, bütün vücudumu kanım gibi dolaşmıştı. Soğuk terler dökmüş, fena halde korkmuştum; dakikalarca Fred'i, çocukları düşünmüştüm; annemin yüzünü, aynada gördüğüm halleriyle, ölmüş çocuklarımı görmüştüm. Ama hepsi bir bulantı seline kapılıp gitmişler, hepsine karşı bir ilgisizlik sarmıştı beni, ve sadece TANRI kelimesi kalmıştı benimle.

Ağlıyor, bu biricik kelimedenden başka hiç bir şey görmüyor, hiç bir şey düşünmüyordum. Döktüğüm sıcak yaşlar, gözlerimden yüzüme çabuk çabuk damlıyordu;

onları çenemde ya da boynumda hissetmeksizin akışlarından, şimdi yan yatmakta olduğumu anladım; deminkinden daha hızlı döndüm birdenbire, sonra ansızın durdum, duvar kalıntısının kenarından eğildim, tozlu yeşil otların içine kustum..

Fred çok zaman yaptığı gibi başımı tutuyordu. «Rahatladın mı biraz?» diye sordu yavaşça.

«Evet.» dedim. Mendiliyle kollayarak ağzımı sildi. «Yalnız çok halsizim.»

«Şimdi uyursun.» dedi Fred. «Otel birkaç adım ötede.»

«Evet, uyumak.» dedim.

XI

Yüzünün hafif sarılığı daha da koyu dışa vurmuş, tenini bayağı esmerleştirmişti; gözlerinin beyazı da enikonu değişmişti. Bardağına limonata koydum, hepsini içti, elimi tuttu, alnına koydu.

«Doktor çağırayım mı?» diye sordum.

«Hayır!» dedi Kaete. «Şimdi iyiyim. Çocuğun işi bu. İlenmelerimize, kendisini bekleyen yoksulluğa karşı savundu kendini.»

«Savundu.» dedim yavaşça. «İlerde bir eczacının müşterisi ya da bir rahip olmaya karşı baş kaldırdı. Fakat seveceğim ben onu.»

«Belki.» dedi Kaete. «Öyle küçük bir rahip falan olmaz da bir piskopos yahut bir Dante araştırmacısı olur.»

«Ah, Kaete, bırak şakayı.»

«Şaka değil. Çocuklarımızın ne olacağını nerden biliyorsun? Belki taş kalpli olurlar, köpeklerine pagoda gibi kulübeler yaptırırlar da çocuk kokusuna tahammül edemezler. Belki çocuk kokusuna tahammül edemeyen o kadın, vaktiyle köpeğinin kulübesinden daha küçük bir yerde oturuyordu; bir alay kız kardeşiyle belki daracık bir yere sığmıştı o kadın.»

Kaete birdenbire durdu; dışarda şiddetli bir takırtıdır gidiyordu: Bir patlama oluyor, bir şeyler çatırdı-

yordu sanki. Koşum, pencereyi açtım hemen. Gürültüde bütün bir savaş dile geliyordu âdeta: Uçak takırtıları, patlama gümbürtüleri; gökyüzü koyu griydi az önce, şimdi bembeyaz paraşütlerle kaplanmıştı. Paraşütlerin ucunda büyük, kırmızı, dalgalanan bir bayrak ağır ağır aşağı iniyordu: «Griss marka - Bebek getiren leyleklerden korur seni!» yazılıydı üstlerinde. Bayraklar katedral kuleleri önünden, garın çatısına, sokak içlerine doğru yavaş yavaş süzülüyorlardı; orda burda bir bayrak, bir paraşüt ele geçirmiş çocukların bağırışıklarını duyuyordum.

«Ne oluyor?» diye sordu Kaete, yataktan doğru.

«Hiç!» dedim. «Bir reklâm şakası.»

Şimdi bir uçak filosu, uğultular içinde süzüle süzüle yaklaşıyordu; çatıların hemen üstünden geçiyor, gri kavisler, daireler çiziyor ve motorlarının gürültüsü kalbimize nişan alıyor, tam kalbimize saplanıyordu: Kaete'nin titremeye başladığını gördüm, karyolasına koşum, ellerini tuttum.

«Hay Allah! N'oluyorsun. Kaete?»

Uçakların şehrin üstünde kavisler çizdiğini işittik, sonra zarif hoş geçip gittiler; homurtuları görülmeyen bir ufukta dalga dalga kayboldu ve tek mil gökyüzü büyük ve kırmızı kuşlarla örtüldü. Yavaş yavaş aşağı iniyordu bu kuşlar: Gökyüzünü yırtık, kopuk akşam kızartıları gibi kaplamışlardı. Bu büyük, kırmızı ve lastikten kuşların ne olduğunu ancak evlerin çatılarına kadar alçaldıkları vakit anladık: Boyunları burulu leyleklerdi bunlar; bacakları sağa sola sallanarak yalpalıyor, pörsük başları korkunç bir şekilde öne sarkıyor, sanki gökyüzünden bir bölük asılmış insan iniyordu; akşamın gri göğünde kırmızı kırmızı süzülüyorlardı: küçük küçük lastik bulutlar: iğrenç, dilsiz ve çirkin. Sokaklardan çocukların sevinç çığlıkları yükseliyordu.

Kaete sesini çıkarmadan elimi sıktı; üzerine doğru eğildim, öptüm onu.

«Fred!» dedi yavaşça. «Borca girdim ben.»

«Önemli değil.» dedim. «Ben de borç alıyorum boyunca. Benim de borcum var.»

«Çok mu?»

«Evet, çok. Artık kimse borç para vermek istemiyor bana. Üçyüz bin nüfuslu bir şehirde elli mark borç bulabilmek öyle zor ki! Düşündükçe ter basıyor beni.»

«Fakat özel ders veriyorsun ya!»

«Evet.» dedim. «Ama çok sigara içiyorum.»

«Yine içki de içiyor musun?»

«Evet ama öyle pek sık değil, şekerim. Sizden ayrılalı beri ancak iki kere ölçüyü kaçırdım. Çok mu?»

«Çok değil.» dedi Kaete. «Gayet iyi anlıyorum neden içtiğini. Ama bir tecrübe etsen bırakabilirsin belki. Manasız bir şey. Hemen hemen hiç içmedin harpte.»

«Harpte durum başkaydı.» dedim. «Ben harpte can sıkıntısından sarhoş olurdum. Sen sıkıntıdan sarhoş olunacağına inanmazsın ama, böyledir bu. Sızar, yatarsın ve gözlerinin önünde fırıl fırıl döner her şey. Üç kova ılık su iç de bak, sudan sarhoş olursun; sıkıntı da öyle. Harp öyle sıkıcıydı ki bilemezsin. Bazan sizi düşünürdüm; fırsat buldukça sana telefon ettim; neden? Sırf sesini duymak için. Senin sesini işitmek acıydı, ama bu acı, sıkıntıdan sarhoş olmaktan iyiydi şüphesiz.»

«Harpten bana fazla bir şey anlatmadın hiç.»

«Değmez ki, hayatım! Tasavvur et, bütün gün telefon başındasın, hemen her zaman yalnız yüksek rütbeli subayların sesini duyuyorsun. Bu yüksek rütbeli subayların telefonda ne kadar salak olduklarını, imkânı yok, düşünemezsin. Kelime dağarcıkları boştur hemen hemen; olsa olsa yüz yırmı, yüz kırk kelime! Altı yıl sürmüş bir savaş için ne kadar az! Her gün sekiz

saat telefon başında: Tebliğ — Hazır olunuz — Hazır olunuz — Tebliğ — Hazır olunuz — Kanın son damlası — Emir — Durum — Rapor — Hazır olunuz — Kanın en son damlası — Dayanmak — Führer — Gevşemek yok. Sonra biraz kadın kız dedikodusu. Helc kışlaları düşün: Ben aşağı yukarı üç yıl, kışlalarda telefonculuk ettim; sıkıntıdan kusasım geliyordu. Bir yer olsa da kafayı çekmeye gitsem karşımda hep üniforma! Bilirsin, üniforma görmeye tahammül edemem.»

«Bilirim.» dedi Kaete.

«Bir teğmen tanıdım; sevgilisine telefonda Rilke'den şiirler okurdu. Değişmişti bir şeyler, ama ben ölmüş-tüm artık.. diye şiirler okurdu. Bazıları şarkı söylerler, telefonda birbirlerine şarkılar öğretirlerdi; fakat çokları ölümleri telefonla gönderirlerdi. Ölüm deprenirdi telefonda; ince sesleriyle çıkışarak, telefona ölümü haykırırlardı; yeteri kadar insanın ölmesini sağlamakla görevli bir başkasının kulağına ölümü haykırırlardı. Ölen asker sayısı az oldu mu yüksek rütbeli subaylar, çok kere, emir iyi uygulanmadı derlerdi. Bir muharebenin büyüklüğü, ölenlerin sayısı ile ölçülüyorsa boşuna değil bu. Ölüler insanı sıkıyorlardı şekerim: mezarlıklar da öyle.»

Karyolaya Kaete'nin yanına uzandım, battaniyeyi çektim üzerime. Alt katta müzisyenler çalgılarını akord ediyorlar, meyhanede bir adam şarkı söylüyordu; karanlık ve güzeldi sesi ve erkeğin şarkısına bir kadının kısık ve yabancı sesi karşıyordu: Sözleri anlayamıyorduk ama, ritmik bir güzelliği olan bir duetto idi bu. Gara trenler giriyor, tren saatlerini bildiren memurun sesi, koyulaşmaya başlayan alaca karanlığın içinden, bir dostun tatlı mırıltıları gibi, bize kadar geliyordu.

«Artık dans etmeye gitmeyecek misin?»

«Ah, hayır!» dedi Kaete. «Burada sessizce yatınak öyle hoş ki! Bayan Röder'e telefon etsen de bizimkiler nasıllarmış, bir sorsan! Ben de biraz bir şeyler yesem, Fred. Ama önce başka şeyler de anlat bana. Benimle niçin evlendin, meselâ bunu söyle!»

«Kahvaltı için!» dedim. «Ben birisini arıyordum, kendisiyle ömrüm boyunca kahvaltı edebileceğim birisini. Hanı derler ya, piyango sana çarptı. Sen bana mükemmel bir kahvaltı arkadaşı oldun, senin yanında hiç canım sıkılmadı. Umarım ki sen de benden sıkılmamışsındır.»

«Hayır!» dedi Kaete. «Seninle hiç sıkılmadım.»

«Fakat şimdi, geceleri yalnızım diye ağlıyormuşsun ama! Yanına dönsem iyi mi olur dersin? Yani bu durumda bile olsa?»

Yüzüme baktı, sustu Kaete. Ellerini, boynunu öptüm; fakat çekti kendini, ses etmeden duvar kâğıtlarına bakmaya başladı. Meyhanedeki şarkı kesilmişti; ama şimdi dans müziği çalıyor, aşağı salonda dans edenlerin gürültülerini işitiyorduk. Bir sigara yaktım. Kaete hâlâ duvara bakıyor, konuşmuyordu.

«Anlamalısın!» dedim yavaşça. «Sahiden gebeysen yalnız bırakamam seni. Fakat bilmiyorum, kendimde o kuvveti bulabilecek, sizlere karşı uysal, sâkin olabilecek miyim; böyle olmam gerekir. Fakat seni seviyorum, bundan şüphelen yoktur her halde.»

Başını çevirmeden :«Bundan şüphem yok.» dedi Kaete. «Sahiden yok.»

Onu kucaklamak, omuzunu tutmak, benden yana çevirmek istedim; fakat birdenbire bunu yapmamın doğru olmadığını anladım.

«Deminki durum tekrarlarsa,» dedim; «yanında biri olmalı o zaman.»

«Gebe olduğum, evde duyulursa neler söylemezler, neler! Gebelik öyle korkunç bir şey ki, tasavvur edemezsin! Küçük karnımdayken, Fred biliyorsun...»

«Biliyorum.» dedim. «Felâketti, yaz aylarındaydık, parasızdım, sana bir limonata olsun almayâ on kuruşum bile yoktu.»

«Bense hiç bir şeye aldırımıyordum.» dedi Kaete. «Savruk, pasaklı bir kadın olmak hoşuma gidiyor, herkesin önünde yere tüküresim geliyordu.»

«Tükürdün nitekim.»

«Doğru!» dedi Kaete. «Kaç aylık diye sormuştu da Bayan Franke'nin ayaklarına doğru tükürmüştüm. Birisinin tutup da kaç aylık diye sorması, öyle kızdırıyor ki insanı.»

«O evi de bize bu yüzden vermediler ya!»

«Hayır, o evi bize vermeyişlerinin sebebi, senin çok içmen.»

«Sahi mi?»

«Hiç şüphe yok, Fred! Gebe bir kadının ne de olsa bakmazlar kusuruna. Evet, şirret ve pasaklıydım ben. Hoşuma gidiyordu öyle olmak.»

«Yüzünü bana dönsen; seni öyle seyrek görüyorum ki!»

«Ah, ilişme bana!» dedi Kaete. «Böyle yatmak öyle güzel ki! Hem sonra ben hâlâ sana ne cevap vereceğimi düşünüyorum.»

«Acele etme!» dedim. «Ben gldeyim de yiyecek bir şeyler getireyim, telefon edeyim. İçecek bir şey de ister misin?»

«Evet, bira, lütfen, Fred! Sigaranı da bana ver.»

Omuzundan doğru elini uzattı, sigaramı verip kar-yoladan kalktım. Kaete hâlâ yüzü duvara dönük yatı-yordu; ben dışarı çıkarken sigarayı içmeye başladı.

Sofa gürültülüydü; alt salonda dans edenlerin bağışmalarını duyuyordum. Merdivenleri inerken, birdenbire, adımlarımı dansın ritmine uydurmaya çalıştığımı fark ettim. Yalnız abajursuz, küçük lâmba yanıyordu; karanlıktı dışarsı. Meyhanede masaların gerisinde sadece bir iki adam, tezgâh başında da bir başka kadın oturuyordu. Deminki otelci kadından daha yaşlıydı kadın; ben yaklaşınca gözlüğünü çıkardı, gazeteyi bir bira döküntüsüne koydu. Gazete emdi birayı, karardı. Kadın, gözlerini kırpıştırarak bana baktı.

«Yiyecek bir şeyler alabilir miyim?» diye sordum. «Onbir numara için.»

«Odaya mı gidecek?» diye sordu.

Başımı salladım:

«Olmaz.» dedi kadın. «Odaya servis yapmıyoruz. Odada yemek yendi mi kirleniyor her taraf.»

«Bunu da yeni öğrendim.» dedim. «Fakat hasta benim karım.»

«Hasta mı?» dedi kadın. «Bir bu eksikti. Bulaşıcı, berbat bir hastalık olmasa barı.»

«Hayır.» dedim. «Sadece kendini iyi hissetmiyor o kadar.»

Kadın, bira döküntüsünden gazeteyi aldı, açtı, kaloriferin üstüne yaydı. Sonra omuzlarını silkerek bana döndü:

«Peki, ne istersiniz, sıcak yemek ancak bir saat sonra.» Arkasındaki iner çıkar servis dolabından bir tabak aldı, içinde soğuk yiyecekler bulunan cam büfeye gitti. Peşinden yürüdüm, iki pirzola, iki köfte aldım, ekmek istedim.

«Ekmek mi?» diye sordu kadın. «Ne yapacaksınız, ekmeği? Patates salatası alsanız al!»

«Ekmek olsa!» dedim. «Karım için ekmek daha iyi.»

«Hasta kadınlarla otele gelmemeli.» dedi kadın, fa-

kat iner çıkar dolabın başına gitti, aşağıya seslendi: «Ekmek... birkaç dilim ekmek yollayın!» Aşağıdan soğuk bir homurtu yükseldi: «Ekmek!»

Kadın bana döndü: «Şimdi gelir!» dedi.

«Telefon etmek istiyorum.» dedim.

«Doktora mı?»

«Hayır.» dedim. Kadın telefonu tezgâha, önüme koydu. Numarayı çevirmeden: «İki de bira, lütfen!» dedim. «Önce bana bir şnaps!» Bayan Röder'in numarasını çevirdim, telefonunun çaldığını duydum, bekledim. Kadın şnaps'ı tezgâha, önüme koydu, boş bir bardakla bira musluğuna gitti.

«Alo!» dedi Bayan Röder telefonda. «Alo kimsiniz?»

«Bogner.» dedim.

«Aa, siz mısınız?»

«Lütfen,» dedim. «Acaba...»

«Her şey yolunda. Daha demin yukardaydım. Çocuklar çok memnun; gençlerle lunaparka gidip gelmişler. Balonları bile var. Yeni döndüler. Kırmızı leylekler... Çok hoş, halis lastik, hem de sahibi leylek büyüklüğünde.»

«Franke'ler döndüler mi?»

«Hayır, onlar geç gelir, belki ancak yarın sabah!»

«Cidden merak edecek bir şey yok ya?»

«Yok, yok!» dedi Bayan Röder. «Siz hiç merak etmeyin. Karnıza selâmlar. Yeni ruj iyi değil mi?»

«Mükemmel!» dedim. «Peki, çok teşekkür ederim, zahmet oldu.»

«Ne zahmeti?» dedi Bayan Röder. «Güle güle!»

«Hoşça kalın!» dedim telefonu kapadım, şnaps'ı içtim, ikinci bardağın yavaş yavaş birayla doluşuna baktım. Servis dolabı gıcırtyla döndü, yukarıya bir tabak çıktı; üç dilim ekmek vardı tabakta.

Önce iki bardak birayı götürdüm yukarıya, Kaete'nin karyolası yanındaki iskemleye koydum. Kaete yatıyordu hâlâ; gözlerini duvar kâğıtlarına dikmişti. «Evde merak edecek bir şey yokmuş.» dedim. «Çocuklar o leylek balonlarla oynuyorlarmış.»

Fakat Kaete sadece başını salladı, hiç bir şey demedi.

Ben tabakta yiyecekleri getirdiğimde, bakışları duvara dönük yatıyordu hâlâ; fakat bardağın biri yarı yarıya boşalmıştı.

«Çok susamışım!» dedi Kaete.

«İç öyleyse!» Karyolaya yanına oturdum. Kaete çantasından iki temiz peçete çıkardı, iskemleye serdi; temiz peçetelerin üzerinden etleri, ekmekleri yemeye, buraları içmeye başladık.

«Doymadım, Fred!» dedi Kaete yüzüme baktı, gülümsedi. «Gebe olduğumu bildiğim için mi bu kadar çok yiyorum; yoksa sahliden açım da ondan mı acaba?»

«Sen yemene bak!» dedim. «Ne içersin başka?»

«Bir köfte daha.» dedi Kaete. «Bir turşu, bir de bira. Dur, bardağı da götür.» Birasını bitirip bardağı verdi. Tekrar meyhaneye indim; tezgâhtaki kadın bira bardağını dolduradursun bir şnaps daha içtim. Kadın şimdi deminkinden daha dostça bakıyordu bana; bir tabağa bir köfte, bir de turşu koydu, ıslak tezgâha önüme uzattı. Artık iyiden iyi kararmıştı dışarı. Meyhane boştu hemen hemen: dans salonundan gürültüler geliyordu. Hesabı gördüğüm vakit iki markım daha vardı cebimde.

«Sabahleyin erken mi gideceksiniz?» diye sordu kadın.

«Evet.» dedim.

«O halde odanın ücretini şimdi ödeseniz!»

«Daha önce ödedim.»

«Haa, peki!» dedi kadın. «Fakat bardakları, tabakları gitmeden aşağı indiriverin lütfen. Öyle şeylerle karşılaştık ki! Getirirsiniz değil mi?»

«Tabii!» dedim.

Kaete sırt üstü yatmış, sigara içiyordu.

«Burası çok güzel!» dedi, ben yanına oturunca. «Ne iyi ettin de otele getirdin beni! Çoktandır bir otele gitmemiştik. Pahalı mı?»

«Sekiz mark!»

«Kaldı mı o kadar paran?»

«Otel ücretini evvelce ödemiştım. Şimdi iki mark'ım daha var.» Kaete çantasını aldı, içini battaniyenin üzerine boşalttı, lunaparkta ona verdiğim paralardan artanları diş fırçası, sabun kutusu, ruj ve madalyon arasından bir bir topladık; dört mark'ımız daha oldu.

«Bu güzel işte!» dedim. «Bir kahvaltı parası çıktı.»

«Şirin bir büfe biliyorum.» dedi Kaete. «Orada bir kahvaltı edebiliriz. Yeraltı geçidinin hemen arkasında, buradan giderken solda.»

Yüzüne baktım.

«Hoş bir yer, şirin bir kız, yaşlı bir adam. Kahveleri de nefis. Oraya borcum var benim.»

«Salak çocuk da orada mıydı?» diye sordum.

Kaete ağzındaki sigarayı çıkardı, yüzüme baktı: «Sık sık gittiğin bir yer mi?»

«Hayır, ilk defa bu sabah gittim. Yarın sabah gidelim mi oraya?»

«Evet.» dedi Kaete. Karyolada yine pencereden yana döndü, bana sırtını çevirdi. Tabağı, birayı uzatmak istedim ona, fakat: «Şimdi kalsın,» dedi. «Sonra yerim.»

Bana sırtını dönmüştü ama yerimden kalkmadım, yanında oturmaya, biramı yudumlamaya devam ettim.

Sessizdi gar. Pencereden, garın gerisindeki yüksek binanın duvarında çepçevre ışık içinde koca konyak şişesi ni görüyordum. Bu şişe hep orada, gökyüzüne asılı gibi durur, bir karna benzeyen oyuğunda içki içen bir adam silueti görülür. Ve yüksek binanın çatısında boyuna değişen bir yazı: Işıklandırılmış harfler, boşluktan doğru yuvarlanırcasına ortaya çıktılar. Yavaş yavaş okudum: AKLINI BAŞINA DEVŞİR — Birden silindi yazı — ÇOK İÇMEK İYİ DEĞİLDİR — Gecenin karanlığında tekerlenir gibi çıkagelmişti, sonra bir iki saniye hiç bir şey görünmedi, acayip bir merak sardı beni; tekrar bir satır belirdi: İÇKİ MAHMURU İSEN — belirdi ve yok oldu. Birkaç saniye yine bir şey görünmedi; sonra birdenbire bütün harfleri bir anda parlayan şu cümle: DOULORİN GEÇİRİR — üç dört kere yandı, söndü, yandı, söndü: DOULORİN GEÇİRİR. Sonra zehir sarısı bir cümle belirdi: ECZACINA GÜVEN.

«Fred!» dedi Kaete birdenbire. «Bilmek istediğin şeyi konuşalım, ama sanırım aleyhinde olacak bu. Onun için konuşmak istemiyorum. Ne yapman gerektiğini kendin bilmelisin; fakat gebe bile olsam senin eve dönmeni, dönüp de bağırıp çağırmanı, çocukları dövmeni istemiyorum; hiç suçları olmadığını bile bile dövüyorsun onları; ben bunu istemiyorum. Çok geçmeden, bu sefer de ikimiz çekişmeye başlayacağız; bunu istemiyorum işte. Hem artık ben de gelmeyeceğim sana.»

Kaete, sırtı bana dönük yatıyordu ve yüksek binanın çatısındaki ışıklı yazıya bakıyorduk, o da, ben de. Yazı şimdi daha çabuk, daha ani yanıp yanıp sönüyor, cümle renkten renge geçerek geceye yansıyor: ECZACINA GÜVEN!

«Duydun mu söylediklerimi?»

«Evet.» dedim. «Duydum. Bana artık neden gelmeyeceksin?»

«Çünkü bir sokak kadını değilim ben. Onları küçük görmüyorum, Fred, ama ben onlardan biri değilim. Sana gelmek, yıkılmış bir evin sofasında yahut kırlarda tarlalarda seninle yatmak, sonra kalkıp eve gitmek feci bir şey benim için. Hep o müthiş duyguyu yaşıyorum: Ben tramvaya binip giderken sen sanki elime beş veya on mark sıkıştırmayı unuttun gibime geliyor. O kadınlar kendilerini vermelerine karşılık kaç para alırlar bilmiyorum hani.»

«Çok daha az herhalde.» dedim, kalan birayı içtim, duvardan yana döndüm, yeşilimsi duvar kâğıtlarındaki yürek biçimi desenlere baktım. «Yani ayrılıyoruz, öyle mi?»

«Evet!» dedi Kaete. «Sanırım böylesi daha iyi. Sana baskı yapmayı aklımdan bile geçirmem, Fred! Bilirsin beni, ama zannederim ayrılısak daha iyi olur. Çocukları kandıramıyorum artık; evet, senin için hasta dediğim zaman inanıyorlar bana, fakat onlar hasta sözünden biraz başka bir şey anlıyorlar. Hem sonra evdeki dedikodular da dokunuyor onlara. Çocuklar büyüyor, Fred! Çocuklar öyle yanlış anlıyorlar ki! Hattâ senin bir başka kadınla düşüp kalktığını sananlar var. Yok öyle bir kadın değil mi Fred?» Sırtlarımız birbirine dönük yatıyorduk, ve Kaete üçüncü bir şahısla konuşuyor gibiydi.

«Hayır.» dedim. «Hayatımda başka bir kadın yok, biliyorsun.»

«Kesin bir şey diyemem ki!» dedi Kaete. «Nerde yatıp kalktığını bilmediğim için zaman zaman şüphe ettim.»

«Yok başka bir kadın» dedim. «Bilirsin, ben seni hiç bir vakit aldatmadım.»

Düşünür gibiydi. «Hayır.» dedi. «Galiba hiç aldatmadın. Hiç değilse ben hatırlamıyorum.»

«Gördün mü!» dedim, yanımdaki iskemlede duran onun birasından bir yudum aldım.

«Aslına bakarsan senden rahatı yok.» dedi Kaete. «Canın istedi mi gidip içiyorsun, mezarlıklarda geziyorsun, canın çekti mi bir telefon etmen kâfi, hemen kalkıp geliyorum. Geceleri de o Dante araştıracısının evinde yatıyorsun, daha ne!»

«Block'un o evine hiç de sık gittiğim yok. Çokluk bir saçak altı buluyorum kendime, çünkü o eve tahammül edemiyorum. Öyle büyük, boş, güzel ve zarif ki! Böyle zevkle döşenmiş evleri sevmem ben.»

Yan döndüm, omzu üstünden yüksek binanın çatısındaki ışıklı yazıya baktım, ama hep aynı cümleydi gördüğüm: ECZACINA GÜVEN!

Bütün gece, boyunca renk değiştirerek hep aynı cümle orada ışıldadı. Uzun zaman böyle yattık, sigara içtik, hiç konuşmadık. Daha sonra kalktım, perdeleri kapadım; fakat inceydi perdeler; yazıyı yine görüyorduk.

Kaete'nin bu davranışı beni çok şaşırtmıştı. Benle hiç böyle konuşmamıştı Kaete. Elimi omzuna dum, hiç bir şey demedim. Sırtı dönük, yatışına devam etti; derken çantasını açtı, çakmağını çıkarttığını duydum, yattığı yerden tavana bir duman yükseldiğini gördüm.

«Elektriği söndüreyim mi?» diye sordum.

«Evet, iyi olur.» dedi Kaete.

Kalkıp ışığı söndürdüm, yine yanına uzandım. Sırt üstü dönmüştü; elim omzunu ararken birdenbire yüzüne dokununca ırkildim; göz yaşlarıyla ıslaktı yüzü. Bir şey diyemedim, elimi aşağı çektim, battaniyenin altında küçük, katı elini aradım, sıkıca tuttum bu eli. Çekmeyişi sevindim.

«Hay Allah!» dedi karanlıkta. «Bu erkekler evlenirken ne diye düşünmezler sanki!»

«Her şeyi yapacağım.» dedim. «Ne yapıp edip bir ev bulacağım kendimize.»

«Vazgeç!» dedi Kaete; bir gülüşe benziyordu sesi. «Evle ilgisi yok bunun. Sen sahiden bu iş evle biter mi sanıyorsun?»

Yarı doğrudum, yüzünü görmek istedim. Elini bıraktım; yukardan doğru solgun yüzünü, başında saçlarını ikiye bölen dar, beyaz çizgiyi gördüm; evvelce bu çizgiye az mı düşmüştü başım. Ve yüksek binanın çatısındaki yazı birden aydınlanınca, yeşil ışıklar içinde, yüzünü açık seçik gördüm: Gülümsüyordu sahiden. Tekrar yerime yattım; şimdi o aradı benim elimi ve sıkıca tuttu.

«Sahi ev yüzünden değil mi bütün bunlar?»

«Değil.» dedi Kaete, çok kesin bir sesle. «Değil, değil. Rica ederim, açık kalpli ol, Fred! Ansızın gelseydim de sana, bir ev buldum deseydim, korkar mıydın, sevinir miydin?»

«Sevinirdim.» dedim hemen.

«Bizi düşünerek sevinirdin.»

«Hayır, yine yanınıza dönebileceğim diye sevinirdim. Ah, nasıl oluyor da böyle düşünüyorsun...»

Oda birdenbire karardı. Yine birbirimize sırtımızı dönmüş, yatıyorduk. Ara sıra başımı çeviriyor, Kaete benden yana döndü mü diye bakıyordum; fakat o bir yarım saat kadar pencereden ayırmadı gözlerini, ve hiç konuşmadı. Başımı çevirdikçe yüksek binanın çatısında parıldayan yazıyı görüyordum: ECZACINA GÜVEN!

Gardan gidiş geliş saatlerini bildiren memurun dostça mırıltıları, altımızdaki meyhaneden dans edenlerin gürültüleri geliyor ve Kaete hiç konuşmuyordu. Tekrar söze başlamak zor geliyordu bana; fakat birdenbire: «Hiç değilse yemeğini ye!» dedim.

«Peki!» dedi Kaete. «Tabağı ver lütfen, ışığı da yak!»

Kalktım, düğmeyi çevirdim, yine sırtım dönük, yanına yattım; seslerden anladım: Turşuyu, köfteyi yemeğe başlamıştı. Ona bira bardağını da uzattım. «Teşekkür ederim!» dedi, birayı içtiğini duydum. Sırt üstü döndüm, elimi omuzuna koydum.

«Cidden tahammülüm kalmadı, Fred!» dedi yavaşça. Tekrar konuşmaya başlaması beni sevindirmişti. «Seni iyi anlıyorum, belki haddinden fazla iyi anlıyorum. Hislerini biliyorum; bazan böyle bir bataкта yuvarlanıp gitmenin ne şahane bir şey olduğunu da biliyorum. Bunlar bildiğim şeyler... Sen bunlara akli ermeyen bir kadınla evlenseydin daha iyiydi belki. Fakat sen çocukları unutuyorsun. Çocuklar var, yaşıyorlar; çocuklar olduğu için de bu duruma tahammül edemiyorum. İkimiz de içmeye başladığımız zamanlar nasıldı, biliyorsun. Benim içkiyi bırakmamı isteyen sen olmuştun.»

«Sahiden korkunçtu; eve döndüğümüz vakit çocuklar kokudan anarlardı. Fakat bendeydi suç; senin de içmene ben sebep oldum.»

«Kim suçlu, kim değil, bunu araştırarak değilim.» dedi Kaete, tabağı bıraktı, bir yudum bira içti. «Suçlu musun, değil misin, bilmiyorum, hiç de öğrenemeyeceğim, Fred! Gücüne gitmesin ama, sana gıpta ediyorum, Fred!»

«Gıpta mı ediyorsun?»

«Evet, gebe olmadığın için sana gıpta ediyorum. Elini kolunu sallıyarak çekip gidebilirsin; hattâ bunda da haklı bulurum seni. Gezmelere gider, saatlerce mezarlıklarda kalır, içmeye paran yoksa hüznünle sarhoş olursun. Bizimle olamayışın kederi sarhoş eder seni. Biliyorum, çocukları seviyorsun, beni de seviyorsun, bizleri çok seviyorsun. Ama hiç düşünmüyorsun ki, senin tahammül edemediğin, bırakıp kaçtığın bu durum bizi yavaş

yavaş öldürüyor, boğazlıyor Fred; çünkü yanımızda değilsin! Ve duadan gayrı hiç bir şeyden medet umulamayacağını hiç düşündüğün yok. Sen hiç dua etmiyorsun, değil mi?»

«Binde bir.» dedim. «Yapamıyorum.»

«Halinden belli, Fred! Yaşlandın artık, enikonu yaşlanmış görünüyorsun; yaşlı, biçare bir bekâr gibi. Ara sıra karınla yatman, onunla evli olmak demek midir, hayır! Savaşırken bir keresinde bana: «Asker olmantansa seninle pis bir izbede yaşamak isterdim.» diye yazmıştın. Bunu yazdığın tarihte artık genç değildin sen; otuz altı yaşındaydın. Ama bazan düşünüyorum da, seni savaş perişan etti. Evvelce böyle değildin.»

Çok yorgundum, ve Kaete'nin söyledikleri içime işliyordu; biliyordum, haklıydı çünkü. Beni hâlâ sevip sevmediğini öğrenmek istiyor, ama bu çok saçma olur diye çekiniyordum. Eskiden hiç çekinmez, aptalca bile olsa her şeyi aklıma geldiği gibi söyledim ona. Fakat beni hâlâ sevip sevmediğini soramıyordum şimdi.

«Olabilir.» dedim bezgin. «Evet savaş da biraz sarsıtı beni. Ben hemen hep ölümü düşünüyorum, Kaete, aklımı bununla bozdum! Savaşta o kadar çok insan öldü ki! Ben hiç göremiyordum onları, ama hep onlardan bahsediliyordu, ben de işitiyordum. Kayıtsız sesler telefonda rakamlar veriyorlardı, ve ölümler demekti bu rakamlar. Gözlerimin önüne getirmeye çalışıyor, getiriyordum: Üç yüz ölü; kocaman bir tepe demekti bu. Bir ara, üç hafta kadar cephe dedikleri yerde bulundum. Ölümler nasıl oluyorlar, gördüm. Bazı geceler telefon hatını tamir için araziye çıkmaya mecbur olurdum da karanlıkta ikide bir ayaklarım ölümlere takılırdı. Hava öyle karanlık olurdu ki bir şey göremezdim, hiç bir şey! Simsiyahtı her taraf, ve ben sürüne sürüne elimdeki kablonun peşi sıra gider, koptuğu yere varırdım. Kab-

loyu yamar, kontrol aletine bağlar, karanlıkta çömelir, bir projektör parlayacak ya da bir bomba patlayacak oldu mu kendimi toprağa atar, ve karanlıkta, benden otuz kırk metre ötede bir siperde oturan birisiyle konuşurdum. Aradaki bu mesafe bana çok, çok uzak görünürdü; Tanrının bize olan uzaklığından da uzak.»

«Tanrı uzakta değildir.» dedi Kaete yavaşça.

«Uzaktaydı.» dedim. Hattın düzelip düzelmediğini kontrol için kendisiyle konuştuğum ses, milyonlarca kilometre uzaktaydı sanki. Sonra elimde kablo, yavaş yavaş sürünerek geri dönmeğe başlar, karanlıkta yine ölümlere çarpar, bazan yanlarına uzanır, kalırdım. Bir keresinde bütün bir geceyi onların yanında geçirdim. Öldü her halde, demişler benim için; aramışlar, ümit kesmişler. Ama ben bütün gece ölümlerin yanında kaldım; onları göremiyor, sadece hissediyordum onları. Ölümlerin yanından ayrılmadım, bilmiyordum niçin... ve zaman hiç de uzun gelmedi bana. Arkadaşlar gelip buldukları vakit sarhoş sandılar beni. Dirilerin yanına dönmek zorunda kalınca, bayağı canım sıkılmıştı. Bilemezsin, insanların çoğu ne kadar can sıkıcıdır, ama ölümler... Harikulâdeydi onlar!»

«Sen korkunç bir adamsın.» dedi Kaete, fakat elimi bırakmadı. «Bana bir sigara ver!»

Cebimdeki sigaraları çıkardım, birini uzattım ona; bir kibrit çaktım, yüzünü görmek için üzerine doğru eğildim. Gençleşmiş, düzelmiş göründü bana; yüzü deminki kadar sarı değildi şimdi.

«İyiisin ya şimdi?» dedim.

«Geçti, iyiyim!» dedi Kaete. «Fakat senden korkuyorum, inan ki!»

«Benden korkmana sebep yok. Beni mahveden savaş da değil. Savaş olmasaydı ben yine... Ben sıkılıyorum ki-

sacası. Bütün gün kulağım nelerle dolu, bir bilsen! Çoğu sudan gevezelikler!»

«Sen dua etmelisin!» dedi Kaete. «Böyle bu! Sıkıcı olmayan tek şey, duadır.»

«Benim yerime sen dua et.» dedim. «Eskiden edebiliyordum; ama şimdi dua etmesini unuttum âdeta.»

«Çaba ister. Kendini bırakmamalısn. Hep yeniden başlamalı. İçmek iyi değil.»

«Sarhoşken bazan çok iyi dua edebiliyorum.»

«Bu iyi değil, Fred! İnsan ayıkken dua etmeli. Hani bir asansörün önünde durursun da korkar, bir türlü binemezsin; boyuna atlamaya hazırlanır, bir türlü atlayamazsın; derken kendini o asansörde bulursun, ve asansör seni yukarı çıkarır; bu da onun gibi. Ben bazan açıkça hissediyorum, Fred; geceleri ortalık sessizleşip de yatağında uykusuz ağlarken çok kere başardığımı hissediyorum. O zaman evdi, kırdı, pislikti, bütün başka şeyler gözünden siliniyor; hattâ senin olmayışın artık tesir etmiyor bana. Fazla sürmez, Fred, olsa olsa daha on üç on dört yıl; ancak daha bu kadar dayanmamız gerek! Birlikte dayansak, dayanmaya çalışabilirsek iyi olurdu belki. Fred, sen kendini aldatıyor, hayaller kuruyorsun; bu ise tehlikelidir. Bizi bir kadın yüzünden bırakıp gitmiş olsaydın anlardım hak verirdim sana. Bu benim için elbet müthiş bir şey olurdu, şimdikinden daha beter, ama yine de anlardım. O kız yüzünden, büfedeki kız yüzünden olsaydı anlardım Fred!»

«Lütfen!» dedim. «Bırak konuşma!»

«Ama sen hayallere dalmak için bırakıp gittin bizi, doğru değil bu. Büfedeki kızdaki hoşlanıyorsun, değil mi?»

«Evet, hoşlanıyorum. Çok hoşlanıyorum. Sık sık uğrayacağım ona; fakat seni onun yüzünden terk etmeyli

hiç düşünmeyeceğim. Çok dindar o kız.»

«Dindar. Nerden biliyorsun?»

«Çünkü onu kilisede gördüm. Yalnız şu kadarını gördüm: Diz çökmüştü, rahip de onu takdis ediyordu. Kilisede üç dakika kaldım; yanında o salak çocuk, kız diz çöktü; rahip de ikisini takdis etti. Fakat ne kadar dindar olduğunu gördüm, hareketlerinden anladım bunu. Peşinden gittim, çünkü duygulanmıştım.»

«Duygulandın demek?»

«Evet.» dedim.

«Ben de duygulandırmış mıydım seni?»

«Sen o kadarla kalmamış, can evimden vurmuştun beni. Sevgin beni büsbütün hasta etmişti. Genç de değildim artık, şöyle böyle otuzuma gelmiştim. Ama âdeta can evimden vurmuştun beni. Sanırım, böyle demek lâzım. Seni çok seviyorum işte.»

«Başka kadınlar da duygulandırdı mı seni?»

«Evet.» dedim. «Duygulandıranlar çok oldu, birçok kadın duygulandırdı beni. Bu kelimeyi pek de isteyerek kullanmıyorum ya, başka nasıl söylesem bilmem ki? Hafif bir yakınlık duygusu, demeliydim belki de. Bir gün Berlin'de bir kadın görmüştüm, duygulandırmıştı beni. Trende pencere yanında duruyordum, birdenbire peronun öbür tarafından bir tren girdi gara, benim penceremin tam karşısında bir pencere aşağı çekildi — buğuluydu cam — ve bir kadın yüzü gördüm, duygulandım ansızın. Siyah saçlı, uzun boyluydu kadın; gülümsedim ona. O anda trenim hareket etti; pencereden sarktım, el salladım; göremez oluncaya kadar el salladım. Bir daha da görmedim onu, görmek de istemedim.»

«Fakat duygulandırmış seni. Bütün bu duygulanmalarını anlat bana, Fred! O da sana el salladı mı, seni duygulandıran o kadın?»

«Evet.» dedim. «Salladı. Düşünsem muhakkak başkalarını da hatırlarım. Gördüğüm çehreleri unutmam ben.»

«Ah, haydi, düşün de hatırla, Fred!» dedi Kaete.

«Çok kere çocuklar da duygulandırmıştır beni.» dedim. «Sonra yaşlı erkekler, yaşlı kadınlar.»

«Ben seni sadece can evinden vurdum, öyle mi?»

«Evet ama, sana karşı da duygulanmıştım.» dedim.

«Kuzum, bana boyuna bu kelimeyi tekrarlatma! Seni düşündükçe duygulanırım çok vakit: Merdivenleri iner, bir başına şehri dolaşır, alış veriş eder, küçüğün mamasını yedirirsin. Bunları düşündükçe duygulanırım tabii.»

«Fakat büfedeki kız, çok yakınında.»

«Tekrar görürsem belki iş değişir.»

«Belki!» dedi Kaete. «Bira ister misin daha?»

«Evet.» dedim. Bardağı uzattı, kalan birayı içip bırırdım. Sonra kalkıp ışığı yaktım; boşalmış bardakları, tabakları alıp aşağıya götürdüm. Tezgâha bırakırken tezgâh başında iki genç, sırtarak bana baktılar. Yine o yüzü kırışksız ve beyaz, otelci kadın vardı şimdi; bana başını salladı. Hemen yukarı çıktım, odaya girerken Kaete yüzüme baktı, gülümsedi.

Elektriği söndürüp karanlıkta soyundum, yatağa girdim. «Saat daha on!» dedim.

«Mükemmel!» dedi Kaete. «Şöyle böyle dokuz saat uyuyabiliriz.»

«Delikanlı kaç a kadar çocukların yanında kalacak?»

«Sekize doğru gider.»

«Fakat rahat bir kahvaltı edelim.»

«Uyandıracaklar mı bizi?»

«Hayır, ama ben vaktinde uyanırım.»

«Yorgunum, Fred!» dedi Kaete. «Fakat bir iki şey daha anlat bana. Daha başka duygulanma hikâyelerin yok mu?»

«Belki birkaçını daha hatırlarım.» dedim.

«Haydi!» dedi Kaete. «Sen çok hoş bir adamsın, ama ara sıra seni dövmek geliyor içimden. Seni seviyorum.»

«Bunu söylemene sevindim. Sormaya çekiniyordum ben.»

«Evvelce ikide bir birbirimize hep bunu sorduk.»

«Yıllar yılı.»

«Yıllar yılı bunu sorduk.» dedi Kaete. «Hadi anlat!» dedi, elimi sımsıkı tuttu yine.

«Kadınları mı anlatayım?» diye sordum.

«Hayır.» dedi Kaete. «Erkekleri ya da çocukları anlat, daha iyi. Yahut yaşlı kadınları anlat. Genç kadınlar pek tekin değil benim için.»

«Korkmana hiç de lüzum yok.» dedim. Doğrulup Kaete'ye doğru eğildim, ağzından öptüm onu; tekrar yerime yatıyordum, bakışlarım dışarıya kaydı, ışıklı yazıyı gördüm: ECZACINA GÜVEN!

«Haydi!» dedi Kaete.

«İtalya'da birçok kimseler duygulandırdı beni.» dedim. «Erkekler, kadınlar, genç, ihtiyar hattâ çocuklar. Hattâ zengin kadınlar. Zengin erkekler hattâ.»

«Bir de diyorsun ki insanlar beni sıkıyor.»

«Düşüncem değişti, beni hâlâ sevdiğini öğrendim öğreneli çok daha iyi hissediyorum kendimi. Bana pek korkunç şeyler söyledin.»

«Hiç birinden de vazgeçemiyorum. Şimdi biraz işin eğlencesindeyiz, Fred! Oyun oynuyoruz. Sonra yine ciddiyete döneriz. Sözlerimden cayacak değilim; hem seni sevmemin hiç bir önemi yok. Sen de çocukları seviyorsun ama, onları zerre kadar düşünmüyorsun.»

«Evet, biliyorum.» dedim. «Açık açık az mı söyledin bunu! Pekâlâ, seç bakalım, kadın erkek çocuk, hangisini istiyorsun ve hangi memleket olsun?»

«Hollanda!» dedi Kaete. «Hollandalı bir adamı anlat!»

«Ah, çok hainsin!» dedim. «Seni duygulandırabilecek Hollandalı bir adam bulmak kolay değil. Çok hainsin! Fakat savaşta bir Hollandalı gördüm sahiden, zenginmiş hattâ; duygulandırdı beni. Ama zengin değildi artık. Trenle Rotterdam'dan geçerken... Yanmış yakılmış şehirler arasında ilk gördüğüm şehir Rotterdam olmuştu. Ne tuhaf, harap olmamış bir şehir şimdi sıkıyor beni; o hale geldim... Ama o zaman şaşkına dönmüş-tüm; insanlara bakıyor, yıkıntılara bakıyor...»

Kaete'nin, elimi tutmakta olan elinin gevşediğini hissettim; yarı doğrulup eğilerek baktım; uyumuştum. Uyurken yüzü kibirli bir ifadeye bürünür, yanına yaklaşılamaz âdeta; ağzı hafif aralıktır, acılı bir anlam taşır. Tekrar yerime uzandım, bir sigara daha içtim, uzun zaman karanlıkta uyanık yattım, olup bitenleri düşündüm boyuna. Dua etmeye de çalıştım, ama beceremedim bunu. Bir an yine aşağıya inmeyi düşündüm; çikolata fabrikasında çalışan kızlardan biriyle hiç değilse bir dans eder, bir şnaps daha içer, şimdi artık her halde boşalmış oyun makinelerinde biraz oyalanırım diye düşündüm. Fakat kalkmadım karyoladan. Yüksek binanın çatısındaki yazı, her parlayışında yeşilimsi duvar kâğıtları üzerinde yürek biçimi desenleri aydınlatıyor, duvardaki lambanın gölgesi beliriyor, yün battaniyenin desenleri görülüyordu. Top oynayan ayı desenleri vardı battaniyede. Ayılar top oynayan insanlara dönüşmüş, birbirine iri iri sabun köpükleri atan, kelle kulak yerinde pehlivanlara benzemişlerdi. Gördüğüm son şey, tepedeki o cümle oldu: ECZACINA GÜVEN!

— Uyumuşum.

XII

Uyandığımda ortalık aydınlanmamıştı. Deliksiz bir uyku çekmiş, uyanınca içimde büyük bir ferahlık hissetmiştim. Fred uyuyordu henüz; yüzü duvara dönüktü; yalnız zayıf, ince ensesini görüyordum. Kalktım, perdeyi açtım, garın üzerinde şafağın keskin gri parıltısını gördüm. Işıl ışıl trenler gara giriyor, geliş gidiş saatlerini bildiren memurun yumuşak sesi, yıkıntıları aşarak otele kadar geliyor, dönen tren tekerleklerinin boğuk uğultuları duyuluyordu. Sessizdi otel. Karnım acıkmıştı. Pencereyi açtım, dönüp karyolaya uzandım, beklemeye başladım. Fakat içim rahat değildi şimdi; aklım çocuklardaydı hep; onları özlüyor, saatin kaç olduğunu bilmiyordum. Fred henüz uyuduğuna göre altı buçuk olmamıştı her halde; Fred hep altı buçukta uyanır. Daha vaktim vardı. Tekrar kalktım, mantomu üzerime aldım, iskarpinlerimi ayağıma geçirdim, yavaşça dolandım karyolayı. Kollayarak kapıyı açtım; kir pas içinde koridorun loşluğunda el yordamıyla tuvaleti aramaya başladım; sonunda aydınlatılmamış ve pis pis kokan bir köşede buldum tuvaleti. Döndüğümde Fred uyuyordu hâlâ. Garın ışıklandırılmış saatlerini görebiliyordum: Kadranlar hafif sarı parıldıyordu, fakat rakamları seçemiyordum. Yüksek binanın çatısında ECZACINA GÜ-

VFN! yazısı parlıyor, alaca karanlıkta daha da göze batıyordu.

Gürültü etmemeye çalışarak elimi yüzümü yıka-
dım, giyindim; başımı çevirince Fred'in bana bakmakta
olduğunu gördüm: Gözlerini kırpıştırıyordu, bir sigara
yaktı: «Günaydın!» dedi.

«Günaydın!» dedim.

«Geçti ya rahatsızlığın?»

«Geçti,» dedim. «Çok iyiyim.»

«Güzel!» dedi. «Acele etmene sebep yok.»

«Gitmeliyim, Fred!» dedim. «Merak etmeye başla-
dım.»

«Beraber kahvaltı etmeyecek miyiz?»

«Hayır!» dedim.

Çikolata fabrikasının işbaşı düdüğü acı acı öttü;
taşkın, gür, üç kere sabah sessizliğine bir bıçak gibi sap-
landı. Karyolanın kenarına oturdum, iskarpinlerimi ilik-
lemeye başladım; arkamdan doğru Fred'in saçlarına do-
kunduğunu hissettim. Saçlarımı yavaşça parmakları
arasından geçirdi: «Dün söylediklerin doğruysa» dedi.
«Seni artık kolay kolay göremeyeceğim şu halde. Bari
beraber bir kahve içsek?»

Sustum, etekliğimin fermuarını yukarı çektim, bu-
luzumu ilikledim, aynaya gidip taranmaya başladım. Ay-
nada kendimi görmüyor, ama saçımı tarıyor ve kalbi-
min çarptığını hissediyordum. Dün söylediklerimin an-
lamını ancak şimdi kavırıyor, fakat sözümünden dönmek
istemiyordum. Fred'in bir gün dönüp geleceğinden yüz-
de yüz emindim, ama şimdi her şey bana pek şüpheli
görünüyordu. Fred'in kalktığını işittim, karyolanın ya-
nında dikilince aynada gördüm: Ne kadar da koyver-
mişti kendini! Gün boyu sırtından çıkarmadığı gömle-
ğiyle uyumuştı, saçları karmakarışık, pantolonunu
yukarı çekerken asıktı suratı. Tarağı mekanik hareket-

lerle saçlarımda gezdirdiyordum. Onun bizi gerçekten terk edebileceğini, ciddi olarak hiç düşünmediğim bu ihtimali düşünüyordum şimdi: Kalbim duracak gibi oluyor, tekrar hızlı hızlı çarpıyor, derken sanki yine duruyordu. Dikkatle Fred'i inceliyordum: Ağzında sigara, bezgin sıkıntılı, buruşmuş pantolonunu ilikledi, kemerini iyice sıktı, çoraplarını ayakkabılarını giydi; sonra durdu, içini çekti, alnını kaşlarını sıvazladı. Aklım almıyordu; ben on beş yıldır onunla mı evliydim. Bu içi sıkılan, bu umursamaz çağdaşım; şimdi karyolaya çöken, başını avuçlarına yaslayan bu adam; yabancıydı bana. Kendimi aynanın derinliklerine bıraktım; vaat edilmiş o başka hayatı düşündüm. Evlilik diye bir şeyi olmayan o hayat güzeldi herhalde; o hayatta evlilik yoktu, uyanır uyanmaz sigara paketlerine sarılan uyku mahmuru kocalar yoktu. Bakışlarımı aynadan çektim, saçımı topladım, bağladım, pencereye gittim. Ortalık ağarmış, garın üzeri açık gri bir renk bağlamıştı. Ben bunu farkına varmadan benimsemiş, kendime mal etmişim: Bize vaat edilmiş, bu evlenmesiz hayatın hılyasını kuruyordum hâlâ. Kilise ilâhilerinin ritmini duyuyor, kendimi evli olmadığım adamlarla bir arada görüyordum, ve koynuma girmeye can atmayan kimselerdi onlar; bunu biliyordum.

Lavabonun önünde: «Diş fırçanı alabilir miyim?» diye sordu Fred. Ona baktım, kararsız: «Al.» dedim ve dalgınlığımdan sıyrıldım ansızın.

«Ne adamsın!» dedim sertçe. «Bari yıkanırken olsun çıkar şu gömleğini!»

«Aldırma!» dedi. Gömleğinin yakasını içeri kıvrıdı, ıslak bir havluyu yüzünde, ensesinde, boynunda şöyle bir gezdirdi. Hareketlerindeki umursamazlık sınırlendırıyordu beni.

«Bir eczacıya gideceğim, onun iyi dediği bir diş fır-

çası alacağım.» dedi. «Eczacılar çok, pek çok güven-
meliyiz!»

«Fred!» dedim sertçe. «Bakıyorum işin alayındasın!
Seni sabahları hiç bu kadar keyifli görmemiştim.»

«Hiç de keyfim yok.» dedi. «Kahvaltı etmedim, bir
kahve içmedim, ama büsbütün de neşesizim diyemem.»

«Ah, ben bilirim seni!» dedim. «Ne yapacaksın, duy-
gulanmalarına bak sen.»

Benim tıraşımın saçlarını tırıyordu, derken dur-
du, başını çevirdi, yüzüme baktı: «Ben seni kahvaltıya
davet ettim, şekerim!» dedi yumuşak bir sesle. «Fakat
sen bir cevap vermedin hâlâ.»

Tekrar aynaya döndü, taranmasına devam etti, ay-
naya doğru: «On Mark'ı sana ancak gelecek hafta vere-
bilirim.» dedi.

«Kalsın!» dedim. «Bütün paranı bana verecek de-
ğilsin.»

«Ama vermek istiyorum ben.» dedi. «N'olursun ka-
bul et!»

«Teşekkür ederim, Fred!» dedim. «Cidden teşekkür
ederim. Kahvaltıya gldeceksek geç kalıyoruz.»

«Demek geliyorsun?»

«Evet.»

«Güzel!»

Kırvatını taktı, düğümledi, ceketini almaya kar-
yolaya gitti.

«Döneceğim.» dedi birdenbire, heyecanla. «Muhak-
kak geleceğim, yanınıza döneceğim; fakat isteyerek, ken-
diliğimden yapacağım bir şeye zorlanmaktan hoşlanmı-
yorum.»

«Fred!» dedim. «Zannederim, bu konuda konuşa-
cak bir şey kalmadı.»

«Öyle!» dedi. «Haklısın! Ne güzel olurdu seninle bir

başka hayatta tekrar karşılaşsak; seni sevsem, tıpkı şimdiki gibi sevsem, ama seninle evlenmesek!»

«Demin ben de bunu düşündüm.» dedim yavaşça, ve göz yaşlarımı tutamaz oldum artık.

Fred hemen karyolayı dolanıp yanıma geldi, kucakladı beni; çenesini başıma yaslamıştı, şunları söylediğini duydum: «Seninle o zaman tekrar karşılaşmak ne güzel olurdu. Orada da karşımda beni bulursan korkmazsın her halde.»

«Ah, Fred!» dedim. «Küçükleri düşün!»

«Düşünüyorum.» dedi. «Her gün düşünüyorum. Bari bir öpücük ver bana.»

Başımı kaldırdım, öptüm Fred'i.

Beni koyverdi, mantomu giymeme yardım etti; o giyinirken ben öteberimizi çantama doldurdum.

«Sevişmeden evlenenler daha çok bahtiyar oldular.» dedi. «Sevişip de evlenmek korkunç bir şey!»

«Haklısın belki.» dedim.

Dışarsı hâlâ karanlıktı; tuvaletin olduğu köşeden gelen koku, koridoru kaplamıştı. Alttaki lokanta kapalıydı, görünürde kimseler yoktu, kapılar açılmamıştı. Fred, anahtarı lokantaya giriş kapısı yanındaki büyük bir çiviye astı.

Sokağı çikolata fabrikasına giden kızlar doldurmuştu: Yüzlerindeki sevinç şaşırttı beni; çokları kol kola yürüyor, gülüşüyorlardı.

Biz büfeye giderken katedralin saati çaldı: Yediye çeyrek vardı. Kız, sırtı bize dönük, kahve makinesi başında çalışıyordu. Boş bir masa vardı yalnız. Salak çocuk, sobaya yakın oturmuş, saplı şekerini yalıyordu. Sıcak ve dumanlıydı içersî. Kız, arkasına dönünce beni gördü, gülümsedi: «Oo!» dedi, sonra Fred'e baktı, sonra yine bana; gülümsedi, seğirtti, boş masayı sildi, Fred kahve, francala ve tereyağı istedi.

Oturduk: kızın sahiden sevinmiş olduğunu görünce içimde bir ferahlık duymuştum: Tabaklarımızı hazırlarken gösterdiği çabadan kulakları biraz kızarmıştı. Fakat içim içimi yiyordu, aklım çocuklardaydı hep; hiç de rahat bir kahvaltı olmadı bu. Fred de huzursuzdu. Kıza çok seyrek baktığını, bakışlarım kendisine çevrik olmadığı vakitler beni seyretmeye çalıştığını görüyordum; ben kendisine baktıkça Fred başka taraflara bakıyordu. Büfeye birçok kimseler geliyor, kız onlara francala, sosis, süt uzatıyor, paralar alıp paraların üstünü veriyordu. Ara sıra bana bakıyor, gülümsüyor, bu gülümseyişle sanki aramızda önceden sessizce kabul ettiği bir anlaşma varmış da onu pekiştirmiş oluyordu. Ortalık duruldukça çocuğun yanına gidiyor, ağzını siliyor, ismini fısıldıyordu ona. Ve ben kızın, çocuk hakkında bana anlattıklarını düşünüyordum. Birdenbire kapıdan içeri dün günah çıkarttığım rahip girince çok korktum. Rahip kıza gülümsedi, para verdi, kızın tezgâh üzerine uzattığı kırmızı bir paket sigarayı aldı. Fred de merakla bakıyordu rahibe. Sonra rahip paketi açtı, kayıtsız bakışları çevrede gezindi, beni gördü, irkildi birdenbire. Gülümseliyordu artık; sigara paketini paltosunun cebine soktu, bana doğru gelmek istedi, kızardı, geri çekildi.

Kalkıp rahibin yanına gittim.

«Günaydın, sayın rahip!» dedim.

«Günaydın!» dedi, şaşırmış etrafına bakındı, fısıldadı: «Sizinle konuşmam gerek,» bu sabah evinize uğradım.»

«Aman Yarabbi!» dedim.

Rahip, cebinden bir sigara çıkardı, ağzına götürdü, kibritli yakarken mırıldandı: «Günahlarınız bağışlandı, doğrusu da oydu... çok aptallık ettim, kusura bakmayın!»

«Çok teşekkür ederim.» dedim. «Ev nasıldı acaba?»

«Ben yaşlı bir hanımla konuştum sadece. Anneniz midir?»

Ürkmüş, sordum: «Annem mi?»

«Bir uğrayın bana!» dedi rahip ve acele çıkıp gitti.

Masaya döndüğümde Fred susuyor, çok sıkıntılı görünüyordu. Elimi koluna koydum. «Artık gitmeliyim, Fred!» dedim yavaşça.

«Dur biraz; seninle konuşmam lâzım.»

«Burada olmaz; sonra. Hay Allah, bütün gece vaktin vardı, konuşabilirdin.»

«Döneceğim.» diye fısıldadı. «Yakında. Al şu çocukların parasını, onlara söz vermiştim. Giderken bir şeyler götür, isterlerse dondurma al.»

Masaya bir mark koydu, alıp mantomun cebine soktum.

«Borcumu sonra veririm.» diye fısıldadı.

«Ah Fred!» dedim. «Bırak artık bunu.»

«Hayır.» dedi. «Düşündükçe üzülüyorum, acaba seni bir daha...»

«Telefon et!» dedim yavaşça.

«Telefon edersem gelir misin?» diye sordu.

«Unutma, benim bir kahve, üç de tatlı borcum vardı.»

«Peki sen şimdi sahiden gidiyor musun?»

«Mecburum.»

Fred ayağa kalktı, ben yerimde kaldım; Fred tezgâhın önünde durdu ve bekledi. Hesabı görürken kız bana gülümsüyordu. Yerimden kalktım, Fred'le kapıya yürüdüm. «Yine geleceksiniz, değil mi?» diye seslendi kız. «Geleceğim!» dedim, salak çocuğa baktım tekrar: Bitirdiği şekerin sapı ağzında, oracıkta oturuyordu.

Fred beni otobüse kadar götürdü. Artık başka bir şey konuşmadık; otobüs gelince acele öpüştük; Fred ora-

da duruyordu, onu o haliyle ne kadar çok görmüştüm: Üstü başı perişan ve üzgün. Sonra yavaş yavaş gara doğru yürüdüğünü de gördüm; dönüp bir kere daha arkasına bakmadan yürüyüp gitti.

Evin kirli merdivenlerini çıkarken, içimde aylardır buradan uzakta kalmışım gibi bir his vardı; çocukları hiç bu kadar uzun zaman yalnız bırakmadığım geldi aklıma. Evde bir telâştır gidiyordu: çaydanlıklar fokurduyor, radyolar resmi neşelerini etrafa yayıyorlardı; birinci katta Mesewitz, karısıyla kavga ediyordu. Kapımızın ardında sessizlik. Zile üç kere bastım, bekledim. Bellermann kapıyı açınca, nihayet duydum çocukların sesini. Üçünün de sesini duydum. Bellermann'a üstünkörü bir selâm verip hemen yanından geçtim, çocukları görmeye acele odaya girdim: Masanın etrafında güzel güzel oturuyorlardı, benimle oldukları vakit hiç böyle oturmazlardı. Ben içeri girince konuşmaları, gülüşmeleri birdenbire kesildi. Bir an bir sessizlik oldu, yüreğim burkuldu birdenbire: korkmuştum... ama bir an sürdü bu; fakat o ânı unutamayacağım.

Sonra iki büyükler, oğlumla kızım, kalktılar, kucakladılar beni; küçüğü kollarıma aldım, öptüm, göz yaşlarımın yüzüme akmakta olduğunu hissettim. Bellermann o sıra paltosunu giymiş, şapkasını eline almıştı. «Uslu durdular mı?» diye sordum.

«Evet.» dedi Bellermann. «Çok.» Ve çocuklar ona baktılar, gülümsediler.

«Bir dakika bekleyin.» dedim. Küçüğü iskemlesine bıraktım, dolaptan para çantamı alıp Bellermann'la sofaya çıktım. Bayan Franke ile Bay Franke'nin şapkalarının, gardrobun üzerinde olduklarını gördüm; tuvaletten doğru gelen Bayan Hopf'a selâm verdim. Bayan Hopf saçlarına kâğıt sarmış, koltuğuna resimli bir dergi sı-

kıştırmıştı. Odasına girmesini bekledim, sonra Beller-
mann'a baktım.

«On dört mark'tı, değil mi?» dedim.

«On beş.» dedi, gülümsedi Bellermann.

Ona on beş mark verdim: «Çok teşekkür ederim.»
dedim. «Rica ederim, teşekkürle değmez.» dedi, sonra
tekrar oda kapımızdan içeri başını uzattı, seslendi: «Al-
lahısmarladık, çocuklar!» Ve çocuklar seslendiler:
«Güle güle!»

Biz bize kalınca çocukları tekrar kucakladım, dik-
katle baktım onlara, fakat yüzlerinde merak ve korku-
larımı haklı çıkaracak bir belirti göremedim. İçimi çe-
kerek, okula götürecekleri yağlı ekmek dilimlerini ha-
zırlamaya koyuldum. Clemens'le Carla çekmecelerini
karıştırıyorlardı. Carla portatif bir Amerikan karyola-
sında yatar; gündüzleri katlayıp kapatıyor, tavana ası-
yoruz bu karyolayı. Clemens, kendisine hanidir pek kı-
sa gelmeye başlamış eski, pelüş bir sedirde uyur. Ya-
takları Bellermann yapmış, toplamıştı.

«Çocuklar!» dedim. «Babanız selâm söyledi size. Pa-
ra da gönderdi.»

Çocuklar hiç bir şey demediler.

Carla yanıma geldi, sandviç paketini aldı. Dikkat-
le baktım: Saçları Fred'in siyah saçlarıydı, gözleri de
Fred'in birden dalgınlaşveren gözleri.

Küçük, iskemlecğinde oturuyor, ara sıra yanında
olduğumdan emin olmak ister gibi bana bakıyor, sonra
yine oyununa dalyordu.

«Sabah duanızı yaptınız mı?»

«Evet.» dedi Carla.

«Babanız yakında geliyor.» dedim, çocuklara karşı
içimde büyük bir şefkat duydum, yeniden ağlamaya baş-
lamamak için kendimi zor tutuyordum.

Çocuklar yine bir şey demediler. Yanımdaki iskem-

leye oturmuş Carla'ya baktım: Okul kitaplarından birini karıştırıyor, isteksizce sütünü içiyordu. Birdenbire başını kaldırdı, bana baktı, sâkin bir sesle: «Hasta değilmiş ki o!» dedi. «Özel dersler bile veriyormuş.»

Döndüm; elinde bir atlas, sedirine çökmüş Clemens'e baktım; o da benim yüzüme baktı sessizce; «Beisem söyledi.» dedi. «Beisem benim sıra arkadaşım.»

Ben bunu bilmiyordum.

«Bazı hastalıklar vardır ki, yatakta yatmaz hastalar.» dedim.

Çocuklar hiç bir şey demediler. Çantalarını sırtlayarak çıktılar, ve ben sofaya çıkıp peşlerinden baktım; Sırtları kitapların ağırlığıyla biraz öne eğik; kirli gri sokakta yavaş yavaş yürüyorlardı. Birden bir hüznün çöktü içime: Çünkü kendimi görüyor, sırtım kitapların ağırlığıyla biraz öne eğik, bir sokak boyunca yürüdüğüm günleri görüyordum: Sarışın saçları iki örgü, küçük bir kız çocuğu, bir dantel modelini ya da Büyük Karl'ın öldüğü seneyi düşünerek yürüyordu.

Döndüğümde Bayan Franke, gardrobun aynası önünde durmuş, menekşe rengi tülünü şapkasına iliş-tirmektedir. Saat sekiz duasının çanları çalıyordu. Bayan Franke selâm verdi, bana doğru geldi, karanlık sofada gülümseyerek önüme dikildi, odamıza girmeme vakit bırakmadan durdurdu beni.

Nazik bir sesle: «Kocanız sizi temelli bırakmış diye duyduk, doğru mu?» dedi.

«Doğru!» dedim yavaşça. «Kocam bıraktı beni.» Artık hiç bir nefret hissetmeyişim şaşırtmıştı beni.

«İçiyor da, değil mi?» dedi Bayan Franke, ve tülünü zarif boynuna sıkıca bağladı.

«İçiyor da.» dedim yavaşça.

Çıt çıkmıyordu âdeta. İçerden doğru, ağaç takozlarıyla konuşan küçüğün tatlı, peltek mırıltılarını duyuy-

yordum; radyoda spikerin beşinci, altıncı, yedinci defadır ki — sessizlikte bir bir işitebiliyordum — «Saat şimdi yediyi otuz dokuz geçiyor. Belki sevimli karınızı bırakıp gitmek zorundasınız, ama belki de Bulwer'in neşeli sabah marşını dinliyebilirsiniz henüz.» dediğini işittim; sabah müziğini duydum; radyodaki bu soğuk neşe, kırbaç darbeleri gibi geldi bana. Bayan Franke karşımda duruyor, yerinden kımıldamıyor, hiç bir şey söylemiyor; ama ben onun gözlerindeki o kahredici parıltıyı görüyor, evvelce dinlediğim o zencinin kısık sesini özlüyordum. Ben o sesi bir kerecik dinlemiş, fakat o gün bugün boşuna beklemiştim o şarkıyı:

Onu çarmıha gerdiler, çarmıha gerdiler
Ve o hiç bir şey demedi.

Ve ben «İyi günler!» dedim Bayan Franke'ye, onu hafifçe yana ittim, odama girdim. Bayan Franke hiç bir şey demedi. Küçüğü kucakladım, bağrıma bastım ve Bayan Franke'nin sabah duasına gittiğini işittim.

XIII

Otobüs hep aynı yerde durur. Durduğu sokak kıvrımı dardır, her duruşunda bir sarsıntı olur, bu sarsıntıyla uyanırım. Kalkar, iner, sokağın karşı tarafına geçince kendimi bir demir eşya mağazasının vitrini önünde bulurum; gözüm levhaya gider: «Her boyda merdivenler, basamağı 3.20 Mark.» Bakmam saçmadır ya, yine de binanın çatısındaki saate bakar, kaç olduğunu kesinlikle bilmek isterim: Sekize tam dört dakika vardır. Sekize ya da sekizi geçiyorsa bilirim ki yanlışdır bu saat. Çünkü otobüs saatten daha dakıktır.

Her sabah «Her boyda merdivenler, basamağı 3.20 Mark.» levhası önünde birkaç saniye dururum; bu levhanın yanına üç basamaklı bir merdiven konmuştur; merdivenin yanında yaz başlangıcından beri bir şezlong durur; şezlongta mukavvadan ya da mumdan — vitrinlerdeki mankenleri nelerden yaparlar, bilmem — uzun boylu, sarışın bir kadın uzanmıştır; gözlerinde bir güneş gözlüğü vardır, ve «Felekten Bir Gün Çaldım» isimli bir roman okumaktadır. Yazarının ismini okuyamam, çünkü bir akvaryum üzerine yanlamasına konmuş bir bahçe cücesinin sakalı, bu ismi kapatmıştır. Kahve değirmenleri, sıkma makineleri ve merdivenler arasında,

uzun boylu, sarışın manken üç aydır «Felekten Bir Gün Çaldım» romanını okuyup durdu boyuna.

Ama bugün otobüsten indiğimde «Her boyda merdivenler, basamağı 3.20 Mark.» levhasının kaldırılmış olduğunu gördüm; ve bütün yaz, şezlonguna uzanmış «Felekten Bir Gün Çaldım» romanı okumakta olan kadın, şimdi boynunda dalgalanan bir şal, üzerinde bir kayak elbisesi, ayaklarında kayaklar, ayakta duruyor, kadının yanındaki levhada şu cümle okunuyordu: «Kış sporlarını şimdiden düşününüz.»

Ben düşünmedim, Melchior sokağına yürüdüm, büronun yanında soldaki tütüncü kulübesinden beş sigara aldım, kapıcının yanından geçerek avluya girdim. Kapıcı selâm verdi bana; buradaki dostlarımdan biri de bu kapıcıdır; ara sıra yukarı gelir, piposunu tüttürür, en yeni havadisleri anlatır.

Kapıcıya başımı salladım; ellerinde evrak çantaları, hızlı hızlı merdivenleri çıkan birkaç rahibe selâm verdim. Yukarı katta santral odasının kapısını açtım, paltomla beremi astım, sigaralarımı masaya koydum, bozuk paraları onların yanına bıraktım, fişi taktım, oturdum.

Çalışma yerime oturdum mu içimde bir ferahlık duyarm: Kulaklarıma o tatlı uğultu dolar; binada birisi numarayı iki kere çevirdi de kırmızı lâmba yandı mı «Santral!» derim, bağlarım hattı.

Masada duran paralarımı saydım; bir mark yirmi fenik'ti; telefonu açtım, kapıcıya: «Ben Bogner!» dedim. O da cevap verince: «Gazete geldi mi?» diye sordum.

«Daha gelmedi.» dedi kapıcı. «Geline getiririm.»

«Var mı, önemli bir şey?»

«Hayır, yok.»

«Eh, hoşça kal şimdilik.»

«Güle güle!»

Sekiz buçukta büro şefi Bresgen'in her gün başrahip Zimmer'e verdiği personel yoklama raporu başladı. Zimmer'den herkes çekinir; kiliselerden bu büroya tayin edilmiş, burada çalışan rahipler bile. Zimmer hiç bir zaman «lütfen» demez, «teşekkür ederim.» demez; ne zaman telefonu açsa da kim olduğumu söylesem hafif bir ürperti duyarım. Her sabah tam sekiz buçukta açar telefonu:

«Ben başrahip Zimmer.»

Bresgen'in tekmil raporunu verdiğini işitiyorum: «Hasta olanlar: Weldrich, Sick, yardımcı rahip Huchel. Yardımcı rahip Soden şu âna kadar mazeretini bildirmedi.»

«Nesi varmış?»

«Bilmiyorum, sayın başrahip!»

Zimmer'in iç geçirdiğini duydum. Soden ismi ne zaman geçse hep içini çeker. İlk görüşme bu şekilde sona erdi.

Günün telefon furyası asıl saat dokuza doğru başlar. Dışardan bizi, bizden dışarıyı ararlar; hepsini bağlamak, şehirler arası konuşmaları haber vermektir benim işim. Zaman zaman konuşmaları ben de dinlerim; bakıyorum da konuşulan kelimelerin sayısı burada da yüz elliyl geçmiyor pek. En çok kullanılan söz «Dikkatli olalım» dır. İkide bir bu kelimeler duyulur, bütün konuşmalarda bu söz belli eder varlığını.

«Solcu gazeteler PC'nin demecine saldırmışlar. Dikkatli olalım.»

«Sağcı gazeteler PC'nin demecine hiç yer vermemişler. Dikkatli olalım.»

«Hıristiyan gazeteler PC'nin demecini övmüşler. Dikkatli olalım.»

«Soden görevine gelmiyor, mazeret de bildirmiyor. Dikkatli olalım.»

«Bolz ile on birde bir görüşme yapılacak. Dikkatli olalım.»

PC, Piskopos Cenapları'nın kısaltılmışıdır.

Boşanma yargıçları, meslekî görüşmeler yaparlarken telefonda da Latince konuşurlar; tek kelime anlamasam bile hep dinlerim onları: Sesleri ciddidir, fakat Lâtince nükteler üzerine gülüşmeler garibime gider. Ne tuhaf, burada yalnız iki kişi, rahip Putz ile başrahip Serge bana yakınlık gösterirler. Saat on birde Zimmer, piskoposun özel kâtibine telefon etti: «Eczacıların bu tatsız hareketlerini protesto etmeli... fakat dikkatli olalım. Âyin alayını hiçe sayma olmasa bile mukaddesata tecavüz. Dikkatli olalım.»

Beş dakika sonra piskoposun özel kâtibi telefon etti: «Piskopos cenapları protestoyu şahsen yapacak. Eczacılar Birliği'nin başkanı onun yeğeri olur. Yani dikkatli olalım.»

«Bolz ile görüşmeden ne sonuç alındı?»

«Henüz kesin bir şey yok, fakat ilersi için dikkatli olalım.»

Başrahip Zimmer, az sonra telefonda başrahip Wiener'i aradı:

«Çevreden bize altı yeni tayin yapıldı.»

«Nasılmış gelenler?»

«İkisinin sicill pek iyi değil, üçü şöyle böyle, biri iyiye benziyor. Adı Huckmann. Soylu bir ailedenmiş.»

«Tanırım, çok iyi bir ailedendir. Dün ne oldu kuzum?»

«Berbat! Savaş devam ediyor.»

«Anlamadım?»

«Devam ediyor, savaş... Salataya sirke koymuşlar.»

«Halbuki sirke size...»

«Dokunur. Aylardır limondan şaşmıyordum. Açıkça meydan okudular bana.»

«Kim yaptı bu işi dersiniz?»

«W.» dedi Zimmer. «Hiç şüphe yok, W.'nin marifeti. Perişan haldeyim.»

«Rezalet! Daha konuşuruz.»

«Evet, sonra konuşuruz.»

Sirkeyle başarılmış bir savaşın ne olduğunu öğrenmek üzereydim, telefonu kapattılar.

On bir çeyrek geçeye doğru Serge telefon etti bana:

«Bogner!» dedi. «Şehre kadar gitmek ister misiniz?»

«Buradan ayrılamam ki, sayın rahip!»

«İşinizi başkası bakıverir, ben yollarım birisini; yarım saat için. Bankaya gidip geleceksiniz. Ama isterseniz şayet. Hani insan bazan dışarı çıkıp dolaşmak ister de!»

«Yerime kim kalacak?»

«Froylayn Hanke. Sekreter'im burada değil, Hanke ise belli ağrıyor, gidemez. Siz gitseniz?»

«Hayhay!» dedim.

«Pekâlâ! Hanke oraya gelir gelmez sizi odamda bekliyorum.»

Hanke hemen geldi. Vücudunu bir acayip kıvrıdarak odama her girişinde hafif irkilmişimdir. Bir yere gitmem gerekince bana hep o vekâlet eder; dışıya mı gideceğim, yahut Serge bir hava almamı sağlamak isteyip de bana yapılacak bazı işler mi havale etti, Froylayn Hanke benim yerime geçer. Hanke uzun boylu, zayıf ve esmerdir; ağırları üç yıl önce daha yirmisindeyken başladı; bakmaktan hiç bıkmam: Tatlı, yumuşak ve ince bir yüzü vardır. Hanke menekçe rengi yıldız çiçekleri getirmişti bana; çiçekleri pencere yanındaki vazoya koydu, ancak ondan sonra uzattı elini.

«Siz gidin!» dedi. «Çocuklarınız nasıllar?»

«Pekî.» dedim. «İyiler.» Paltomu giymeye başladım.

«Bogner!» dedi Hanke, gülümseyerek. «Sizi sarhoş görmüşler. Haberiniz olsun, ola ki Zimmer yine başlar çıkışmaya!»

«Teşekkür ederim.» dedim.

«İçmeyin, doğru değil!»

«Biliyorum.»

«Peki, karınız?» diye sordu Hanke, kollayarak. «Karınız ne âlemde?»

Paltomu ilikledim, yüzüne baktım: «Bana hepsini söyleyin.» dedim. «Karım için neler diyorlar?»

«Bir çocuğu daha olacaktı.»

«Vay canına!» dedim. «Karım kendisi bunu daha dün öğrendi.»

«Gizli haberler servisi bunu karınızdan önce biliyordu.»

«Froylayn Hanke!» dedim. «Neler dönüyor?»

Telefon çaldı, Hanke hattı bağladı, gülümseyerek yüzüme baktı: «Yok bir şey!» dedi. «Telâş etmeyin canım! Sizin içtiğinizi, karınızın da hâmile olduğunu söylüyorlar. Çoktan beri de karınızdan ayrı yaşıyor musunuz!»

«Evet.»

«Ya, gördünüz mü! Benden söylemesi. Zimmer'den, Bresgen'den, Froylayn Hecht'den kollayın kendinizi. Ama burada siz sevenler de var; sonra dostlarınız, düşmanlarınızdan daha çok.»

«Hiç sanmıyorum.»

«İnanın ki!» dedi Froylayn Hanke. «Hele rahipler, hemen hepsi seviyor sizi.» Yine gülümsedi. «Çünkü birbirinize benzliyorsunuz... hem sonra içen, bir siz değilsiniz ki!»

Güldüm. «Bana şunu da söyleyin kuzum: Zimmer'i sırkeyle yavaş yavaş öldürmek isteyen kim?»

«Aa, bilmiyor musunuz?» diye hayretle ve gülerek, yüzüme baktı Hanke.

«Cidden bilmiyorum.»

«Nasıl olur? Bizim burada, bir siz hariç, herkes gülüyor bu işe! Dedikodunun göbeğinde olasınız da nasıl bilmezsiniz bunu? Mesele şu: Rahip Wupp'un bir kız kardeşi vardır, «Zum blauen Mantel Mariens» manastırının mutfağını yönetir. Daha anlatayım mı?»

«Devam edin!» dedim. «Hiç bir şey bildiğim yok.»

«Zimmer, Wupp'un başrahip olmasına engel oldu. Sen misin engel olan; karşı hücum: Zimmer manastıra gider gitmez manastırın mutfağında gizli bir köşede elli fenik'lik, en ucuzundan bir şişe sirke çıkarıldı ortaya. Eh, siz gidin artık, Serge bekliyor.»

Başımla selâm verdim, çıktım. Hanke ile ne zaman konuşsam acayip bir hafiflik dolar içime: Hanke olayları ağırlıklarından sıyrıp onlara bir hafiflik vermesini bilir. En tatsız, en sıkıcı dedikoduları bile öyle sevimli bir sosyete oyunu haline sokar ki siz de ister istemez bu oyuna katılırsınız.

Serge'nin odasına giden beyaz badanalı koridorda duvarlara Barok heykeller yerleştirilmiştir. Serge bir yazı masası önünde oturuyordu; başını avuçlarına yaslamıştı. Serge gençtir henüz, benden birkaç yaş küçüktür. Evlilik hukukunun sayılı otoritelerinden biridir.

«Günaydın, Bay Bogner!» dedi. «Günaydın.» dedim, ilerledim; bana elini uzattı. Serge, kendisini borç para aldığımanın ertesi günü görmüşsem, bende, verdiği parayı unutup gitmiş olduğu hissini uyandırır hep; bunu çok iyi becerir. Belki de sahiden unuttur. Çalıştığı oda, tahrip edilmekten kurtulmuş pek az odadan biridir: Köşedeki Barok stili çini şöbe cidden görülmeye değer. Sanat anıtları kataloğunda bir özellik olarak, Prens kışları küçük bir şatoda oturduğu için, bu sobanın hiç ya-

kılmadığı yazılıdır. Serge bana birkaç çekle, içinde para bulunan bir zarf uzattı.

«Altmış iki mark, seksen fenik.» dedi. «Lütfen çeklerde yazılı paralarla bu zarftakileri bizim hesabımıza yatırınız. Hesap numaramızı biliyorsunuz, değil mi?»

«Biliyorum.»

«Bu yük sırtımdan kalkarsa memnun olacağım.» dedi. «Neyse, Witsch öbürgün dönüyor; kurtulacağım bu döküntü işlerden.»

Serge, şimdi, iri ve çok sakın gözleriyle yüzüme bakıyordu; evden, evliliğimden bahsetmemi beklediğini hissettim. Şüphesiz bana birtakım tavsiyelerde bulunabilirdi; öte yandan ben onun için arka plânları ilgi çekici bir olaydım tabii. Serge'nin yüzünde dostluğu, zekâyı okur, onunla konuşmak ister, ama göze alamam bunu. Bazen düşünürüm de kirli pasaklı bir rahiple konuşabilir, hattâ o rahibe günah çıkartabilirim; sonra şunu da biliyorum: Temiz olmak, temizliği sevmek bir suç değildir insan için; hele iyi kalpliliğini hissettiğim Serge'nin ne diye hoş görmiyeyim bu temizliğini? Ama yine de yakasının hiç kusursuz beyazlığı, önü boydan boya ilikli rahip elbisesinin üzerinde görülen menekşe rengi kenarın o ince düzgünlüğü, beni onunla konuşmaktan alıkoyar.

Parayı, çekleri paltomun iç cebine soktum, bir kere daha kaldırdım başımı; yine o büyük, sakın gözlere baktım: Üzerimden hemen hiç ayrılmamış gibiydi bu gözler. Serge'nin bana yardım etmek istediğini, her şeyi bildiğini hissediyor, ama Serge'nin hiç bir zaman kendiliğinden bu bahsi açmayacağını biliyordum. Bakışlarına sessizce katlandım; sonunda hafifçe gülümsemeye başladı, ve ben rahibe yıllardır sormak istediğim şeyi birdenbire ona sordum:

«Sayın başrahip, ölümden sonra dirilmeye inanıyor musunuz?»

Güzel, tertemiz yüzünü dikkatle inceliyor, gözümü ayırmıyordum: Bu yüzde hiç bir değişme olmadı, ve Serge sakin bir sesle cevap verdi: «Evet.»

«Mümkün müdür...» diye devam etmek istedim; fakat sözümü kesti, elini kaldırdı, yine sakin: «İnanıyorum, her şey mümkündür.» dedi. «Sormak istediğiniz her şey. Yoksa derhal bu kısveyi çıkarabilir bir boşandırma avukatı olur, şu evrakı da olduğu gibi burada bırakabilirdim.» Eliyle yazı masasındaki büyük bir kâğıt tomarını gösterdi. «O zaman yakabilirim bu tomarı, çünkü benim için lüzumsuz olur artık; aynı şeye benim gibi inandıkları için ıstırap çeken başkaları için de lüzumsuz olur.»

«Afedersiniz!» dedim.

«Rica ederim.» dedi yavaş sesle. «Sanırım benden daha çok, sizin bana sual sormaya hakkınız var.»

«Bana bir şey sormayın!» dedim.

«Peki.» dedi. «Fakat bir gün konuşacaksınız, değil mi?»

«Evet.» dedim. «Bir gün konuşacağım.»

Kapıcıdan gazeteyi aldım, giriş kapısı dışında kendi paramı bir kere daha saydım, yavaş yavaş şehre doğru yürümeye başladım. Çeşitli şeyler düşünüyordum: Karımı, çocuklarımı; Serge'nin, Froylayn Hanke'nin bana söylediklerini düşünüyordum. Haklıydı hepsi, haksız olan bendim, ama onların hiç biri, Kaete dahil, çocuklarımı ve Kaete'yi cidden ne kadar özlediğimi bilmiyorlardı. Bazı anlar oluyordu ki kendimi haklı, onları haksız buluyordum; çünkü hepsi güzel güzel konuşmasını beceriyorlar, bense söyleyecek söz bulamıyordum.

Bir kahve içebilir miyim, diye düşündüm; gazeteyi okurdum kahveyi içerken. İçinde yürüdüğüm halde so-

kağın gürültüsünü ancak buğulu, uzak bir yankı gibi duyuyordum. Bir satıcı, muzlarını övüyordu.

Bonneberg'de vitrinlerin önünde durdum; yağmur-lukları, ne zaman baksam içime ürpermeler salmış man-kenlerin yüzlerini seyrettim. Paltomun iç cebindeki çek-leri saydım, para zarfının yerinde durup durmadığına baktım; bakışlarım birdenbire Bonneberg vitrinlerini ikiye bölen pasaja kaydı: Gözüme ilişen bir kadın beni birdenbire hem duygulandırmış, hem de heyecanlandır-mıştı. Genç değildi artık, fakat güzeldi. Bacaklarını, ye-şil etekliğini, kahverengi ve eskimiş ceketini, yeşil şap-kasını gördüm. Ama hepsinden önce yüzünün tatlı üz-gün profilini görmüştüm, ve bir an — ne kadar sürdü, bilmiyorum — kalbim durmuştu sanki. İki camın ara-sından doğru gördüm onu. Hem elbiselere bakıyor, hem de başka şeyler düşünüyordu her halde. Kalbimin tek-rar çarpmaya başladığını hissettim; hep o kadının pro-filine bakıyordum. Ansızın anladım, Kaete idi bu ka-dın. Ama yine bir yabancı gibi geldi bana, bir süre bir tereddüt geçirdim, bir ateş bastı beni; aklımı mı oyna-tıyordum? Kadın yürümeye başlamıştı, yavaş yavaş pe-şinden gittim. Onu cam duvarların olmadığı bir yerde gördüğüm vakit iyice anladım: Gerçekten Kaete idi bu kadın.

Oydu, fakat belleğimdeki Kaete'den başka, bambaş-kaydı şimdi. Peşinden giderken, sokağa saparken, ka-rım, bütün geceyi beraber geçirdiğim, on beş yıldır ni-kâhlım olan karım, bana hem yabancı, hem de çok ta-nıdık biri gibi geliyordu hâlâ.

«Belki de sahiden kaçırıyorum.» diye düşündüm.

Kaete bir dükkâna girince irkildim, bir sebze araba-sının yanında durdum, dükkân kapısına diktim göz-lerimi; hemen yanı başında bir adamın: «Karnabahar, karnabahar, çifti bir mark!» dediğini duyuyordum.

Adam, arkamda çok uzağımdaydı da bana yeraltından yukarlara sesleniyordu sanki.

Saçmaydı ama, Kaete o dükkândan artık hiç çıkmayacak diye korkuyordum: Gözlerimi giriş kapısından ayırmıyor, mukavvadan yapılmış bir Cava'lığın sırttan yüzüne bakıyor; adamın, bir kahve fincanını, ısıldayan dişlerine doğru götürdüğünü görüyor; sebze satıcısının sesini derin bir mağaradan gelir gibi işitiyordum: «Karnabahar, karnabahar, çifti bir mark!» Ve çok şeyler düşünüyor, ama düşündüklerimin neler olduğunu bilmiyordum, ve Kaete birdenbire dükkândan çıkıverince korktum bayağı. Grün sokağına saptı, çok hızlı yürüyordu; onu bir süre gözden kaybedince korkmuştum; derken bir oyuncakçı dükkânının vitrini önünde durdu. Şimdi üzgün profilini seyredebiliyor, vücuduna, boyuna bosuna bakıyordum; yıllar yılı geceleri yanımda yatmıştı, son görüşümden bu yana ancak dört saat geçmişti, ama işte tanıyamamıştım bu vücudu.

Kaete arkasına dönünce hemen bir satıcının tezgâhı gerisine kaçtım; Kaete beni görmüyordu, fakat ben seyredebiliyordum onu. El çantasının içine baktı, bir pusula çıkardı, gözden geçirdi Kaete. Yanımdaki satıcı bağırıyordu.

«Düşünün ki beyler, elli yıl... elli yıl tıraş olacaksınız, şu halde cildiniz...»

Kaete yürümesine devam etti; adamın cümlesinin sonunu duyamadım, karımın peşinden ilerledim; kırk adım gerisinde, Bildoner meydanına uzanan tramvay raylarını geçtim. Kaete bir çiçekçi kadının sergisi önünde durdu; ellerini gördüm, Kaete'yi iyice gördüm; ben bu dünyada herkesten çok ona bağlanmıştım: Onunla sadece yatmamış, yemek yememiş, konuşmamış, on yıldır hiç kesiksiz, insanları birbirine, birlikte uyumalardan

çok bağlayan bir şeyi beraberce yapmıştık. Geçmişte bir arada dua ettiğimiz günler olmuştu.

Kaete iri, sarı ve beyaz kasımpatlarını alıp yoluna devam etti. Demin o kadar hızlı yürümüşken, şimdi yavaş, çok yavaş yürüyordu, ve ben onun neler düşündüğünü biliyordum. Her zaman söyler: «Ben çayırlarda açan çiçekler alırım, çocuklarımızın hiç oynayamadığı çayırlarda açan çiçekler.»

O önde, ben arkada ilerliyor, ikimiz de çocukları düşünüyorduk. Yetişip de onunla konuşmayı göze alamıyor, çevremi saran gürültüleri hayal meyal işitiyordum: Hoparlöre seslenen bir memurun çok uzak, çok yumuşak sesleriydi kulağında yankılanan: «Dikkat, dikkat! Eczacılar sergisine giden özel tren H. peronunda. Dikkat, dikkat!...»

Kaete'nin ardında yürürken, gri bir suyu yüzerek geçiyordum sanki; kalbimin atışlarını sayamıyordum artık, ve Kaete manastır kilisesine girip de siyah, deri kaplı kapıyı kapatınca tekrar ırkıldım.

Kapıcının yanından geçerek bürodan çıkarken yakmış olduğum sigaranın hâlâ yanmakta olduğunu ancak o anda farkettim: Attım sigarayı, kilisenin kapısını usulca açtım, org seslerini duydum, döndüm, meydana da bir sıraya oturup beklemeye başladım.

Uzun zaman bekledim, Kaete sabahleyin otobüse bindikten sonra neler olmuştu, hayalimde canlandırmaya çalıştım, ama bulup çıkaramıyordum; kendimi yitmiş gitmiş hissediyor, sonsuz bir ırmakla uyuşuk yavaş sürükleniyordum sanki; gördüğüm tek şey kilisenin siyah kapısıydı ve oradan çıkacaktı Kaete.

Nitekim çıktı, ama anlayamadım, deminki Kaete miydi bu? Hızlı yürüyordu; uzun saplı, iri çiçekleri çantasına sokmuştu; adımlarına denk adımlar atabilmek için acele etmem gerekiyordu. Bildoner meydanını hız-

la geçerek Grün sokağına saptı; adımlarının ahengine uyarak çiçekler sağa sola hafifçe sallanıyordu. Avuçlarımın terlediğini hissediyor, hafiften yalpalıyordum; kalbim bağrımda yaralı gibi küt küt atıyordu.

Kaete, Bonneberg vitrinleri önünde durdu; hemen paşaja daldım, oradan baktım: demin benim durduğum yerde duruyordu; onun o yumuşak, üzgün profilini seyretmeye, erkek yağmurluklarını gözden geçişiini izlemeye başladım. Bonneberg mağazasının büyük, yaylı kapısı açıldıkça içerdéki hoparlörün sesini duyuyordum.

«Paltolar, mantolar Bonneberg'de. Şapkalar Bonneberg'de. Kostümler Bonneberg'de. Palto, ceket, şapka. Her şeyin en iyisi, en güzeli burada.» Kaete döndü, cad-denin karşı tarafına geçti, bir limonatacının önünde durdu, ve ben onun küçük ellerini gördüm tekrar: Tezgâha bir para koydu, paranın üstünü alıp çantasına yerleştirdi. Onun, bildiğim bu ufak hareketleri kalbimde sancılar yaratıyordu şimdi. Limonatayı şişeden bardağa boşalttı, içti Kaete. Mağazadan doğru o ses bağıırıyordu:

«Paltolar, mantolar Bonneberg'de. Şapkalar Bonneberg'de. Kostümler Bonneberg'de. Palto, manto, ceket, şapka. Her şeyin en iyisi, en güzeli burada.»

Şişeyi, bardağı usulca tezgâha bıraktı Kaete; çiçekleri sağ eline aldı, tekrar yürümeye başladı. Karımdı o, sayısız defalar kucaklamış, ama tanıyamamış, anlayamamıştım onu. Hızlı yürüyor, tedirgin görünüyordu; ikide bir arkasına bakıyor, ve ben gizleniyor, büzülüyor, şapkası bir an gözden silinince içimde bir acı duyuyordum. Gersten sokağında on iki numaralı otobüs durağında durunca, hemen durağın karşısındaki küçük bir meyhaneye attım kendimi.

«Şnaps!» dedim, meyhanecinin kırmızı, ablak yüzüne doğru.

«Duble mi olsun?»

«Evet.» dedim, ve dışarda on iki numaralı otobüsün geldiğini, Kaete'nin bindiğini gördüm.

«Afiyet olsun!» dedi meyhaneci.

«Teşekkür ederim.» dedim, bardağı diktim başıma.

«Bir daha ister mısınız?» dedi, yüzüme dikkatle baktı meyhaneci.

«Hayır, teşekkür ederim.» dedim. «Borcum ne kadar?»

«Seksen fenik.»

Önüne bir mark bıraktım, yüzüme hep dikkatle bakarak paranın üstünü verdi; elimde iki onluk dışarı çıktım.

Gersten sokağına daldım, Moltke meydanını yavaş yavaş geçtim, yürüdüm yolun büroya gittiğini bilmeden ilerliyordum; kapıcının önünden geçip beyaz badanalı avluya girdim, Barok heykeller önünden geçtim. Serge'nin kapısını vurdum, cevap veren olmayınca açtım, içeri girdim.

Uzun bir süre Serge'nin yazı masasında oturdum, evrak tomarına baktım, telefonun çaldığını duydum, açmadım. Koridorda gülüşmeler işittim... telefon sert sert çalmaya başlamıştı tekrar, ama ben ancak, arkamda Serge'nin sesini işittince kendime geldim:

«Ne o, Bogner, döndünüz mü? Ne çabuk?»

Başımı çevirmeden: «Çabuk mu?» dedim.

«Öyle ya!» dedi Serge gülerek. «Yırmı dakika bile olmadı.» Fakat daha sonra Serge, karşıma geçip bakmaya başladı bana; olup biteni ancak yüzünden anladım: Her şeyi görmüş, dalgınlığımdan tamamiyle sıyrılmıştım; yüzünden okunuyordu: Önce paraya bir şey mi oldu, diye düşünmüştü Serge.

«Bogner!» dedi yavaşça. «Hasta mısınız, yoksa sarhoş mu?»

Çekleri, para zarfını cebimden çıkardım, Serge'ye uzattım hepsini: Aldı, bakmadan masasının üzerine koydu.

«Bogner!» dedi. «Ne oldu, anlatın bana!»

«Hiç!» dedim. «Yok bir şey.»

«Rahatsız mısınız?»

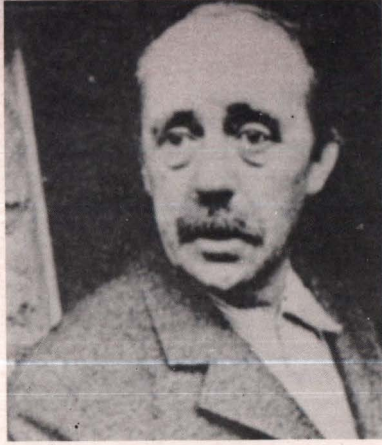
«Hayır.» dedim. «Aklıma bir şey geldi de, düşünüyorum.» Ve Serge'nin tertemiz yüzü gerisinde her şeyi bir daha gördüm; Kaete'yi, karımı gördüm; bir adamın «Paltolar, mantolar!» diye seslendiğini duydum; yine Kaete'yi, Grün sokağında geçen şeyleri, karımın eski püskü kahverengi ceketini gördüm; bir adamın Eczacılar Sergisine gidecek özel treni haber veren sesini duydum; kilisenin siyah kapısını gördüm; çocuklarımın mezarlarına konacak uzun saplı, sarı kasımpatlarını gördüm; bir ses: «Karnabakar!» diyordu... hepsini yeniden gördüm, duydum; Serge'nin yüzünün içlerinde, Kaete'nin üzgün, yumuşak profilini gördüm.

Serge uzaklaşırken, hiç yakılmamış çini sobanın üstündeki beyaz duvarda, mukavvadan yapılmış bir Cava'lı gördüm: bir kahve fincanını ısıldayan dişlerine doğru götürüyordu.

«Bir araba!» dedi Serge telefona. «Derhal bir araba çağırınız.»

Sonra Serge'nin yüzünü gördüm; avucuma bir paranın konduğunu hissettim; aşağıya, elime doğru baktım: Bir çil paraydı bu, beş mark. Ve Serge: «Hemen eve gitmelisiniz!» dedi.

«Evet.» dedim. «Eve gitmeliyim.»

Alman edebiyatının ünlü adlarından olan *Heinrich Böll*'ün (1917–1985) çocukluğu ve gençliği Katolik inancın egemen olduğu bir çevrede geçti. Üniversite öğreniminin yarıda kalmasına neden olan II. Dünya Savaşında her cephede savaştı. 1945'te Müttefiklerce bir süre tutsak kampında tutuldu. Savaş bitiminde memleketi olan Köln'e dönerek öğrenimini sürdürdü. 1947'de kısa öykülerini, 1949'da ilk romanını yayımladı. Yapıtlarında, önceleri I. Dünya Savaşını izleyen yoksulluk yıllarını, sonra II. Dünya Savaşını, özellikle de insanların nasıl savaştıklarını, savaşın yıkıntılarını ve acılarını anlattı; daha sonraki yıllarda da Alman refah toplumunu eleştirdi. Böll, 1967'de Büchner Edebiyat Ödülü'nü 1972'de de «Nobel Edebiyat Ödülü»nü kazandı.

Ve O Hiç Bir Şey Demedi, Köln'de, savaş sonu yıkıntılarının ortasında yaşamak zorunda kalan üç çocuklu bir ailenin dramıdır: Şehirler, fabrikalar, toplum düzeni yıkılmıştır ama asıl büyük yıkım insanların içlerinde, ruhlarındadır...

Yazarın en çok okur toplayan bu yapıtını Behçet Necatigil'in «bu çapta eserlerde kolay kolay aşılamayacak usta işi çevirisiyle» sunuyoruz.

9 789754062731

Kapak resmi : Odilon Redon

ISBN 975-406-273-0

ISBN